

JELENTÉS
A FERTŐ-HANSÁG ÉS ÓRSÉGI NEMZETI PARK
IGAZGATÓSÁG
2007. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Összeállították:

Dr. Kárpáti László igazgató
Dr. Jakál Lászlóné gazdasági igazgatóhelyettes
Horváth Jenő igazgatóhelyettes
Reischl Gábor általános igazgatóhelyettes
Dr. Ambrus András szakreferens
Dobson Zsófia oktatási munkatárs
Fersch Attila osztályvezető
Goda István szakreferens
Gruber Ágnes szakreferens, területfelügyelő
Havas Márta osztályvezető
Horváth Csaba őrszolgálat-vezető helyettes
Kevy Albert osztályvezető
Kosza János állattenyésztési vezető
Kovács Tibor csoportvezető
Kozák Gábor területfelügyelő
Pellinger Attila osztályvezető
Sivák Krisztián szakreferens
Szabó Renáta szakreferens
Szalai Imre szakreferens
Dr. Szentirmai István szakreferens, területfelügyelő
Takács Gábor szakreferens
Tanner Tibor szakreferens
Váczai Miklós őrszolgálat-vezető

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Táblázatok.....	3
Bevezető.....	5
1. Személyi állomány	7
2. Területi adatok	9
2.1 Védett és védelemre tervezett területek.....	9
2.2 Saját vagyonkezelésű területek.....	12
2.3 Terület nélküli értékek.....	13
3. Kutatás és monitorozás.....	17
3.1 Kutatás.....	17
3.2 Monitorozás.....	18
3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok (koordinátor: Takács Gábor)	18
3.2.2 Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok	23
4. Kezelési tevékenység	30
4.1 Kezelési tervek	30
4.2 Élőhely fenntartás	31
4.3 Élőhely-rehabilitáció	36
4.4 Fajvédelem	42
4.5 Saját állatállomány	53
4.6 Vadászterületek	57
4.7 Halászati vizek	60
4.7a Védett vizek.....	60
4.7b Védett halastavak.....	60
5. Jogi tevékenység	65
5.1 Hatósági eljárások.....	65
5.1.1 Szakértői közreműködés a zöldhatóságok felé.....	65
5.1.2 Eljárások saját jogon.....	65
5.2 Bíróságok.....	65
5.3 Büntető ügyek.....	65
5.4 Perek	66
6. Őrszolgálat	69
6.1 Személyi állomány	69
6.2 Felszereltség	69
6.3 Szolgálatelljesítés jellemzői	69
6.4 Fejlesztési tervek	70
7. Költségvetés és vagyon	72
7.1 Kiadások	72

7.2 Bevételek	72
7.3 Vagyron	72
7.4 Épületek	72
7.5 Eszközök.....	73
8. Bemutatós, oktatás, PR.....	77
8.1 Turisztikai infrastruktúra	77
Tanösvények a védett természeti területeinken:.....	77
Eszközök.....	78
Egyéb fontos információk	78
8.2 Kiadványok.....	79
8.3 Látogatottság	80
8.3.1 Környezeti nevelés	80
8.3.2 Turisztika.....	84
8.3.3. Kiállítáások.....	89
8.3.4. Szakmai rendezvények	89
8.3.5 Szakmai gyakorlatok	90
8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek.....	91
9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel	102
9.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:.....	102
9.2 Együttműködés civil szervezetekkel:	103
10. Külföldi együttműködés.....	107
11. Ellenőrzés	110
12. Fontosabb célkitűzések a következő évre.....	111
12.1 Gazdasági téren.....	111
12.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén	111
12.3 Társadalmi kapcsolatok terén:	113
12.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren	113

Táblázatok

1. táblázat: Személyi állomány.....	8
2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek.....	14
2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek.....	15
2.3 táblázat: Terület nélkül értékek.....	16
3.1 táblázat: Kutatás.....	26
3.2 táblázat: Monitorozás.....	27
4.1 táblázat: Kezelési tervek.....	30
4.2 táblázat: Élőhely fenntartás.....	34
4.3 táblázat: Élőhely-rehabilitáció.....	40
4.4 táblázat: Fajvédelem.....	49
4.5a táblázat: Saját állatállomány (Győr-Moson-Sopron megye).....	55
4.5b táblázat: Saját állatállomány (Vas megye).....	56
4.6 táblázat: Vadászterületek.....	59
4.7 táblázat: Halászati vízterek.....	61
4.7a táblázat: Védett vízterek.....	62
4.7b táblázat: Védett halastavak.....	64
5.1 táblázat: Engedélyezés, szakhatósági ügyek.....	67
5.2 táblázat: Bíróságok.....	67
5.3 táblázat: Büntető ügyek.....	68
5.4 táblázat: Polgári perek.....	68
6. táblázat: Őrszolgálat.....	71
7.1 táblázat: Kiadások.....	74
7.2 táblázat: Bevételek.....	74
7.3 táblázat: Vagyon.....	75
7.4 táblázat: Épületek.....	76
7.5 táblázat: Eszközök.....	76
8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra.....	93
8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás.....	94
8.1b táblázat: Kiállítás.....	95
8.1c táblázat: Tanösvény.....	96
8.2 táblázat: Kiadványok.....	98
8.3 táblázat: Látogatottság.....	100

8.4 táblázat: PR	101
10. táblázat: Külföldi együttműködés	108
11. táblázat: Ellenőrzések.....	110

Bevezető

Igazgatóságunk életében a 2007-es esztendő nagy változást hozott. A 347/2006.-os Kormányrendelet értelmében február 1.-ével megszűnt az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és a jogutód Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságba olvadt. 1990-2002-ig, 12 éven keresztül Igazgatóságunk már ellátta Vas-megye természetvédelmi feladatait, de ekkor az Őrség még nem nemzeti park, hanem csak tájvédelmi körzet volt. A nemzeti parki státusz az új, kettős igazgatóság létrejöttével mennyiségileg és minőségileg is más feladattömeget jelentett számunkra mint korábban.

Az Igazgatóság szervezetét a 2007 február 01.-től hatályos SZMSZ határozza meg, amelynek lényege, hogy a Sarródon lévő központban dolgozik az igazgató, az általános igazgatóhelyettes, a gazdasági igazgatóhelyettes, az ökológiai, a gazdasági és vagyonkezelési, az őrszolgálati és az ökoturisztikai osztályokkal. Az Őrségi Nemzeti Park külön igazgatóhelyetteshez tartozik 2 osztállyal, maga Vas-megye nagy része pedig a Kőszegi Területi Osztályhoz tartozik, s közvetlenül az Igazgatóság központjához.

Az összevonás óta eltelt idő igazolta, hogy a kollegák eredményesen tudták végezni a felügyelőségek részére történő természetvédelmi szakvéleményezést, az őrszolgálatot, az élővilágvédelmi munkát, a kutatásokat, a vagyonkezelést és természetvédelmi kezelést, az ökoturisztikai tevékenységet, az erdei iskolai programok irányítását stb.

E munkák példamutatóan eredményes elvégzésével telt az esztendő, amelynek főbb sikereit – a teljesség igénye nélkül – az alábbiakban sorolom fel:

- A Szalafő – Pityerszeri népi műemlékegyüttes saját vagyonkezelésbe történő átvételének és további működtetésének menedzselése
- A Vas Megyei Önkormányzat tulajdonában lévő, a falumúzeum működtetéséhez nélkülözhetetlen ingatlan megvásárlása
- Földvásárlás az Őrségi Nemzeti Parkban annak érdekében, hogy az osztott tulajdonú földrészletek esetében az Igazgatóság vagyonkezelői része minél nagyobb legyen
- Sólyom László köztársasági elnök úr és Fodor Gábor miniszter úr látogatásának lebonyolítása
- A Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont felavatása és üzemeltetésének elindítása
- A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont üzemeltetésének elindítása
- A 2006-ban elnyert és megkezdett Órállók útja c. Phare Interreg pályázat kivitelezése és befejezése az Őrségi Nemzeti Parkban
- Élőhelyrekonstrukciós, élővilágvédelmi, oktatási és ökoturisztikai jellegű pályázatok előkészítése az Őrségi Nemzeti Park, Fertő Hanság Nemzeti Park területeire, valamint a Ság-hegyre, a Bechtold István látogatóközpontra és a Szigetközre

- A Várbalogi héricses, az Iváni szikések és az Ebergőci láprét természetvédelmi területek kezelési terveinek elkészítése
- Új fajok előfordulásának, költésének stb. bizonyítása: *Dactylorhiza lapponica* és *Scolochloa festucacea* előfordulása (Ebergőci láprét, illetve Hanság), üstökös gém fészkelése (Nyirkai hany)
- Az autós tereprallye folytatódásának megakadályozása az Őrségi Nemzeti Parkban stb.

A felsoroltak mellett fontos volt az a megbízható mindennapi munka, melyet kollegáim folyamatosan végeztek az élővilágvédelmi szakfelügyeleti, az őrszolgálati, a gazdálkodási és vagyonkezelési, a környezeti nevelési és az ökoturisztikai szakterületeken. Köszönöm helytállásukat.

Dr. Kárpáti László
igazgató

Sarród, 2008. március 13.

1. Személyi állomány

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő, jó képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből áll. A leterheltség egyenletes. Állásbetöltő, de valóságos munkával nem rendelkező személy nincs az Igazgatóságon. A személyzeti munkát jellemzi, hogy a szakembereket természetvédelmi illetve tudományos múlttal rendelkező jelentkezők közül választjuk, többnyire pályázat útján.

Tudományos fokozattal, (Phd., illetve kandidátusi) 5 fő rendelkezik, egyetemi szintű posztgraduális végzettséggel rendelkezik 14 fő (halászati, növényvédelmi, vadgazdálkodási, környezetvédelmi, ingatlan-kataszteri szakmérnök; mérnök-tanár, zoológus), 1 fő címzetes egyetemi tanár, 1 fő címzetes egyetemi docens, 1 fő pedig az MTA köztestületének tagja.

A Ktv.-vel összefüggő köztisztviselői alapvizsga, illetve szakvizsga követelményének 1 fő kivételével minden érintett eleget tett.

Nyelvismereti szint:

Nyelv	Típus	Fő
német felső	“C” típus	2 fő
német felső	“A” típus	1 fő
német közép	“C” típus	11 fő
német közép	“A” típus	2 fő
német alap	“B” típus	1 fő
német alap	“C” típus	1 fő
angol felső	“C” típus	1 fő
angol közép	“C” típus	6 fő
angol közép	“A” típus	5 fő
angol alap	“C” típus	5 fő
horvát közép	“C” típus	1 fő
román felső	“C” típus	1 fő

1. táblázat: Személyi állomány

		Szakképzettség				
		Alapfokú	középfokú	Felsőfokú	nyelvismeret (fő/nyelvek száma)	Továbbképzések, 2007-ben szerzett oklevelek, diplomák
dolgozók (fő)	köztisztviselő		15	41	36	1
	ügykezelő	1				
	Munka Törvénykönyv hatálya alá tartozó	21	1	2		
	szerződéses					
Összesen		22	16	43	36	1

2. Területi adatok

2.1 Védett és védelemre tervezett területek

Az Igazgatóság jelenleg nyolc védetté nyilvánítási eljárást folytat párhuzamosan.

a) A Fertő-Hanság Nemzeti Park és a Soproni Tájvédelmi Körzet bővítésére, valamint önálló természetvédelmi területek előkészítésére került sor Sopronban és három környező településen; Harkán, Ágfalván és Fertőrákoson. A védetté nyilvánításhoz szükséges dokumentáció elkészült, a területi egyeztetések lezárultak, a teljes anyag felterjesztésre került a TvH-ba a jogszabályi kihirdetést előkészítő tárcaközi egyeztetésre.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítés 1	149
Soproni Tájvédelmi Körzet bővítés	156

b) Korábban a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet két bővítését két ütemben terveztük, de 2007-ben ezek összevonásra kerültek. A védetté nyilvánítás és a természetvédelmi kezelési terv területi egyeztetése lezárult, a teljes anyag felterjesztésre került kihirdetésre.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése	692

c) A Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítése a legnagyobb területet érinti a három eljárás közül. 2004-ben összeállításra került a védetté nyilvánítási dokumentáció és a természetvédelmi kezelési terv tervezete. A dokumentáció jelenleg is a KvVM-ben van, belső egyeztetésen. Ennek lezárultával a területi egyeztetéssel folytatódik az eljárás.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítés	5938

d) 2004-ben a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság javasolta védelemre Várbalogi héricses TT néven 50 ha gyepes és erdős területet Várbalog határában. A területeket Igazgatóságunk már részben meg is vásárolta. 2007-ben elkészült a terület természetvédelmi kezelési tervének tervezete és összeállításra került a védetté nyilvánítás dokumentációja. A természetvédelmi kezelési terv tárcán belüli egyeztetésének lezárultával 2008-ban várhatóan befejeződik a védetté nyilvánítás területi egyeztetése.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Várbalogi héricses TT	50

e) A Nyugat-Magyarországi Egyetem Botanikai Tanszéke javasolta védelemre tervezett területnek az Ebergőc melletti láprétet (49 ha). Igazgatóságunk indokoltnak találva a védelmet, hivatalból megindította a védetté nyilvánítási eljárást. A láprét valószínűleg az utolsó megmaradt rábaközi kékperjés láprét, mely számos védett fajnak ad otthont. 2007-ben elkészült a terület természetvédelmi kezelési tervének tervezete és összeállításra került a védetté nyilvánítás dokumentációja. A természetvédelmi kezelési terv tárcán belüli egyeztetésének lezárultával 2008-ban várhatóan befejeződik a védetté nyilvánítás területi egyeztetése.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Ebergőci Láprét TT	49

f) Keszei Balázs botanikus-tanár javasolta védelemre az Iván mellett fennmaradt szikes gyepeket, illetve a Csáfordjánosfa és Csér határában megmaradt egykori legelőterületeket (70 hektár). Igazgatóságunk indokoltnak találva a védelmet, hivatalból megindította a védetté nyilvánítási eljárást. A gyepeken számos védett növény és állatfaj él. A terület különlegessége, hogy a Dunántúlon itt él a sziki kocsord legnagyobb állománya, mely a nagy sziki bagoly tápnövénye. 2007-ben elkészült a terület természetvédelmi kezelési tervének tervezete és összeállításra került a védetté nyilvánítás dokumentációja. A természetvédelmi kezelési terv tárcán belüli egyeztetésének lezárultával 2008-ban várhatóan befejeződik a védetté nyilvánítás területi egyeztetése.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Iváni szikesek TT	71

g) A Csörnöc-menti TK védetté nyilvánításának előkészítése 1992-től folyik. A többször átdolgozott részletes természetvédelmi kezelési tervet és az annak részét képező „C” variánst 2007. második negyedében módosítottuk utoljára. A visszajelzések szerint ezt, mint végleges változatot jogi felülvizsgálatot követően tárcaközi egyeztetésre bocsátották. Várhatóan 2008-ban a védettséget jogszabályban ki lehet hirdetni és a kezelési tervet is egyúttal közzé lehet tenni.

Terület neve	Kiterjedése (hektár)
Csörnöc-menti TK	6258

h) Dereguláció

A védett természeti területeket kihirdető jogszabályok felülvizsgálatát Igazgatóságunk az utasításoknak megfelelően elvégezte. A dereguláció keretében 12 védett terület védettsége került megerősítésre.

109/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Jeli arborétum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
112/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Nemesmedves történelmi emlékhely természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
113/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Sághegyi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
114/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Sárvári arborétum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
117/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Szelestei arborétum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
141/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Soproni Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
143/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Szigetközi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
152/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Körmendi-kastélypark természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról

154/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Pannonhalmi arborétum természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
159/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Nagycenki-hársfasor természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
160/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Soproni botanikus kert természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
164/2007. (XII. 27.) KvVM r.	A Kőszegi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról

A dereguláció a helyi jelentőségű védett természeti területeket is érintette. Az önkormányzatok többsége a helyi védettséget megerősítette, de a beérkező megerősítő önkormányzati rendeletek összesítése még nem zárult le.

i) A természeti területek 1998-as felmérése után a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság 2007-ban is folytatta a területek felülvizsgálatát. A kötelező feladatok mellett Igazgatóságunk munkatársai újabb 10 területet mértek fel botanikai és zoológiai szempontból, illetve végezték el az érintett helyrajzi számok kigyűjtését. A 2005 óta folyó felülvizsgálat szomorú tapasztalata, hogy az 1998-ban felmért területek mintegy 50%-a elpusztult vagy erősen degradálódott az eltelt 10 évben. Új, a természeti területek törvényi feltételeinek megfelelő területet mindössze kettőt találtunk 2007-ben, mintegy 50 hektár kiterjedésben

2.2 Saját vagyongazdálkodású területek

a) Rét, legelő:

Az összterülethez viszonyítva legnagyobb arányban gyepterületeket (6927 ha) vásároltunk a védett természeti területek védelmi szintjének helyreállításáról 1995. évi XCIII. törvény alapján. Ezek a volt termelőszövetkezetektől meglehetősen degradált, elgyomosodott, gyakran cserjésdedett állapotban kerültek át az Igazgatóság vagyongazdálkodásába. A területek nagyobb részét az Igazgatóság gépi eszközeivel, ill. saját állatállományával állítja helyre és kezeli. 217 ha-t szigorú, természetvédelmi előírásokkal, idényre kötött haszonbérleti szerződésekkel hasznosítja. A maradék területet pedig kisebb beavatkozások kivételével érintetlenül hagyja.

b) Erdő:

A Fertő-Hanság Nemzeti Park és Szigetközi Tájvédelmi Körzet területén 2007. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységét jellemző főbb adatok: Folyamatos erdőművelésünk területe: 60,45 ha. Első kivétel 42,2 ha, pótlás 2,21 ha. Kötelezettség alá vont területünk év végére 70,76 ha-ra módosult. Az év végére keletkezett 10,81 ha vágásterület felújítására 2008 tavaszi első kivétel tervezünk. Fahasználati tevékenységünk: A véghasználatokat az átvett nemesnyárasokra korlátoztuk, EÜ termelést, illetve nevelővágásokat az őshonos fajokból álló állományokban is végeztünk. Véghasználat (tarvágás) 10,81 ha, nevelővágások, így törzskiválasztó gyérítés 15,8 ha, növedékfokozó gyérítés 13,2 ha területen folyt. Erdőfelújítási munkáink során nehézségként jelentkezett szigetközi és a hansági területeken egyaránt a rendkívül aszályos tavaszi, és nyári időszak. A száraz vegetációs időszak következményeként 1 ha területen mennyiségi károsításként is jelentkezett az aszálykár, minőségi károsításként pedig valamennyi erdőfelújításunkat érintette. Eredményesen befejezett területünk 3,7 ha volt az év folyamán. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve előreláthatóan további 1-2 erdőrészlet bekerítésére kényszerülünk 2008-ban. Az erdőfelújítási munkákat - a fafajcserét - vágásérett nemesnyárasok véghasználatából finanszírozzuk.

A Őrségi Nemzeti Park területén 2007. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységét jellemző főbb adatok: Folyamatos erdőművelésünk területe: 4,1 ha. Első kivétel és befejezett ápolás nem volt, pótlás 1,4 ha. Kötelezettség alá vont területünk év végére 3,6 ha-ra módosult. Fahasználati tevékenységünk: véghasználatot nem végeztünk, nevelővágások közül tisztítás 2,8 ha-on, törzskiválasztó gyérítés 4,0 ha-on, növedékfokozó gyérítés pedig 1,0 ha-on folyt. Eredményesen befejezett területünk 1,5 ha volt az év folyamán. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve előreláthatóan további 1-2 erdőrészlet bekerítésére kényszerülünk 2008-ban. Az erdőművelési munkákat a fahasználati munkák árbevételéből végeztük el. A Vasvári tervezési körzetben az év folyamán új körzeti erdőterv készült, jelenleg a zárótárgyalás előtt áll, ezt követően megrendeljük az erre a körzetre érvényes új üzemtervünket.

c) Nádas:

Vagyongazdálkodásban lévő nádasok 95 %-a a Fertő-tó jogi partvonalán belül található a nátrázónában. Ez összesen 1912 ha-t jelent. A területek aratását és egyéb használatát a KTVF hatósági határozatban engedélyezte, amelyhez szakvéleményt készített az Igazgató-

ság. A terület földhasználója az Igazgatóság a földhasználati nyilvántartás szerint, de a tulajdoni lap szerint nádaratási joga van bejegyezve a Fertő-tavi Nádgazdasági Zrt.-nek. A parti fekvésű, saját kezelésű nádasok (amelyek egy része gyep művelési ágban van) aratását idényre szóló haszonbérleti szerződések keretében végezteti el az Igazgatóság. Ezek területe 116 ha. Az értékesítés licit útján történik.

d) Tó:

2007-ben az FVM Vadászai és Halászati Főosztálya, valamint Igazgatóságunk között 2003-ban aláírásra került 15 éves időtartamú haszonbérleti szerződés keretében folytattuk a halgazdálkodási tevékenységet. Az 1744 ha kiterjedésű halászvízen négy halászati kerületet tartottunk fenn ez évben is, amelyek közül három halászatát biztosítottuk őstermelő halászok számára. A halászok éves díj ellenében területi engedélyt kaptak Igazgatóságunktól tevékenységük végzéséhez. A fokozottan védett Madárvárta-öböl kerületben nem folytattunk halászati tevékenységet, megfelelően ezáltal a nemzetközi egyezmények előírásainak, valamint az osztrák oldali nemzeti parkkal és a halgazdálkodókkal kialakított egyezségnek. A Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciónál az év folyamán művelési ág változás történt, így a 410,62 ha-os terület halastó művelési ágat kapott, annak érdekében, hogy ott ökológiai célú gazdálkodás történjen.

e) Szántó:

Az állatállomány takarmány szükségletét egészítik ki 37 hektár lucerna területtel Fertőszéplak és Sarród községhatárban. A többi szántó művelésű ágú ingatlan gyepesítése folyamatban van. 54 ha szántót haszonbérbeadtunk.

Az Őrségi Nemzeti parkban szántóföldi művelést 30 ha-on végeztünk, kiegészítő abrakarmány termesztés, vöröshere termesztés, valamint bemutató és génmegőrző céllal (tök, tönkölybúza, alakor, rostlen).

A szántó művelési ágú területeink nagy részén már vetett gyep, vagy természetes módon települt gyep található, ezeket kaszálóként hasznosítjuk.

2.3 Terület nélküli értékek

2007-ben felülvizsgálatra került a földvárak jegyzéke.

2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek

Illetékességi terület (ha)	753798
----------------------------	--------

	Védett		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	2	67668	10764	0	1	150
Tájvédelmi Körzet	5	27494	10268	0	5	13019
Természetvédelmi Terület	13	332	0	0	3	169
Ex lege védett láp	122	2473	0	5		
Ex lege védett szikes tó	0	0	0	0		

Összesen	142	97967	21032	0	9	13338
----------	-----	-------	-------	---	---	-------

Ramsari	3	18322		0		
Bioszféra Rezervátum	1	12 542		0	1	43 854
Világörökség	2	23 052				
Európa Diploma	0	0		0	0	0
NATURA 2000 Madárvédelmi terület*					5	86924
NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület*					27	115164

* A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.

2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt terület (ha)	Összes (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	43,55	688,25	633,29	92,01	54,96	7,99
Gyep	19,45	6927,07	6709,83	96,86	217,24	3,14
Kert	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Szőlő	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gyümölcsös	0,00	6,34	6,34	100,00	0,00	0,00
Nádas*	0,00	2176,00	152,00	6,99	116,00	5,33
Halastó	0,00	411,00	411,00	100,00	0,00	0,00
Erdő	0,00	1909,96	1909,96	100,00	0,00	0,00
Kivett	0,00	1534,80	1534,80	100,00	0,00	0,00
Összesen	63,00	13653,42	11351,22	83,14	388,20	2,84

* A nádasok esetében 1909 ha nemzeti parki vagyonkezelésű területen a Fertő-tavi Nádgazdaság Rt.-nek van használati joga.

2.3 táblázat: Terület nélkül értékek

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
Természeti Emlék	0	0
Forrás	122	0
Barlang	61	0
Víznyelő	0	0
Kunhalom	37	0
Földvár	75	0
Egyedi tájérték	274	0

3. Kutatás és monitorozás

3.1 Kutatás

Az Igazgatóság működési területén többek között az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézete, a Nyugat-Magyarországi Egyetem különböző karaihoz tartozó intézetek, Savaria Múzeum, Pécsi Tudományegyetem és a Magyar Természettudományi Múzeum végeznek természetvédelmi szempontból is jelentős kutatásokat. Kisebbségi kutatási programokat saját forrásból szerveztünk meg.

a) Kezelések hatása a hangyaboglárka (*Maculinea sp.*) fajokra

2007-ben egy hosszú távú kísérletet kezdtünk a gyepkezelés hangyaboglárkáira (*Maculinea teleius*, *M. nausithous*) gyakorolt hatásának megértésére. A Szentgyörgyvölgyi-patak völgyében négy saját kezelésű réten kezdtük el vizsgálni a kaszálás időzítésének és gyakoriságának hatását a kifejlett lepkékre, tápnövényükre és hangyagazdáikra. Mindegyik réten négy eltérő kezelést alkalmaztunk véletlenszerű elrendezésben: kaszálás májusban, kaszálás szeptemberben, kaszálás májusban és szeptemberben, kontroll (nincs kaszálás). Az első évben a májusban lekaszált és a még le nem kaszált sávokat hasonlítottuk össze. Az előzetes eredmények szerint a kaszálás hatása az imágók mennyiségére eltérő volt az egyes réteken. Három réten a kaszált sávokban több volt a lepke, mint a kaszalatlanban, de a negyedik rét esetében az összefüggés ennek fordítottja volt. A hangyákra (*Myrmica sp.*) a kezeléseknek nem volt lényeges hatásuk, míg az őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*) mennyisége magasabb volt a kaszált sávokban. A kísérletet 2008-ban is folytatjuk és célunk, hogy a kezelést még legalább 5 éven keresztül változatlanul végezzük és az adatfelvételt az ötödik évben is elvégezzük, hogy a kezelések hosszabb távú hatását is megismerjük.

b) Narancslepke kutatás

2007-ben a Magyarországon kipusztulás szélén álló narancslepke (*Colias myrmidone*) védelmét megalapozó kutatásokba kezdtünk. Egyrészt teljes körű felmérést végeztünk a narancslepke állományára és élőhelyeinek állapotára vonatkozóan az Őrségi Nemzeti Park területén. Ennek során a faj nem került elő és a tápnövényét is csak nagyon kevés helyen találtuk meg. Másrészt egy erdélyi expedíció során vizsgáltuk (dr. Szentirmai István, dr. Ábrahám Levente) a narancslepke élőhely-választását és szaporodási viselkedését. Megállapítottuk a faj alapvető élőhely-igényeit, élőhelyének kezelési módját és tápnövény preferenciáját. Az eredmények és egy munkamegbeszélés alapján védelmi terv javaslatot állítottunk össze.

c) Erdőrezervátum-kutatás

2007-ben tovább folytatódtak a Magyar Nemzeti Erdőrezervátum Bizottság által koordinált kutatások az Igazgatóság működési területére eső erdőrezervátumokban (Szalafői Őserdő, Bikafej, Vesszős-erdő, Erebe-szigetek, Hidegvízvölgy, Szabó-völgy, Lóvári-erdő). Az Igazgatóság részéről Sivák Krisztián vesz részt a Szalafői Őserdő kutatásában.

d) Pro Silva kutatás

A csörötneki, saját vagyonkezelésben lévő „Pro Silva” elvek szerint kezelt erdőállományokban lévő 8 lékben ismét felmértük a lékdinamikai eseményeket.

3.2 Monitorozás

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (beleértve: Natura 2000) keretében folyó monitoring vizsgálatok (koordinátor: Takács Gábor)

3.2.1.1 Országos programok

a) Élőhely-térképezés

2007-ben az NBmR keretében Igazgatóságunk területén nem folyt élőhely-térképezési munka, mert a területünkön kijelölt 5x5 km-es kvadrátok már felmérésre kerültek. Az ismétlések várható kezdése 2008-ban lesz. 2007-ben Igazgatóságunk részéről Takács Gábor részt vett a monitorozás módszertanának felülvizsgálatában és a javított módszertan kidolgozásában és tesztelésében.

b) Védett növényfajok monitorozása

Egységes protokoll alapján történik a kiválasztott 57 növényfaj monitorozása. A programot egészíti ki a természetvédelmi örök éves adatszolgáltatása keretében történő adatgyűjtés. 2007-ben az NBmR keretében 19 faj felmérését terveztük. A vizsgált fajok a következők voltak: karcsú sisakvirág (*Aconitum variegatum ssp. gracile*), illatos hagyma (*Allium suaveolens*), kúszó zeller (*Apium repens*), pettyegetett őszirózsa (*Aster sedifolius (punctatus)*), kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*), papucskosbor (*Cypripedium calceolus*), tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), sűrű csetkáká (*Eleocharis carniolica*), adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*), hagymaburok (*Liparis loeselii*), poloskaszagú kosbor (*Orchis coriophora*), lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), fekete kökörcsin (*Pulsatilla pratensis ssp. nigricans*), kövi benge (*Rhamnus saxatilis*), nyári füzértkeres (*Spiranthes aestivalis*), osztrák tarsóka (*Thlaspi goesingense*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*). A fajok többségének felmérése a protokollnak megfelelően megtörtént. A kiséfű aszat és a mocsári nőszőfű felmérése részben áthozódott 2008-ra.

c) Cönológiai monitoring

A monitoring keretében 22, állandóra kijelölt négyzetben történik 13 kiemelten fontos növénytársulás monitorozása. 2007-ben 9 társulás (*Nymphoidetum peltatae*, *Carici echinatae-Sphagnetum*, *Scirpo-Phragmitetum*, *Succiso-Molinietum*, *Seslerietum uliginosae*, *Schoenetum nigricantis*, *Festucetum vaginatae*, *Anthyllido-Festucetum rubrae*, *Luzulo-Callunetum*) került felmérésre 14 lokalitásban.

d) Ürgemonitoring

Négy mintavételi területen (Sarród – Ürgedomb, Fertőszéplak – Széplaki legelő, Pér – repülőtér, Kenyeri – repülőtér) egységes módszer alapján történik a monitorozás évenkénti gyakorisággal. 2007-ben a felmérést elvégeztük, az adatokat értékelésre továbbítottuk az országos központba.

e) Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring

A makrogerinctelen monitoring vizsgálatok végzését országosan a BioAqua Pro Kft. végzi, így területünkön is ennek a cégnek a szakemberei folytatták a mintavételeket és elemzést. A nemzeti park területén idén Vas megyében 5 mintavételi hely felmérése történt meg, amelyek között kisvízfolyás Kerka, Szengyörgyvölgyi-patak), valamint közepes és nagy folyó (Zala, Rába) is található. A mintavételek az AQEM szabvány szerint, kvantitatív módon történtek, a meghatározott vízkémiai és fizikai paraméterek és morfológiai jellemzők rögzítése mellett. Egy tavaszi és egy nyári (vagyis évi 2) mintavételi alkalom zajlott le. A tervek szerint soron következő vizsgálatok lefolytatása mellett – szintén ebben a térségben – a Kerka két mintavételi pontján is történtek felmérések, melyeket más szakemberek által gyűjtött mintavételek is kiegészítettek.

f) Denevérmonitoring

2006-ban indult el Igazgatóságunk területén az épületlakó denevérek monitorozása. A 2007-ben a monitorozást kiterjesztettük Vas megyére is, így idén összesen 24 épület (templom, iskola) került felmérésre.

A vizsgált 13 Győr-Moson-Sopron megyei épületből 7 épületben közönséges denevér (*Myotis myotis*) 2 épületben szürke hosszűfűlű denevér (*Plecotus austriacus*) és csupán egy épületben volt megfigyelhető közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*). A lébényi és a ciráki közönséges denevér (*Myotis myotis*) állományok szülőkolóniák. A szilsárkányi és a fertőszentmiklósi közönséges denevér (*Myotis myotis*) kolóniákban is megfigyelhetőek voltak fiatal példányok. Az első évben 12 korábban lakottnak ismert templom került felmérésre, de csak 10 helyen találtak denevérkolóniát. A vizsgált 11 Vas megyei épületből 8 épületben közönséges denevér (*Myotis myotis*) 2 épületben szürke hosszűfűlű- denevér (*Plecotus austriacus*) és csupán egy épületben volt megfigyelhető közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*). Az apátistvánfalvai, a csákánydoroszlói, a nagyrákosi és az őriszentpéteri közönséges denevér (*Myotis myotis*) állományok szülőkolóniák.

g) Halközösségek monitorozása

Az idén a halak mintavételét a Rába teljes hazai szakaszán egy gyűjtő (Keresztesy Katalin) végezte. 12 mintavételi ponton, az év folyamán három alkalommal történt felmérés. Ennek eredményeként 40 faj (ebből 13 védett) előfordulási adataival és gyakorisági adataival bővültek ismereteink az adott területről.

h) Gőtemonitoring

Az Őrségben két helyszínen, a Bárkás-, illetve a Vadása-tónál, gőte fajok csapdázását végeztük 50 palackcsapdával. Három alkalommal összesen 2 faj (a pettyes és a tarajos gőte) 24 egyedét fogtuk meg.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park területén szintén két helyen, a Fehértónál és a Nyirkai-Hanyban végeztük el a mintavételt. Egyetlen pettyes gőte egyedét sikerült fogni a palackcsapdákkal.

3.2.1.2 Helyi programok

a) Kétéltű-hüllő monitoring

2007-ben a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság öt mintavételi területén, tíz mintavételi helyen, huszonhat mintavételi napon, összesen 38 mintavétel történt a NBmR kétéltű és hüllő protokollja alapján. A mintavételi területeken továbbra is csak kis egyedszámban volt megfigyelhető a mocsári béka (*Rana arvalis*) és nem volt vöröshasú unka (*Bombina bombina*) észlelés. E fajok egyedszáma a – szárazodás és a vaddisznók petekifalása miatt – meghiúsult szaporodás hatására csökkent (2002, 2003, 2004 évek). A hansági Figurákban megfelelő mennyiségű víz állt rendelkezésre a mintavételi területen és annak környezetében is. A mintavételi helyen és a környező vízterekben 2007. évben kis mértékben emelkedett az egyedszáma a mocsári békának (*Rana arvalis*), de továbbra sem tudtunk barna ásóbékát (*Pelobates fuscus*) kimutatni.

A Fehér-tói mintavételi területen a kaszálás hiánya jelentősen befolyásolta a mintavételek sikerességét. Az egész évben magas növényzet akadályozta az elevenszülő gyíkok (*Zootoca vivipara*) észlelését. A hansági élőhelyein az előző években megfigyelt egyedszámokhoz hasonló mennyiségű példányt észleltünk.

A Soproni-hegység mintavételi területen idei évben megfelelő volt a csapadék mennyisége a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) szaporodóhelyek fennmaradásához. A luc tarvágások és tavaszi időszak magas csapadék mennyiségének együttes hatására a lárvák zöme kisodródott a mintavételi területéről. A mintavétel során kifejlett egyedeket, és lárvákat is észleltünk a mintavételi helyen.

A Kőszegi-hegységben fali gyíkra további két új mintavételi helyet jelöltünk ki. A foltos szalamandra, korábban – 2002-ig – vizsgált Hármaspatak mintavételi területe pedig kimaradt a vizsgálatokból. A megfigyelt fali gyík (*Podarcis muralis*) egyedszámok a korábbi évekhez viszonyítva nem módosultak lényegesen, de a foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) esetében a szélsőségesen meleg tél miatt valószínűleg korábban lezajlott a lárvaszülés és a párzási időszak, mint az első mintavétel. A kifejlett egyedek hiánya – mint azt a lárvák megléte mutatja – mintavételi hiba eredménye. A 2002 évi fali gyík mintavételi helyhez képest két további rész lett kijelölve mintavételezésre (Hermann Ottó sziklák és az Enikő-forrás melletti sziklakibúvás). Ezek a területek korábban jelentős állomány élőhelyei voltak, de a fokozódó turisztikai nyomás, vagy a beerdősülés miatt egyedszámuk csökkenni látszik.

A Gyirmót, Holt-Marcal mintavételi területen 2007 évben sem észleltünk vörösfülű ékszer teknősöket (*Trachemys scripta elegans*). Az észlelt egyedszám magasabb volt, mint az eddigi ismert maximális érték. Továbbra sem tudtunk azonban fiatal egyedeket kimutatni a mintavételi helyen.

A legfontosabb veszélyeztető tényező a Kőszegi–hegységben a szárazodási folyamat és a turistaforgalom növekedése, a Hanságban az özönnövények terjedése - *Solidago sp.*, *Asclepias syriaca*, *Ailanthus altissima* – és a spontán cserjésedés, a vaddisznó és a borz kártétele, Sopronban a tarvágásos erdőművelés alkalmazása védősávok nélkül a patakok mentén, a gyirmóti Holt-Marcál mintavételi területen a fokozott emberi jelenlét (horgászat, turizmus) jelenti a legjelentősebb veszélyt.

b) Szitakötő monitoring

A program keretében mintegy 100 kijelölt mintavételi helyen, 1996 óta folyik egységes módszerrel a szitakötő fauna monitorozása. Ennek során imágó, lárva és exuviumok vonatkozásában egyaránt történik adatgyűjtés. A felvételezés kiemelten kezeli azokat az élőhelyeket, amelyek a hazai és nemzetközi szintű védettséget élvező fajok populációinak adnak otthont. 2007-ban – a jelentős fenológiai eltolódás ellenére - ismét sikerült a ritka hegyiszitakötő (*Cordulegaster heros*) (fok.védett, Élőhely Irányelv II. függelékes szitakötő faj) legjelentősebb élőhelyein elvégezni az exuviumok mennyiségi felvételét a populáció egyedsűrűségének becsléséhez. Vizsgálatok történtek a faj előfordulására, élőhely preferenciájának és szaporodásbiológiájának tisztázására az Őrségben is. Ezek jelentősége abban áll, hogy európai szinten a faj megőrzése szempontjából fontos szerepet játszanak a hazai állományok. További jelentős adatok kerültek felmérésre a Fertő mentén a védett, Élőhely Irányelv II. függelékébe sorolt lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) és díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) fajokból is. A lápi szitakötő újabb előfordulási helye vált bizonyossá a Szigetköz egyik, eddig nem vizsgált vízterében is. A folyami szitakötők (*Gomphidae*) közül az erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) a Szigetközből az idén nem került elő.

c) Nappali lepke monitoring

Elsősorban az Élőhely Irányelvben szereplő nappali lepkék helyi állományainak felmérésére szolgáló, 2000 óta folyó monitorozási munka. A program különös figyelmet fordít a lápréti hangyaboglárkák, a nagy tűzlepke, valamint a farkasalmalepke populációknak. Egyes kiválasztott mintaterületeken jelölés-visszafogásos kvantitatív és habitat szelekciós kutatások is történtek a Fertő mentén. A vizsgálatok kiemelt célja az egyes fajok élőhely kezelési-fenntartási irányelveinek kidolgozása és gyakorlatban, mintaterületeken való alkalmazása, valamint a környező területekre való kiterjesztése, hogy a szűk, lehatárolt élettér bővülhessen, valamint a meglévő területen a környezeti feltételek, vízellátottság, vegetáció struktúra kedvezőbbé váljon. Újabb területeken sikerült jelentős *Maculinea* állományokat felderíteni, ezek közül az Ebergőc melletti láprét állománya bizonyult igen értékesnek és abundánsnak. Itt a két, vérfüvön élő *Maculinea* faj mellett a harmadik lápréti faj, a kornistárnicsához kötött *Maculinea alcon* is stabil populációval van jelen.

Az eddig is folyó munka bővült az áttelelő, nagytestű *Nymphalidák* állományának figyelemmel követésével, melynek – egyebek között – az enyhébb és esetenként több felmelegedési szakaszt is tartalmazó téli időszak hatásának becslésében is lehet szerepe, hosszabb időszak vonatkozásában.

A program keretében éjszakai lepkék felmérése, nyomon követése is zajlik, többek között az éjjeli nagy pávaszem (*Saturnia pyri*) esetében.

d) Natura 2000 élőhelyek monitorozása

A program keretében 2007-ben a HUFH20003 Fertőmelléki-dombsor, HUON20005 Váti gyakorlótér, HUON20003 Ablánc-patak völgye, HUON20007 Köles-tető, HUON20011 Kenyeri-reptér, HUON20001 Ság-hegy, HUON20014 Gércei tufagyűrű és láprét, HUON20009 Csöngői legelő, felmérése történt meg. A programot összevontuk az Igazgatóság által 2000-ben elindított „A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett területeinek általános botanikai monitorozása” című monitorozási programmal. A program célja, hogy a védett és a Natura 2000 területek növényzetében élőhely szinten bekövetkező változásokat nyomon követhessük. A 10 éves periódusokban ismétlődő vizsgálat keretében elkészül a területek 1:10000 léptékű élőhely-térképe, amely tartalmazza az adott folt ÁNÉR kódját, a természetességi-degradáltsági értékelését (Seregélyes 5 fokozatú skálája alapján), a területet jellemző degradáltságot okozó tényezők, illetve a degradáltság jelenségének jellemzését. Az élőhely-térkép mellett elkészül a védett területen található invázió és védett növényfajok elterjedési térképe pont- és foltterképezés alapján.

A programban a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Növénytan Intézetének szakemberei vesznek részt.

e) Egyenesszárnyú közösségek monitorozása

2007-ben a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság területén 6 db 50 × 50 m-es NBmR kvadrátban végeztünk orthopterológiai mintavételezéseket, a korábbi vizsgálatokat folytatva. A fűhálós mintavételezéseket négy ismétléssel végeztük. Mintavételi időpontok: 2006.06.28.; 2006.07.19.; 2006.08.17.; 2006.09.12. Az egyenesszárnyúak mintavételezése fűhálós módszerrel történt. 10 × 10 m-es kvadrátban 300 fűháló-csapással gyűjtött egyedet tekintettük egy mintának, melyeket egyeléssel kiegészítettük.

f) *Isophya costata* monitorozás

2007-ben – az időben érkezett felkérésnek köszönhetően – megvalósítható volt a magyar tarsza (*Isophya costata*) Sopron, Halászlé térségében élő állományainak részletes vizsgálata. Ennek során elvégeztük az említett helyen a faj előfordulásának foltterképezését, lehatároltuk az állomány megőrzésre alkalmas élőhelyeket, elvégeztük az élőhely-változók felvételezését (növénycönológiai felvételezés, állományklímára vonatkozó mérések), az állomány line-transzekt (10 m × 1 m) mintavételezését. A Sopron melletti élőhelyen három, a Boba melletti élőhelyen egy alkalommal végeztünk a magyar tarsza (*Isophya costata*) állományméretére vonatkozó felvételezéseket.

g) Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken

2007-ben folytattuk a Fűzfa-szigetek, valamint a Pintér-sziget gyepterületein korábban kijelölt kvadrátok mintavételezését. A fűhálós mintavételezéseket négy ismétléssel végeztük. Mintavételi időpontok: mintavételi időpontok: 2007.06.02.; 2007.07.18.; 2007.08.27.; 2007.09.17. Az egyenesszárnyúak mintavételezése fűhálós módszerrel történt. 10 × 10 m-es kvadrátban 300 fűháló-csapással gyűjtött egyedet tekintettük egy mintának, melyeket egyeléssel kiegészítettük. A vizsgálatok több éve azonos kutatási célkitűzések szerint, azo-

nos mintavételi módszerrel folynak, így lehetőség van a különböző évekből származó eredmények összehasonlítására.

A 2007-es mintavételi eredmények klaszter-analízise három mintacsoportot határolt le, illetve a mocsárrét jellegű gyepek egyenesszárnyú-együtteseinek szerkezetét markánsan mutató 8-as minta levált a többitől. A 4-es, az 5-ös és a 6-os minták 2007-ben is egy csoportba rendeződtek. E minták együttes-szerkezetét ez évben is a szárazgyepi fajok túlsúlya jellemezte. 2007-ben a 7-es, 10-es, 11-es és 12-es mintákból álló csoport, valamint az 1-es, 2-es, 3-as és 9-es mintákból álló csoport elválását előbbiek mezo-higrofil, utóbbiak xerofil jellege okozza. Az utóbb említett két csoport elválásában a *Chorthippus parallelus*, *Ch. montanus*, *Ch. brunneus*, *Ch. biguttulus* és *Ch. mollis*, valamint a *Metrioptera roeselii* és *Concephalus discolor* fajokat kell differenciális fajoknak tekintenünk.

2007-ben az ökotípus-összetételeket vizsgálva megállapítható volt, hogy a szárazgyep jellegű csoport (4,5,6) együtteseiben a szubxerofil jelleg erősödött a mezofil jelleg rovására. A szubhigrofil és mezofil fajok 10-es és 11-es mintákbeli jelentős részesedés-növekedését az ökotípus-spektrumok is megerősítették. A 2007-ben az ökotípus-eloszlás diagramm a szárazgyepi jellegű mutató félszáraz gyepek klaszteranalízisének eredményét szintén megerősítette.

A gyeplakó fajok összdenzitásának éves dinamikája tekintetében 2007-ben a nedves gyeptípusban a gyeplakó fajok összdenzitása tipikus dinamikát mutatott: a júniusi magas összdenzitást követően erősen visszaesett az egyedszám, majd egyre alacsonyabb szinten marad. A félszáraz gyepek viszonylag stabil összdenzitást mutattak. Az élőhely jellegének megfelelően a száraz gyepekben kora nyáron igen alacsony volt a gyeplakó fajok összdenzitása, majd az augusztusban ismét erősen megközelítette a félszáraz gyepekét, szeptemberre azonban – az elmúlt évhez hasonlóan – az erősen lecsökkent.

h) Közösségi jelentőségű madárfajok monitorozása

Lásd. 3.2.2 fejezet a) pontjában.

3.2.2 Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok

a) Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata

Más szervezetekkel (Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet, Birdlife Österreich, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) együttműködve évek óta folyik a fontosabb vizes élőhelyek madárállományainak monitoring vizsgálata. Ez jelenleg a Fertő-tó öblözeteire, a Mekszikópusztai és a Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukciós területeire, a hansági tavakra terjed ki. A felmérés eredményei adatbázisba kerülnek, ezekből a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézet készít összefoglaló jelentéseket a Minisztérium számára.

2007-ben a madártani monitoring eredményei kimutatták a Nyirkai-Hany vízimadárélőhely növekvő fontosságát. Ez évben is új fészkelő fajok jelentek meg: a szürke gém (*Ardea cinerea*), az üstökös-gém (*Ardeola ralloides*) és a fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*). A mennyiségi viszonyok és a veszélyeztetett fajok jelenléte indokolta a terület Ramsari területté nyilvánítását, amely 2006-ban történt meg.

Elkezdjük a kis lile (*Charadrius dubius*) és a billegető cankó (*Actitis hypoleucos*) monitoringját a Rábán. 2007-ben a Szentgotthárd és Csákánydoroszló közötti kb. 30 km-es szakaszt mértük fel. Összesen 5 pár kis lilét és 16 pár billegető cankót regisztráltunk.

b) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitorozása

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Működési területünkön, 2007-ben megtörtént a telepesen fészkelők egy részének a felmérése. A ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudtuk elvégezni, mivel a megye déli részén, ahol nincsen védett terület, nincsen lehetőségünk a fajok állományainak pontos felmérésére. Az eredmények adatbázisba kerülnek. A monitoring legfontosabb eredményei a következők: a kormorán (*Phalacrocorax carbo*) hansági állománya stabilizálódott. 2007-ben újra fészkel a fokozottan védett kis kócsag (*Egretta garzetta*, 1 pár), fészkel az üstökösgém (*Ardeola ralloides*, 2 pár) és a fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*, 36 pár). A Fertő hazai oldalán, a Fertőrákosi-öböl déli részén mintegy 60 pár fokozottan védett vörös gém (*Ardea purpurea*) fészkel, egy másik telepben 110 pár nagy kócsag (*Egretta alba*) is költött. A mexzikópusztai elárasztásokon 30 pár gulipán (*Recurvirostra avosetta*) és 11 pár gólyatöcs (*Himantopus himantopus*) költött eredményesen.

A Kőszegi TK-ban fekete gólya (*Ciconia nigra*) sikeres költéséről nincs tudomásunk, az ismert fészkek nem volt lakott, Bozsok belterületen, ill. a Hármaspatak völgyében azonban rendszeresen táplálkozott költési időben madár. Uhuból (*Bubo bubo*) 1 pár sikeres költése ismert, 1 fiókát észleltünk.

Az Őrség teljes haris (*Crex crex*) állománya az elvégzett felmérés alapján 15 pár volt. A fekete gólya (*Ciconia nigra*) és a fehér gólya (*C. ciconia*) állomány felmérését az örkerületekben a természetvédelmi örök végezték. Mindkét faj esetében tapasztaltuk, hogy több, korábbi években rendszeresen használt fészkek „kiürült”. 2007-ben az Őrségi Nemzeti Park területén a fekete gólya ismert állománya 3 pár, a fehér gólya ismert állománya 24. Vas megyében 2007. nyár folyamán 31 régebben ismert és újonnan felfedezett költőhelyet, illetve jelenleg homok-, vagy kavicsbányaként bejegyzett, potenciális hely került ellenőrzésre. A bejárt helyszínek közül 22 helyen találtuk gyurgyalag (*Merops apiaster*), partifecske (*Riparia riparia*), illetve mindkét faj együttes költését. 62 pár gyurgyalag és 121 pár partifecske költését észleltük.

c) A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása

2000-ben készült el a Nyírkai-Hanyban a hansági rekonstrukciók első üteme. Már a rekonstrukció építésének kezdetekor megkezdődött a monitorozási munka. A monitoring magába foglalja a növényzet, a madárvilág, a vízi gerinctelen fauna, a vízminőség és a vízkémiai változások vizsgálatát. A monitorozásban a Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság kutatói vesznek részt.

A növényzet vizsgálata elsősorban állandó transzkek (24 db) cönológiai vizsgálataiból, illetve a teljes terület 3 évente elkészülő vegetáció-térképéből áll. A madárvilág vizsgálatát a heti számolásokon keresztül sikerült biztosítani. A vízi gerinctelen makrofauna monitorozása azokra az árasztáshoz csatlakozó, alulról táplálkozó, lápi jellegű kisvizek vizsgálatára koncentrálódott, melyek a tözeges jelleget a leginkább mutatják. A rekonstrukció területén kívül a Fövényes-tó, mint kontroll mintavételi ponton folytak még vizsgálatok

2007-ben kizárólag madártani vizsgálatok folytak a területen. A korábbi évek tapasztalatai alapján a botanikai mintavételeket a jövőben csak háromévente fogjuk elvégezni. Amennyiben a rekonstrukció területén beindul a vízszint-ingadoztatáson alapuló kísérletes üzemeltetés, akkor ismét évente fogjuk a mintavételeket végezni.

d) A rákosi vipera észak-hansági állományának vizsgálata

2007-ben a Hanságban, a korábbi években ismertté vált élőhelyeken – a Polgár-Pintér Hanyban és a Fűzfaszigeteken – tizenöt napon történt mintavétel. Összesen 7 egyedből egy a „Kert” élőhelyen, 6 példány a Fűzfaszigeteken került elő. Az összes észlelt állat közül 3 kifejlett, 4 fiatal egyed volt, újszülött korút nem találtunk. Ivararány alakulása: 5 hím, 1 nőstény – 1 ismeretlen ivarú – volt. A „Kertben” az elmúlt négy évben nem észleltünk sem nőstény, sem újszülött példányt, és az idei fiatal egyed is bizonytalan, elmenekült állat. Feltételezhetően az itteni állomány összeomlott.

A befogott egyedekből nem lehetett vért venni genetikai minta céljából, és a tenyésztési célra engedélyezett egy hím példány befogását sem tudtuk teljesíteni.

A Kert élőhely kezelése elmaradt, a Fűzfaszigeteken egyszeri kaszálás történt éjszaka, továbbá hat mesterséges telelőüregek kihelyezése történt meg

Az állományt veszélyeztető tényezők közül a borz (*Meles meles*) szelektív predációját kell kiemelni, amely a Fűzfaszigetek területén drasztikusan csökkentette minden hulló, így a rákosi viperák egyedszámát is.

A magas aranyvessző mindkét területen, a fűzlevelű peremizs térhódítása a Kertben okoz élőhely átalakulást, és leromlást.

Az alfaj védelme érdekében fontos a fajmegőrzési protokoll szerinti élőhely kezelés – legeltetés, kímélő kaszálás – az ismert területek „Fokozottan védett” jogi státusba vétele, a predáció megszüntetése, biztonságos telelőhelyek területének növelése, célszerűen élőhely kiterjedésének növelésével, rezervátum terület kialakításával összekapcsoltan.

e) A kis légykapó állományának vizsgálata a Kőszegi-hegységben

A Magyarországon kis számban, szórványosan fészkelő kis légykapó (*Ficedula parva*) állományát először 10 évvel korábban, 1996-ban mértük fel a Kőszegi-hegységben. A 2007-es felmérés 11 fészkelő pár jelenlétét mutatta, ami a korábbi 6-7 párhoz képest állomány-növekedésre utal. A revírek a korábbiaknál még markánsabban, két bükkös tömbbe aggregálódva helyezkedtek el: a Hármás-patak – Ciklámen-forrás patakja, valamint a Hosszúvölgy - Sötétvölgy térségében.

f) Fecske-felmérés

Az Őrségi Nemzeti Park területén az örkerületekben a természetvédelmi örök felmérték a molnárfecske (*Delichon urbica*) és füstifecske (*Hirundo rustica*) állományokat egy-egy kiválasztott településen. A programot minden esztendőben monitoring rendszerben kívánjuk megismételni, hogy összevethető adatokat kapjunk. 80 füstifecske és 120 molnárfecske fészket számláltak össze a természetvédelmi örök.

3.1 táblázat: Kutatás

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1.	Kezelések hatása a hangyaboglárka (<i>Maculinea sp.</i>) fajokra	0	Szalkay József Lepkészeti Egyesület	Lásd. szöveges rész.	
2.	Narancslepke kutatás	0	Szentirmai István, Ábrahám Levente Szalkay József Lepkészeti Egyesület	Lásd. szöveges rész.	A kutatások egy védelmi program részét képezik.
3.	Erdődinamikai kutatások Pro Silva erdőben.		Sivák Krisztián	Vegetáció mintázat és fajkészlet változás nyomon követése évi egy alkalommal 8 db lékben 2m x 2m kvadrátban	
4a	A Szalafői Őserdő térinformatikai munkarésze.		Király Géza	Fatörzsek koordinátáinak bemérése és térinformatikai rendszerbe illesztése	Erdőrezervátum kutatás program keretében.
4b.	Erdődinamikai kutatások a Szalafői Őserdőben.		Sivák Krisztián	Vegetáció mintázat és fajkészlet változás nyomon követése évi egy alkalommal 6 db 20 m x 20 m-es zárt erdőben kijelölt és 2 db 2m x 2m erdei tisztáson kijelölt kvadrátban	Három éve indult program erdődinamikai folyamatok elemzésére, az erdőrezervátum kutatás program keretében.
5	Az erdőkezelés hatása a vendvidéki erdőállományokra.		Sivák Krisztián	Az 1958-as Pócs T. féle vegetáció-térképezés megismétlése szakonyfalui erdőtümbben.	Idén indult program vizsgálja az erdőkezelés hatását az vendvidéki erdőáll.-ra.

3.2 táblázat: Monitorozás

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1	Élőhelyterképezés (NBmR országos)	0			2007-ben nem volt mintavétel
2	Védett növényfajok monitorozása (NBmR országos)	325	Takács Gábor (FHŐNPI)	19 növényfaj lelőhelyeinek felmérése	
3	Cönológiai monitoring (NBmR országos)	590	Bauer Norbert, Keszei Balázs, Király Gergely	lásd szöveges részben	
4	Ürgemonitoring (NBmR országos)	70	Váczi Miklós, Takács Gábor, Németh Csaba	4 mintavételi hely protokoll szerinti felvételezése a két Igazgatóság területén	
6	Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring (NBmR országos)	300	Müller Zoltán (BIO-AQUA Pro)	Lásd. a szöveges részben	
7	Denevérmonitoring	750	Pálmai Angéla (ENVI-PROT Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
8	Halközösségek monitorozása	600	Keresztessy Katalin (Vasi-Hal Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
9	Gőtemonitoring	100	Takács Gábor (FHŐNPI)	Lásd. a szöveges részben	

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
10	Kétéltű-hüllő monitoring (NBmR országos)	40	Kis István (Szent István Egyetem)	Lásd. a szöveges részben	
11	Kétéltű-hüllő monitoring (NBmR helyi)	300	Dankovics Róbert (Savaria Múzeum)	Lásd. a szöveges részben	Az országos program kiegészítése
12	Szitakötő monitoring	150	Ambrus András (FHÖNPI)	Lásd. a szöveges részben	
13	Nappali lepke monitoring (NBmR helyi)	100	Ambrus András (FHÖNPI)	NATURA 2000 fajok potenciális élőhelyein állományfelmérések	Az országos program része
14	Natura 2000 területek élőhelyeinek vizsgálata	1623	Király Gergely, Keszei Balázs, Bodoncz László	Lásd. a szöveges részben	
15	Egyenesszárnyúak monitorozása a cönológiai mintavételi helyeken	500	Kenyeres Zoltán (Acrida Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
16	Isophya costata monitorozás	150	Kenyeres Zoltán (Acrida Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
17	Egyenesszárnyúak monitorozása a rákosi vipera élőhelyeken	250	Kenyeres Zoltán (Acrida Bt.)	Lásd. a szöveges részben	
18	Vízimadár-állományok monitoring vizsgálata	200	Pellinger Attila, Szentirmai István, Máté Mihály, Ferenczi Márta	Lásd. a szöveges részben	

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/ magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
19	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja	0	Gruber Ágnes, Pellinger Attila (FHÓNPI)	lásd. szöveges részben	
20	A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása	0	Margóczy Katalin (SZTE), Takács Gábor, Ambrus András, Pellinger Attila (FHÓNPI)	lásd. szöveges részben	
21	Rákosi vipera monitoring	300	Dankovics Róbert (Savaria Múzeum)	Lásd. a szöveges részben	
22	A kis légykapó állományának vizsgálata a Kőszegi-hegységben	0	Németh Csaba (FHÓNPI)	lásd. szöveges részben	
23	Fecske-felmérés	0	Természetvédelmi Őr- szolgálat	80 füstifecske és 120 molnárfecske fészket számláltunk össze.	
24	Kisemlősök monitorozása bagolykö- petek vizsgálatára alapozva	190	Horváth Győző (Oeconomus Bt.)	Az eredmények kiértékelése még fo- lyamatban van.	

4. Kezelési tevékenység

4.1 Kezelési tervek

A KvVM Környezet- és Természetmegőrzési Szakállamtitkárság utasításának megfelelően a korábban elkészült tervezetek felhasználásával elkészítettük a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet és bővítéseinek természetvédelmi kezelési terv tervezetét. Az elkészült tervezett területi egyeztetése 2007 februárjában zárult le. A teljes dokumentáció felterjesztésre került a KvVM Környezet- és Természetmegőrzési Szakállamtitkárságára. Elkészült a védelemre tervezett Várbalogi héricses TT, Ebergőci láprét TT és Iváni szikések TT természetvédelmi kezelési terve, amelyet felterjesztettük tárcán belüli egyeztetésre.

4.1 táblázat: Kezelési tervek

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	23587	+	+	+
Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítése	149	+	+	+
Őrségi Nemzeti Park	43933	+	+	+
Szigetközi TK és bővítése	15488	+	+	+
Pannonhalmi TK	7052	+	+	+
Pannonhalmi TK bővítése	692	+	+	+
Soproni TK	4905	+	+	+
Soproni TK bővítése I.	156	+	+	+
Nagycenki Hársfasor TT	12	+	+	+
Pannonhalmi Arborétum TT	11	+	+	+
Soproni Botanikus kert TT	17	+	+	+
Ikva-patak menti TT	18	+	+	+
Liget-patak menti TT	27	+	+	+
Iváni szikések TT	71	+	+	+
Bécsi-domb TT	8	+	+	+
Várbalogi héricses TT	50	+	+	+
Ebergőci láprét TT	49	+	+	+

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Sághegyi TK	235	+	+	+
Csörnök-menti TK	6147	+	+	+
Kószegi TK	4351	-	-	-
Kámoni arborétum TT	25	+	+	+
Jeli arborétum TT	74	-	-	-
Szelestei arborétum TT	13	-	-	-
Sárvári arborétum TT	9	-	-	-
Kószegi Tőzegmohás Láp TT	4	+	+	+
Körmendi Várkert TT	34,6	-	-	-
Nemesmedvesi Történelmi Emlékhely TT	58	-	-	-

4.2 Élőhely fenntartás

Fertő-parti szikesek

Az Igazgatóság saját állatállományával és gépeivel végzi a szikes gyepek kezelését. Az élőhely-kezelés célja a szikes vegetáció fenntartása, az elnadásodás megakadályozása. A mély fekvésű területeken kialakuló sekély vízborítás kedvez a nádas terjedésének, ez csak rendszeres legeltetéssel és kaszálással akadályozható meg.

A Lászlómajor és Hegykő közötti területrészen komoly problémákat okoz az adventív ezüstfa terjedése, amely a 80-as években csökkenő mértékű tendenciát mutató kaszálás és legeltetés következménye. A becserjésedés felszámolása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött meg. 2007-ben a korábban letisztított területeken a sarjak felverődésének megakadályozására törekedtünk és közmunka keretében folytattuk az ezüstfa irtását.

A fertőparti gyepterületek kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnadásodás elleni védekezés.

Észak-Hansági gyepek

A hansági területeket az elmúlt években az elgyomosodás veszélye fenyegette, mivel csökkent a széna iránti kereslet. 2007-ben a hansági gyepeket az Igazgatóság saját eszközparkjával kezelte és a szénát az állatállomány téli etetésére használja fel.

Megkezdtük a rákosi vipera ismert és potenciális élőhelyeként ismert, Pintér-Hany aranyvesszővel és náddal borított gyepterületeinek rekonstrukcióját is. Ennek keretében 285 ha-

on történt évi egyszeri szárazzás. Az előző évhez képest valamivel több, mint 100 ha-ral sikerült növelnünk a rehabilitációba bevont területek kiterjedését..

Dél-Hanság

A Király-tó környéki gyepterületeken 2005-ben az Igazgatóság saját állatállománnyal – bivaly (160 egyed) és magyar szürke szarvasmarha (300 egyed) – legeltetett. A dél-hansági kaszálóréteket az Igazgatóság saját eszközparkjával biztosította.

Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületein a kezelések célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. A Szigetközi Rehabilitáció keretében minden évben folyik a mentett oldali mocsárrétek kezelése. A területeken a vízpótló rendszerrel biztosítjuk a megfelelő vízellátást, illetve kaszálattjuk és szárazúozzuk a területeket. A rehabilitáció keretében 2007-ben mintegy 81 hektáron folyt kaszálás és szárazúozás.

A további saját kezelésű területek kaszálását vállalkozóval végeztettük 125 ha területen és a szénát értékesítettük

Pannonhalmi Tájvédelmi körzet gyepterületei

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. A területek kezelését 2007-ben haszonbérletbe adással oldottuk meg (111 ha).

Kőszegi Tájvédelmi Körzet gyepterületei

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet mocsárrétejeinek területéből 52 ha-t használati megállapodás keretében a Kőszegi Evangélikus Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Informatikai Szakközépiskola kezelt kaszálással. További 22 ha-t igazgatóságunk kezelt szárazúozóval. Utóbbi területkezelés célja a mézgás éger előretörésének és az invázióra hajlamos bíbor nyenyűl-hozzám, magas aranyvessző terjedésének megakadályozása. A vagyonkezelésünkben lévő Cádi gesztenyes oldal hegyi szárazrétjéből 2 ha-t kézi kaszálással és szénagyűjtéssel kezeltük. Géppel kaszáltuk a Bozsoki Zsidórét 2 ha-os kékperjés láprétjét.

Fertői nádasok

A Fertő menti nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldottuk meg 2007-ben. A területkezelés fő célja a nádas további terjeszkedésének megakadályozása, a part menti gyepterületek rovására (116 ha). A Fertő-meder nádas állományaira vonatkozó nádaratási joggal kapcsolatos jogvita alakult ki a kezelők (Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság és Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság) valamint a Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt közt. A bírósági eljárás során Igazgatóságunk a kitűzött célt – az ZRt vitatott szolgáltatási jogának törlését – elérni nem tudta. A per számunkra kedvezőtlen eredménnyel zárult. A Fertő-tavi Nádgazdasági ZRt. megtarthatta a tulajdoni lapba bejegyzett nádaratási jogát.

Tóközi nádasok (Fehértó, Barbacsi-tó)

A tóközi nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg, kivéve a gémtelep és környezetének területét. A területkezelés célja a tavak vízminőségének védelme. 2007-ben összesen 16 ha terület került haszonbérbe adásra és kezelésre.

Szigetközi nádasok

Hédervár és Lipót községhatárban összesen 5 ha nádterület haszonbérlet útján került hasznosításra

Őrségi gyeppek

Gyeppek fenntartását szárazúzással összesen 84 hektáron, kaszálással 294 ha-on, legeltetéssel 208 ha-on végeztük. A lekaszált fűből az állatállomány téli takarmányaként szolgáló szénát készítettünk.

Őrségi szántók

Szántóföldi művelést 30 ha-on végeztünk, kiegészítő abraktakarmány termesztés, vöröshere termesztés, valamint bemutató és génmegőrző céllal (tök, tönkölybúza, alakor, rostlen).

A szántó művelési ágú területeink nagy részén már vetett gyep, vagy természetes módon települt gyep található, ezek közül így egyre több az ingatlan-nyilvántartásban is gyep művelési ágra változtatható.

Őrségi erdők

Az Őrségi Nemzeti Park területén 2007. évben folytatott erdőgazdálkodási tevékenységét jellemző főbb adatok: Folyamatos erdősítéseink területe: 4,1 ha. Első kivitel és befejezett ápolás nem volt, pótlás 1,4 ha. Kötelezettség alá vont területünk év végére 3,6 ha-ra módosult. Fahasználati tevékenységünk: éghasználatot nem végeztünk, nevelővágások: tisztítás: 2,8 ha, törzskiválasztó gyérítés: 4,0 ha, növedéfköszítő gyérítés: 1,0 ha területen folytak. Eredményesen befejezett területünk 1,5 ha volt az év folyamán. A téli időszak után a vadkárosított területeket felmérve előreláthatóan további 1-2 erdőrészlet bekerítésére kényszerülünk 2008-ben. Az erdősítési munkákat a fahasználati munkák árbevételéből végeztük el. A Vasvári tervezési körzetben az év folyamán új körzeti erdőterv készült, jelenleg zárótárgyalás előtt áll, ezt követően megrendeljük az erre a körzetre érvényes új üzemtervünket.

4.2 táblázat: Élőhely fenntartás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Soproni TK	74	gyep	kaszálás, beerdősülés elleni védelem
2	Szigetközi TK	206	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
3	Pannonhalmi TK	111	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
4	Dél-Hanság	1182	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
5	Észak-Hanság	871	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
6	Tóköz	489	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
7	Tóköz	16	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
8	Fertő (NY)	257	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
9	Fertő (NY)	25	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
10	Fertő (K)	1410	gyep	kaszálás és legeltetés, szikes gyep fenntartása
11	Fertő (K)	72	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
12	Kőszegi TK	78	gyep	kaszálás, beerdősülés és invázióra hajlamos fajok elleni védelem

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
13	Őrségi NP – Vendvidék	53	gyep	szárazítás, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
14	Őrségi NP – Belső-Őrség	19	gyep	szárazítás, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
15	Őrségi NP – Őrség	208	gyep	legeltetés, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
16	Őrségi NP – Őrség	268	gyep	kaszálás, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
17	Őrségi NP – Őrség	12	gyep	szárazítás, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
18	Tervezett Csörmöc-Herpenyő TK.	26	gyep	kaszálás, elgyomosodás, beerdősülés elleni védelem
19	Őrségi NP – Őrség	13	erdő	erdőgazdálkodás

4.3 Élőhely-rehabilitáció

Fertői nádasok vízutánpótlását biztosító csatornarendszer kotrása

A Fertő-tó vízszintjének az elhúzódozó aszály miatt már állandósuló tartósan alacsony nyári vízállás következtében a nyílt víztől távolabb eső nádasokba nyáron már nem jut be az oxigéndús víz az öblözetekből, emiatt pangóvizek alakulnak ki és a nádas megritkul. A víznek a nádasok belső részeire jutását a 50-es években kialakított 250 kilométer hosszúságú csatornarendszer depóniái akadályozzák. Ezt, a nád kiszállításra létrehozott csatornarendszert már hosszú ideje nem használják. 2001-2003 között megkezdtük a főcsatornák kotrását azért, hogy a víz bejuthasson a nádasba. Ezt olyan módon végeztük el, hogy a depóniát 50 méterenként átvágva a víz beáramolhasson a belső nádas állományokba is. 2005-ben Igazgatóságunk támogatásban (KvVM – TvH,) részesült, amiből megkezdődhetett a teljes hazai csatornarendszer rekonstrukciójának tervezése, a tervek 2006-ban elkészültek és alprojektként megjelentítettük a KEOP-ban.

A mekszikópusztai szikes élőhely-rekonstrukció

Az 1989-től megvalósított mekszikópusztai elárasztások üzemeltetése a kezelési tervben foglaltak szerint folyik. Az elárasztások vízellátása a Fertőből történik, a Hanság-főcsatornán és a Csempész-csatornán lévő zsilipeken keresztül. 2007-ben a Hanság-főcsatorna jobb parti területek (Nyéki szállás, Paprét) voltak víz alatt. Az igen enyhe tél és a száraz tavasz után rohamosan csökkent vízborítás, már nyár közepére szinte minden víz eltűnt. Augusztustól azonban a folyamatos és intenzív esőzések után az elárasztások hamar újra felteltek. A költési időszakot követően kaszáltunk és rackával legeltettük a nádasodás ellen. Az elárasztásra nem kerülő szikeseket ez évben szürkemarhával legeltettük.

2007-ben az elárasztásokon 30 pár gulipán (*Recurvirostra avosetta*), 11 pár gólyatölcs (*Himantopus himantopus*) és 5 pár széki lile (*Charadrius alexandrinus*) fészkelte eredményesen. Kedvezően alakult a nyári lúd (*Anser anser*) állomány szaporulata is, közel 350 pár vezetett fiókákat itt. Az eddigi évek során 2007-ben volt a legnagyobb a szarcsensirály (*Larus melanocephalus*) fészkelő állománya, 85 pár.

Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció

A 2000 őszén megindult kivitelezési munkálatok keretében 2001 március közepén az első (88 hektár), április elején a második (119 hektár), októberben a harmadik kazetta (216 hektár) is feltöltésre került. A már elárasztott területrészekben 2001-ben megkezdtük a vízi növényzet és a halak betelepítését. 2002 óta már a teljes terület üzemel vegetációs időszakban. 2007-ben a vízjogi engedély tartalma szerint végeztük a vízkormányozást. Vízkorlátozás nem volt. Folytatódott a monitorozás.

Fészkeltek sok olyan madárfaj, amelyek számára a Dél-Hanságban korábban nem voltak költésre alkalmas területek. Gyarapszik a nyári lúd (*Anser anser*), üstökös réce (*Netta rufina*), a cigányréce (*Aythya nyroca*) és a szarcsensirály (*Larus melanocephalus*) állománya. Fészkelő fajként megjelent a nagy kócsag (*Egretta alba*), költ többek között a vörös gém (*Ardea purpurea*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*) és a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) és a küszvágó csér (*Sterna hirundo*). 2005-ben fészkelte első ízben

kanalaszólyom (*Platalea leucorodia*), 2006-ban pedig kis kócsag (*Egretta garzetta*) a területen.

2006-ban a területet felvették a Ramsari Egyezmény által védett területek közé. A további három területtel együtt lezajlott ünnepélyes kihirdetés helyszíne a Nyirkai-Hanyban volt, jelentős sajtónyilvánosság előtt. A területéről erre az alkalomra kétnyelvű kiadvány készült. 2007-ben is új fészkelő fajok jelentek meg: a szürke gém (*Ardea cinerea*), az üstökös-gém (*Ardeola ralloides*) és a fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*).

Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció

A Nyirkai-Hanyhoz hasonló vizes élőhely-rekonstrukció tervezése megtörtént. A vízjogi engedély meghosszabbítása folyamatban van. A program megvalósítására LIFE pályázatot nyújtottunk be, melynek nem kapott támogatást, ezért megvalósítását az KEOP keretében tervezzük, ezt alprojektként nyújtottuk be.

Kistóalmi láprét gyeprekonstrukciója

2007-ben is folytatódott a láprét rekonstrukciója. A korábbi avarfelhalmozódást csökkentő intézkedések után megkezdődött a nád visszaszorítása a területen. 2007-ben alternáló, gépi tolókaszával valamivel több, mint 3 hektár terület augusztusi kaszálása történt meg a rét legértékesebb részén. Kaszálások eredményeképpen a lápréten tömegesen virágzott a fehérmájvirág (*Parnassia palustris*). A lápréten kisebb foltokban (2-5 m²) nyílt talajfelszíneket alakítottunk ki a pionír növényfajok megtelepedési lehetőségeinek javítására.

Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja

Az évek óta vizsgált terület Maculinea állománya élőhelyi állapotának megőrzése és javítása érdekében, a lefolyó víz visszatartására készítettünk egy tervet, mely vízjogi engedélyezés alatt van és 2007-ben a KEOP keretében benyújtottuk központi finanszírozásra. A tervben szereplő megoldás egyúttal a szintén a területen élő, ugyancsak Élőhely Irányelv II. függelékes nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), lápi szitakötő (*Leuchorrhinia pectoralis*) és díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) számára is kedvezőbb életfeltételeket tud teremteni.

A terv a rét elfolyó vizeit összegyűjtő (és 2000-ben még megkotort) csatorna fenék szintjének megemelését, és összességében a vizek lefolyásának csökkentését célozza meg, a szomszédos szántó területek depóniás védelmével együtt.

Doroszlói rét rehabilitációja a Kőszegi TK-ban

Kőszeg-hegyalja valamikori legjobb legelőjét a korábbi használó termelőszövetkezet szántóként művelte. A magántulajdonba adást követően a szántó felhagyásra került. A víztelepítő árokrendszer mellől megindult a rekettyefűzzel való cserjésedés, tömegesen verődött fel benne a magas aranyvessző. Igazgatóságunk 2000-2002 között többségi résztulajdont szerzett a területben. Az idei évben –folytatva a korábban megkezdett munkát– szárzúzóval és részben kaszálással szorítottuk vissza az aranyvesszőt. A munka eredményeképpen a terület 7 ha-os részén közepes természetességű réti csenkeszes mocsárrét alakult ki, további 6 ha-on pedig átalakulóban van a magaskórós mocsárrété. A hozzá csatlakozó mocsárré-

ten, gyepes sásos magassásréten és kékperjés láprét fragmentumon kézi cserjeirtást és kaszálást végeztünk a mézgás éger és a bíbor nyúljjhozám visszaszorítására.

Lejtősztyepp rehabilitáció a Sághegyi TK-ban

A TK megmaradt egyetlen lejtősztyepp fragmentuma erősen cserjésedik, ill. az akác térhódítása is veszélyezteti. 2007. őszén 1 ha-os területen hajtottunk végre cserjeirtást, a kitermelt anyagot helyben elégettük. A korábbi évek hasonló beavatkozása nyomán kialakult gyep kaszálását is elvégeztük az idei évben.

Szőcei láprét

2007-ben tovább folytattuk a szőcei láprét rekonstrukcióját, a forráslápokot megtisztítottuk a fáktól, cserjéktől, újabb - eddig nem kezelt - réteket kaszáltunk le, jelentősen visszaszorítottuk a magas aranyvessző állományait. Az előző évben visszahódított területeken folytattuk a cserjék és gyomok visszaszorítását.

A Kerca-patak menti nedves kékperjés láprétek rehabilitációja

Az Igazgatóság vagyonkezelésébe került gyepes erőtelenen bebokrosodott állapotban voltak, így nem teljes, de jelentős cserjeirtást végeztünk. A bokrosok kellő arányú fenntartása az élőhely-kínálat diverzitásának növelése miatt volt fontos. A terület szárazúzásra és a későbbi kaszálásra alkalmas állapotba került.

A Kerca-patak természetes medrének rehabilitációja

2007-ben sikeresen lezárult a Kerca-patak vizének természetes mederbe való visszavezetése. Ezt a rehabilitációs munkát az „Ökoremediáció” című szlovén-magyar Interreg projekt keretében végeztük el 2006-tól kezdődően. Emellett a Kerca-patak mentén szántókat gyepesítettünk vissza és egy tanösvényt készítettünk a patak völgy élővilágának a bemutatására. A remediáció sikerét vitatják a patak tegzes-, kérész-, szitakötő- és halfaunájának kutatói a folyásirányra keresztbe épített gátak negatív hatása miatt. Az érintett taxonokra vonatkozóan folyamatos monitoring végzése szükséges.

Lahn-patak élőhely-rehabilitációja

2007-ben lezárult a Lahn patak élőhely-rehabilitációja is, melynek során a patak 11 km-es szakaszán a meder természetesebbé tétele készült el. Ennek során kanyarulatokat, zátonyokat, időszakos vízállásokat hoztunk létre a mederben. A patak 20 m-es sávjában pedig gyepesítések és fásítások történtek. A projekt a „Lapincs-Lahn életterek összekapcsolása egy alpesi-pannon folyó mentén” című osztrák-magyar LIFE Nature projekt keretében valósult meg.

Vendvidéki rétek helyreállítása

A Vendvidéken számos értékes láp- és mocsárrét, valamint mezofil kaszálórét kezelése éveken keresztül elmaradt. Ezek a rétek jelentős mértékben kezdet átalakulni, rajtuk a magaskórós növényzet és a sásfajok eluralkodtak és sok helyen megkezdődött az elcserjésedés. 2007-ben 85 ha-on végeztünk tisztító szártépőzést és cserjeirtást külső vállalkozó és közmunkások bevonásával. Ennek köszönhetően a rétek 2008-ban már kaszálhatóak lesznek, ami a legmegfelelőbb kezelése ezeknek az értékes gyepeknek.

4.3 táblázat: Élőhely-rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Mekszikópusztai szikések	150	szikés	A mekszikópusztai szikés élőhely-rekonstrukció. Elárasztások, kaszálás, legeltetés.
2	Nyirkai-Hany élőhely-rekonstrukció	423	láp, mocsár	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés.
3	Osli-Hany - Királytó élőhely-rekonstrukció (tervezett)	1362	láp, mocsarak	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés. (engedélyezési terv)
4	Kistómalmi láprét	3	láprét	Nád visszaszorítása
5	Fertőhomok és Hidegség közti láprétek rehabilitációja	46	láprét	Nád visszaszorítása, hidrológiai rehabilitáció
6	Doroszlói rét a Kőszegi TK-ban	14	mocsárrét, láprét, magassásrét	Magas aranyvessző, rekettrefűz, mézgás éger, bíbor nyúljjhozzám visszaszorítása, száruzás, kaszálás, cserjeirtás
7	Lejtősztyepp rehabilitáció a Sághegyi TK-ban	1	lejtősztyepp rét	Cserjék és akác visszaszorítása cserjeirtással és kaszálással
8	Szőcei láprét	2	láprét	bokrosodás és invazív fajok visszaszorítása - cserjeirtás, kaszálás (egyszer)
9	Kerca-menti láprétek	4	kékperjés láprét	cserjeirtás, a későbbi száruzásra, ill. kaszálásra való előkészítés
10	Kerca-patak	150	folyóvíz	eredeti meder helyreállítása, gyepesítés
11	Lahn-patak	300	folyóvíz	meder természetszerűvé tétele, gyepesítés, fásítás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
12	Vendvidék	77	kaszálórét	gyomok, cserjék visszaszorítása

4.4 Fajvédelem

Hagymaburok kosbor (*Liparis loeselii*) és lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*)

A két fajnak egyedül a Kistómalmi lápréten van ismert előfordulása az Igazgatóság területén. Mindkét faj az elmúlt 10 évben a kipusztulás szélére került. A hagymaburok állománya általában 10-25 tő körül alakult, a lápi hízókának 1993-ban volt utoljára ismert előfordulása. Az Igazgatóság 1997-ben készítette el a láprét botanikai felmérését és ennek alapján kezdődött meg a terület kezelése.

Az első két évben a rét középső részének téli leégetését végeztük el, majd 2000-ben és 2001-telén kaszálással, majd gereblyézéssel távolítottuk el az elhalt szerves anyagot a területről. A beavatkozás eredményeképpen a hagymaburok populációja kezdetben gyors növekedést mutatott és újra megtaláltuk a lápi hízókát. Az elmúlt két évben a hagymaburok kosbor nem hajtott ki, ennek okát egyelőre nem ismerjük, míg a lápi hízóka állománya 2005-ben 96 tőre növekedett. 2007-ben összesen 26 tövet találtunk. A hagymaburok kosbor esetében csírázási kísérleteket végeztet az ELTE Biológiai Intézete a gombapartner meglétének tisztázása érdekében. A vizsgálatok 2007-ben is folytatódtak.

Pókbangó (*Ophrys sphecodes*)

A pókbangó fertő-menti élőhelyén a tavaszi időszakban elkerítéssel biztosítjuk a lelőhely védelmét, majd a termések beérése után a területet szürkemarhával legeltetjük. A 2004-es vizsgálatok szerint az alkalmazott kezelés megfelelő, de az elmúlt évek szárazsága miatt az állomány stagnál, illetve enyhe csökkenést mutat. A csapadékhiány az egyedek méretében is mutatkozik, a korábbi évek 10-15 cm magas példányai helyett 4-10 cm magasak az egyes egyedek. 2006-ban tovább csökkent az egyedszám az elsőként ismertté vált lelőhelyen. 2007-ben a Fertő parti szikeseken egy újabb erős állományt találtunk. A nagyszentjánosi állomány évek óta stabil, 50-60 tő között változik. 2006-ban vált ismertté a faj harkai (Soproni-hegység) lelőhelye. Itt 2006-ban nem sikerült megállapítani az állomány nagyságát, de 2007-ben sikerült elvégeznünk a felmérést (200-250 tő).

Méhbangó (*Ophrys insectifera*)

A Szigetközben 2007-ben is folytatódott a Lóvári-erdőben ismert állomány élőhelyének rehabilitációja. Az élőhelyre telepített nemes nyaras korábban (2001) levágásra került, illetve folyamatosan végezzük a bolygatás miatt megjelent veresgyűrűs som irtását. 2005-ben új állomány is előkerült a Győrújbarát melletti Tokaj és Józán-völgy területén. A jelenleg nem védett terület védetté nyilvánítási eljárást Igazgatóságunk elindította és a területi egyeztetéseket 2007-ben lezárta. Az állomány mindkét területen stabilnak, de kiemelten veszélyeztetettnek mondható.

Széleslevelű harangvirág (*Campanula latifolia*)

A hazánkban két helyről ismert fokozottan növényfaj élőhelyét a Kőszegi-hegységben elektromos kerítéssel védjük a vadragástól. A 3 hektáros bekerített sziklaerdei termőhelyen 2007-ben 4 példány virágzó növényt számoltunk, a regisztrált összes egyedszám 25 tő volt. A kerítésen belül látványos borítás növekedést tapasztaltunk az évelő holdviola esetében.

Adriai sallangvirág (*Himantoglossum adriaticum*)

A Kőszeg melletti lelőhelyen néhány éve, nem védett magántelken megtalált állomány élőhelyét virágzás után kaszálással kezeltük a cserjésedés megakadályozása érdekében. 2007-ben 1 db virágzó növényt találtunk.

A harkai állomány jelenleg nem igényel beavatkozást.

Vörös áfonya (*Vaccinium vitis-idaea*)

A Kőszegi TK-ban néhány négyzetméter borítással jelen lévő növényt állandó kerítéssel védjük a vadragástól. Az állomány stagnál, 6 tő ismert.

Csillagos nárcisz (*Narcissus poeticus ssp. radiiflorus*)

A csillagos nárcisz métneki és zsidai élőhelyén az idén is elvégeztük a kaszálást. Kiemelt figyelmet kapott a rét erdővel érintkező része, ugyanis megindult a cserjefajok betelepülése és a rét egyre zsugorodott.

Tőzegeper (*Comarum palustre*)

A tőzegeper védelme érdekében a faj élőhelyét lekaszáltuk és a bokrokat és éger sarjakat visszavágtuk a szócei lápréten. A tavalyihoz képest duplájára növeltük a tőzegeper élőhelyét.

A szócei lápréten mesterségesen létesítettünk pionír felszíneket a tőzegmohák terjedésének elősegítésére rétegforrás kibúvásánál. A kékperje zombékjai között az avarfelhalmozódás hatására felszakadoztak, megritkultak a tőzegmohafoltok. Az avar eltávolításával lehetővé vált a telepek regenerációja.

Gyomrezervátum működtetése

Tovább működtettük a szegetális flórazervátumunkat, ahová a bánáti búza és rostlen kultúrnövényekkel együtt a Magyarországon veszélyeztetett illetve kipusztult alábbi gyomfajok magjait vetettük: gabonarozsnok, konkoly, centike, lenvadóc, duzzadt gomborka, lenfojtó aranka.

Régi gyümölcsfajták védelme

A Csörgőalma Gyümölcsöskertbe az őrségi és vendvidéki helyi honos gyümölcsfajtákból összegyűjtött újabb gyümölcsfaoltványok kerültek kiültetésre, folytatva a 2004-ben megkezdett programot. Az oltványiskolában újabb vad alanyokat ültettünk el, hogy tovább folytathassuk a fajták gyűjtését, megőrzését, bemutatását. A gyümölcsöskertet háromszor kaszáltuk le, vadragás, hántás ellen villanypásztorral kerítettük be.

Rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*)

A populáció védelme és az élőhelyek háborítatlanságának biztosítása miatt pontos állománybecslést lehetővé tevő felmérés hosszú ideje nem volt. Ezt 2001-ben és 2002-ben

megkezdjük, a potenciális élőhelyek felméréseivel összekötve. Új, korábban nem ismert előfordulási helyet találtunk 2002-ben, amelyet a vaddisznó elleni védelem miatt villanypázztorral kerítettünk be. 2007-ben összesen 7 példányt sikerült észlelni. A kevés megfigyelés különösen aggasztó, mivel arra utalnak a terepi vizsgálatok, hogy a megfogyatkozott állományt a robbanásszerűen elszaporodott borzok predációja végveszélybe sodorhatja. A két elkerített élőhely kezelését, illetve a védőrendszer karbantartását 2006-ban is folytattuk. A faj védelmére az egyik ismert élőhelyen 20 hektárt lekaszáltunk, a másik élőhely-foltban 160 hektárt – a teelőhelyet nem – 50 db rackával legeltettük júliustól novemberig. Az állomány hatékonyabb védelme érdekében 2007-ben LIFE+ pályázatot az érintett nemzeti park igazgatóságokkal és társadalmi szervezetekkel közösen.

Lápi póc (*Umbra krameri*)

A faj ismert élőhelyei az elmúlt másfél évtizedben aszály és víz elterelés miatt egy, vagy több alkalommal részben vagy egészben kiszáradtak. A 2003-ban az Észak-Hanságban, addig nem ismert új élőhelyen megtalált fajt azóta újabb helyekről nem sikerült kimutatni. A faj direkt fajvédelmi program megindítását igényli, melynek előkészítése 2004-ben el is kezdődött. Jelenleg az érintett nemzeti parkok és külső szakemberek részvételével, külső szakember koordinálásával egy LIFE projekt kidolgozása van folyamatban.

Az Osl-Hany élőhely rekonstrukciós LIFE pályázatban szintén szerepelt a faj védelmének kérdése, a tervzet azonban nem nyert támogatást 2005-ben. 2007-ben tovább folyt a potenciális lápi póc élőhelyek felmérése, állapotuk vizsgálata a lehetséges visszatelepítés szemszögéből.

Békamentés a fertőparti közúton

Az 1987-ben megkezdett program keretében 2001-ben elkészült a leginkább veszélyeztetett útszakasz békaalagút-terelő rendszere, amely lehetővé teszi, hogy a tavasszal és ősszel vonuló kételtű- és hullópopulációk emberi beavatkozás nélkül jussanak át az úttest alá beépített átkelőhelyeken. 2002-ben ennek a rendszernek a tovább építésére elkészültek a tervek, amelyek megvalósítására 2003 tavaszán került sor (175 m hosszúságú terelő megépítésével). Kibővítését folyamatosan tervezzük. A rendkívüli szárazság miatt a vonulás intenzitása 2001-2005-ben igen alacsony volt, ami az elhúzódó aszálynak tulajdonítható tartósan alacsony vízállás miatti gyenge szaporodási eredményekre utal. A 2005/2006-os tél első felében a viszonylag nagyobb mennyiségű lehullott csapadék következtében némileg megemelkedett a tó vízszintje és ez a tendencia folytatódott 2007-ben is. Ősszel az esős időszakban tömeges vonulást észleltünk, ami sikeres szaporodási időszakra utal. Helyenként pusztulást is tapasztaltunk, ez rámutat arra, hogy a védelmi rendszer további kiépítése sürgető feladat. Ezt KEOP alprojektként tervezünk megvalósítani.

Békamentés a Hársas-tó mentén

A legveszélyeztetettebb közútszakasz mentén (Szentgotthárd) 2007-ben is béka-terelőt építettünk. 260 m terelőponyva, illetve kb. 200 m fólia került kihelyezésre a Hársas-tó melletti veszélyes útszakaszok mellé. Összegyűjtésre és a tóhoz leszállításra került mintegy 5000 példány barna varangy, illetve néhány pettyes göte és vízisikló is.

Hangyaboglárkák (*Maculinea sp.*)

A fertő-parti, hansági, soproni, szigetközi és répce-menti vérfüves lápréteken 2002-től folyamatosan zajlik a hangyaboglárkák, a vérfübgoglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) állományainak felmérése. A populációk abundancia értékei, rajzásdinamikai paraméterei, az élőhelyek jelenlegi állapota és az eddigi kezelések hatásai kerültek felmérésre. Az ismert ökológiai igények alapján az egyes területekre specifikus kezelési eljárások (pl. kaszálási rend) kerültek kidolgozásra és alkalmazásra, valamint a terület vízgazdálkodási rehabilitációjára készült terv és történtek apróbb beavatkozások. Az élőhely mozaikosságának megtartása mellett az egyes foltok közti átjárhatóság biztosítására átjárókat vágtunk az elválasztó cserjesávokon, valamint a nád visszaszorítására végeztünk kaszálásokat

Az Örségben a hangyaboglárkák egyik legjelentősebb élőhelyén, Kercaszomoron, ahol mind a *Maculinea teleius*, *M. nausithous* és *M.alcon* is megtalálható, élőhelyrehabilitációs munkát hajtottunk végre. A területet megvásároltuk és az egyre nagyobb teret hódító cserjéket visszaszorítottuk. A rét így hamarosan kaszálhatóvá válik és várhatóan nő majd rajta a lepkék száma.

Szitakötők (*Odonata*)

A lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) fertői, hansági és szigetközi állományainak és a faj számára alkalmas potenciális élőhelyek felmérése folyamatban van, 2007-ben Fertőhomokon megtalált igen jelentős állomány további behatárolása és vizsgálata folyt. Ismert dolog, hogy a lápi szitakötő nagy állományai által kedvelt élőhelyek általában a lápi póc által is lakottak, így a fertőhomoki terület potenciális élőhelyként számításba vehető (a lápi póc rég kipusztult a Fertőből).

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) egyes populációinak felmérése szintén zajlott 2007-ben is, a Natura 2000 területek kijelölésének pontosításával párhuzamosan. A fertőhomoki vizes élőhely mozaik-komplexum egyik eleme, egy áramló kisvízfolyás ad otthont a faj jelentős állományának, melynek felmérése sikeres volt ebben az évben. Mivel a faj jó részt a védett területeken kívüli kisvízfolyásokon tenyészik, ezért rendkívül fontos a külön védelmi program kidolgozása a Víz Keret Irányelv követelményeivel összefüggésben. Így a kisvízfolyások vízgazdálkodási, kotrasi munkáinak viszonylatában, különösen a saját kezelésű csatornák esetében, a megfelelő fenntartási munkák kiviteli módjának és ütemezésének összeegyeztetése igen fontos az élőhely megőrzés célkitűzéseivel.

A hegyi szitakötő (*Cordulegaster heros*) Soproni-hegyvidéken lévő populációjának monitorozása 2007-ben is folytatódott. A népesség fenntartása érdekében a hegyvidéki patakok vízgyűjtőjén alkalmazott erdőgazdálkodási munkák intenzitása és ütemezése, valamint a vízügyi beavatkozások tekintetében irányelvek és korlátozások fognak megfogalmazásra kerülni.

A folyami szitakötők (*Gomphidae*) állományai az igazgatási területen a Szigetköz (Mosoni-Duna), Rába, Kis-Rába és a Répce mentén élnek. Megőrzésükkel kapcsolatosan a Víz Keret-Irányelv előírásait kell alkalmazni, vagyis fennmaradásuk a vízfolyások jó ökológiai állapotának elérésétől függ. Ezt az állapotot 2015-ig (vízminőségi és biológiai értelemben egyaránt) el kell érni, de az adminisztratív eszközök jelentős része nem a természetvédelem kompetenciájába tartozik

Túzok (*Otis tarda*)

A Mosoni-sík tűzokállományának (jelenleg több, mint 200 teelő példány) védelme során a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási és Gerinces Intézetének munkatársaival szorosan együttműködve veszünk részt a tűzok LIFE programban. A tárgyévben új fészkelő helyeket sikerült felderíteni, ugyanakkor 1 elpusztult példányt is találtunk. Jelenleg a kisalföldi tűzokállomány lassú terjeszkedésének vagyunk tanúi, amelyben a Mosoni-sík Érzékeny Természeti Területen folyó extenzív mezőgazdálkodásnak is nagy szerepe van. Célunk ebbe a tevékenységbe minél több gazdálkodó bevonása. A területen előforduló állomány nagysága 50-150 példány között változik évközben.

Ragadozómadár védelem

Az Igazgatóság működési területén fészkelő védett és fokozottan védett ragadozó madárfajok állományainak védelme, monitorozása a tárgyévben is folytatódott.

Partnerként részt veszünk a „Kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében” elnevezésű LIFE projekt-ben, ennek eredményeképpen idén 3 új fészkelő párt sikerült beazonosítani – ezzel a megyei állomány 7-re emelkedett. 3 pár költött sikeresen, összesen 12 fiókat repítve. Tovább folytak a műfészek kihelyezések (20db), és a közép feszültségű szabadvezetékek tartóoszlopainak szigetelése (összesen 20 km a tárgyévben!). Szintén LIFE támogatásból került egy, a működési területünkön kelt fiókára telemetriás adó, amely napjainkig is értékes információkkal járul hozzá a hazai kerecsensólyom (*Falco cherrug*) védelméhez.

Sajnálatos módon a Kisalföld egyetlen fészkelő parlagi sas (*Aquila heliaca*) párja és fiókái karbofurán mérgezés következtében elpusztultak – ennek ellenére a működési területünk fészkelő állománya (két fiatal pár megjelenésével) 2-re emelkedett! Várható további párok megtelepedése is.

Rétisas (*Haliaetus albicilla*) állományunk 8 pár, 2x0, 6x2 fióka repült, 5 fiókat láttunk el színes gyűrűvel – ezen kívül számos külföldi leolvasás is volt.

Uhu (*Bubo bubo*): e nagy testű bagolyfajból már 7 pár fészkel a működési területünkön, idén – hasonlóan az ország más területeihez – gyenge költési sikerrel (2x2, 1x1, 4x0 fióka). Egy veszélyeztetett fészkelő helyről kísérletképpen 1 fiókat áttelepítettünk egy biztonságos helyre, ahonnan az sikeresen ki is repült.

Egyéb ritka fajok – kék vércse (*Falco vespertinus*), barna kánya (*Milvus migrans*), darázsölyv (*Pernis apivorus*) – állományairól csak szórványos információink voltak, amelyekből messzemenő következtetéseket levonni nem lehet, de állományaik valószínűleg csökkenőben vannak.

Két további fajjal is e tevékenység keretein belül foglalkozunk – életmódbeli sajátosságaik miatt:

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) állományunk 25 pár körüli, idén 18 lakott fészket találtunk, ebből 4 fészkekben 10 fiókára került színes gyűrű. Ősz folyamán 3 újabb fészkelőhelyet sikerült beazonosítani, de további 4-5 régóta ismert revírben is megfigyeltük a fajt költési időben.

Holló (*Corvus corax*): állománya határozottan növekvőben van, sík- és dombvidéki erdeinkben legalább 10 pár fészkel, de egyre több helyen és egyre nagyobb létszámú csapatokban jelenik meg (akár 40 pd is)

Az Igazgatóság kőszegi Ragadozómadár Mentő Telepére 2007-ben 157 madár került be, melyből 97 példányt sikerült egészségesen szabadon engedni. A telep záró madárállománya 93 pld volt év végén.

Fészkelő vízimadarak védelme

1999-től ismét telepesen fészkel a vörös gém (*Ardea purpurea*) a Fertőn. Több éves stagnálás után (kb. 30 pár) 2005-től jelentősen megnőtt a fészkelők mennyisége. 2007-ben 60 párt számláltunk repülőgépről, a csökkenés az ausztriai és a hazai telepek közötti mozgással magyarázható. 2006-ban egy 55 párból álló új nagy kócsag (*Egretta alba*) telepet is találtunk repülőgépes területellenőrzés során, az állomány 2007-ben jelentősen megnőtt, 110 párra. A mekszikópusztai és a dél-hansági (Nyirkai-Hany) vizes élőhelyrekonstrukciók a vízimadár-fajok jelentős fészkelőhelyeivé váltak. A két terület eltérő jellege a fészkelő faunában különbségeket is eredményezett, de közelségük miatt számos tekintetben hasonlóak, azonos élőhely- és fajvédelmi problémákkal. 2007-ben a megfelelő mennyiségű víz biztosítása nem jelentett nehézséget a Hanságban. Mindkét élőhely közös problémája az invázió predátorok túlszaporodása (róka és szürkevarjú), amely ellen vadászati eszközökkel lépünk fel, együttműködve más vadgazdálkodókkal. 2005-ben a hansági sirálytelepben vándorpatkány kártételét tapasztaltuk, ezért a télen irtásukról gondoskodtunk. Az eredmények szempontjából kiemelkedő jelentőségű a nyári lúd (*Anser anser*, 30 pár), vörös gém (*Ardea purpurea*, 34 pár), nagy kócsag (*Egretta alba*, 1 pár), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*, 55 pár) és szerezsensirály (*Larus melanocephalus*, 1 pár) megtelepedése a Nyirkai-Hanyban. 2007-ben második ízben fészkel a fokozottan védett kis kócsag (*Egretta garzetta*, 1 pár), első alkalommal az üstökögém (*Ardeola ralloides*, 2 pár), a szürke gém (*Ardea cinerea*, 5 pár) és a fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*, 36 pár). A kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) állománya 130 pár körül stabilizálódni látszik, rendszeressé vált a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*) előfordulása, fészkelésére is előbb-utóbb számítani lehet.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Az illetékességi terület gólyaállománya kismértékű növekedést mutat. 2007-ben a megye 103 települését mértük fel, ahol 207 fészek volt ismert, ebből 187 volt elektromos távvezetéken. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az áramszolgáltató EON-nal együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket. 2003-ban kötöttünk együttműködési megállapodást az ÉDÁSZ Rt-vel az elektromos hálózat tartóoszlopain fészkelő állomány védelme érdekében, amely 2004-től sikeresen működött. A jogutód EON-nal és a természetvédelmi hatósággal közös együttműködési megállapodást kötöttünk, ezt a megváltozott tulajdonos, illetve a hatóság és a természetvédelmi kezelő szétválása indokolja.

Győr-Moson-Sopron megyében 2007-ben 5 új fészket emeltünk magasítóra.

A Kőszegi Iroda működési területén 2007. év folyamán 1 fészket emeltünk magasítóra, 2 kéményről eltávolított fészket helyeztünk különálló oszlopra, ill. egy helyen végeztünk műfészkek kihelyezést.

Az Őrségi Nemzeti Park működési területén 2007-ben 7 db gólyafészek-tartó került kihelyezésre, 2 db meglévő tartót megerősítettünk, illetve három, még vezetéken fekvő fészek is tartóra került.

Odútelepek karbantartása

A 2003-as esztendőben kialakított odútelepek tisztítása és ellenőrzése 2007-ben is megtörtént. Az Őrségi és vendvidéki kaszáló gyümölcsösökben kihelyezett odúk bizonyultak eredményesebbnek, csaknem 100 %-os az elfoglaltság, sajnos kuvik költését egyben sem találtuk meg.

Hód visszatelepítés

A WWF magyarországi és ausztriai szervezetei által a Kisalföldre is visszatelepített hód (*Castor fiber*) állománya folyamatosan növekszik. A visszatelepített hódokat folyamatosan figyelemmel kísérjük a Hanság folyóin, illetve tavai közelében, elsősorban a Szigetközben, a Király-tón, a Rábcán és a Hanság-főcsatornán. A kisalföldi állomány ma hazánkban a legerősebb, kiemelkedik a szigetközi populáció, amely a Duna felső szakaszáról spontán bevándorló és megtelepedő példányokból származik, és mintegy 80-100 családra tehető. Kártételével kapcsolatosan több bejelentés érkezett (gátak átfúrása, erdősítésekben okozott rágások), nagyobb nyilvánosságot a Tárnokréti térségében a Rábca folyón tapasztalt fadöntés kapott. Ezek a kártételek várhatóan egyre gyakoribbá válnak a jövőben az állomány növekedésével.

4.4 táblázat: Fajvédelem

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség fok**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1	Rákosi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>)	+	fv, Natura 2000	Élőhely bekerítése villanypáasztorral, állományfelmérés, kaszálás.
2	Hagymaburok kosbor (<i>Liparis loeselii</i>) és Lápi hízóka (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	x	fv, Natura 2000	Kaszálás, gereblyezés, égetés
3	Békamentés a fertőparti közúton	-	v	Békaalagút és ezeket összekötő terelőrendszer kiépítése Fertőboz és Hidegség között.
4	Ürge (<i>Citellus citellus</i>)	-	Natura 2000	A péri repülőtér veszélyeztetett ürgeállományának áttelepítése a Fertő-Hanság Nemzeti Park védett területeire.
5	Ragadozómadár védelem	-	fv, Natura 2000	Műfészkek kihelyezése, téli etetés, fészkek őrzése.
6	Hód visszatelepítés	-		Korábban visszatelepített állomány monitoringja.
7	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	fv, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	+	fv, Natura 2000	Natura 2000 terület kijelölése, ÉTT terület kijelölése, monitoring. Kapcsolattartás és szaktanácsadás a gazdálkodó felé.

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség fok**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
9	Hangyaboglárka védelem (<i>Maculinea teleius</i> , <i>Maculinea alcon</i> és <i>Maculinea nausithous</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások (kezelési útmutatók) kidolgozásához. (Natura 2000). Élőhelyek helyreállítása, cserjeirtás, szártépzés
10	Szitakötő védelem: lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások és élőhely létesítési paraméterek kidolgozásához. (Natura 2000)
11	Szitakötő védelem: díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>)	x	Natura 2000	Kisvízfolyások felmérése a faj állományainak potenciális és aktuális előfordulásának megállapítására. Kezelési elvek meghatározása a kisvízfolyásokra (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
12	Szitakötő védelem: hegyi szitakötő (<i>Cordulegaster heros</i>)	x	FV, Natura 2000	Kezelési eljárások kidolgozása a faj potenciális és aktuális populációinak védelme érdekében. (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
13	Szitakötő védelem: folyami szitakötők (<i>Gomphidae: Ophiogomphus cecilia</i> , <i>Stylurus flavipes</i>)	x	Natura 2000	Állományok monitorozása, az összes potenciális élőhely felvétele.(Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
14	Széleslevelű harangvirág (<i>Campanula latifolia</i>)	-	FV	Elektromos kerítés működtetése, stabil állomány

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség fokai**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
15	Pókbangó (<i>Ophrys sphecodes</i>)	-	FV	Állományok felmérése és az élőhelyek kezelése.
16	Adriai sallangvirág (<i>Himantoglossum adriaticum</i>)	-	FV	Cserjeirtás, kaszálás, virágzó állomány
17	Vörös áfonya (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)	-	V	Állandó kerítésműködtetése, stabil állomány
18	Énekesmadár alkatúak - <i>Passeriformes</i>	-	V	200 db B-típusú odúban széncinege, kékcinege, fenyvescinege, csuszka és örvös légykapó költött.
19	Kuvik (<i>Athene noctua</i>) és füleskuvik (<i>Otus scops</i>)	-	FV, V	50 db kuvikodúban kuvik költés nem volt, kizárólag seregély költését tapasztaltuk a madárfajok közül.
20	Búbosbanka (<i>Upupa epops</i>) és szalakóta (<i>Corracias garrulus</i>)	-	V	50 db szalakóta-odúban csak széncinege és seregély költést tapasztaltunk.
21	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	FV	Lásd. szöveges részben.
22	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	+	FV	Lásd. szöveges részben.
23	Csillagos nárcisz (<i>Narcissus poeticus</i>)	-	V	Élőhelyének kezelése kaszálással. Visszaszorultak a térfoglalását akadályozó invazív magaskórósok.
24	Kétéltű és hullóvédelem (Hársas-tó)	-	V	A veszélyeztetett vonulási útvonalon terelőponyva felállításával mintegy 5000 egyedet szállítottunk a szaporodóhelyre.

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség fokoka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
25	Tőzegeper (<i>Comarum palustre</i>)	-	FV	A faj élőhelyét lekaszáltuk és a bokrokat visszavágtuk a szőcei lápréten.
26	Veszélyeztetett gyomfajok	-	-	Veszélyeztetett és kipusztult őrségi gyomfajok megőrzése szántóföldi körülmények közt.

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

4.5 Saját állatállomány

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket elsősorban saját állatállománnyal hasznosítja, legeltetéssel, illetve az állatok részére történő szénakészítéssel. A takarmányozást saját termelésű vörös here szenázs betakarításával, és saját abraktermeléssel egészíti ki.

A fertő-hansági magyar szürke szarvasmarha, rackajuh és bivaly állomány országosan is jelentős tényezővé vált. 2007-ben továbbra is növeltük az állományt és javítottuk a tenyésztői munkát.

Az őrségi magyartarka szarvasmarha, szürkemarha, muraközi ló, cigája juh és a magyar parlagi szamár fajták alkotják az állatállományt, amely 2007-ben tovább növekedett. Az Igazgatóság a magyar tarka szarvasmarhákat és a muraközi lovakat főként génmegőrzési és területkezelési céllal, míg a juh, szamár és szürke marha egyedeket főként bemutatási céllal tartja.

Magyar szürke szarvasmarha:

Az általunk rekonstruált, nagy rámajú, igás típust tenyésztjük. A mennyiségi és minőségi fejlesztés mellett 2006-ben elkezdtük egy tenyészbika nevelő telep létrehozását. A tárgyévben március- augusztus folyamán az „arany gulyába sorolt” teheneket a sarródi területeken kívánjuk tartani. Miután 2006 évben elindult a bika nevelési program és a növendék tenyészállatainkat szeretnénk ezekből a jó küllemi és származási tehén csoportból biztosítani. Az ország számos tenyészeteiből kaptunk felkérést a növendék bika borjak felnevelésére és későbbi minősítésére. Jelenleg 8 kétéves és előreláthatólag 10-12 db éves növendék bika borjú bérnevelésével folytatjuk a megkezdett tenyésztési programot. A 2007. novemberében tartott bikavásárra a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságának állományából 7 db tenyész-növendék bika kapta meg a központi lajstromszámot, az idegen tenyészetből származó bikáknál 5 db kapott minősítést. A bikavásár során minden bemutatott tenyészállat gazdára talált. A szürke ágazatban képződött ún. árualapot elsősorban a tenyésztők részére szeretnénk értékesíteni, mint tenyészüsző, illetve tenyészbika. A kiselejtett idős és tenyésztésre alkalmatlan hím- és nőivarú ivarú állatokat pedig főként tökehúsként és részben feldolgozott (vákuumfóliázott, védőgáz, osztályozott, csomagolt) húsaruként próbáljuk értékesíteni. A távlati terveink a piackutatás alapján az éttermi hálózat ellátását, esetleges szárazárú gyártást és a HIPP Kft. növendék és felnőtt marhahús igényének részleges kielégítését célozza meg. 2007 évben elkezdtük a terület és rendelkezésre álló állatlétszám arányát összhangba hozni., ami további piackutatást indukál.

Bivaly:

Az országosan második legnagyobb bivalygulyával főleg a hansági mocsaras területeket hasznosítjuk. 2006 év végén az előző évhez képest az létszám változási mutató 30%-os növekedést mutat. A bivaly tenyésztésben hasonlóan a szürkemarha tenyésztéshez igyekszünk az ismert származású tenyész-növendék állatok létszámát növelni az állományon belül. Lehetséges lépést jelenteni az állomány genetikai vérvizsgálata ami biztosítaná a piac képes növendék üsző értékesítését is. A bivaly bikák nevelését elkezdtük a 2007 évben részben saját szaporulatból és a Körös NP állatainak a felvásárlásából. 2007 évben 6 saját és 3 vásárolt tenyész-növendék bikát állítottunk be és szeretnénk ezt a következő évben minősíteni.

Racka:

Az országosan második legnagyobb egyedszámú racka juhnyájjal a fertő menti szikes réteket és ürge élőhelyeket, valamint a rákosi vipera egyes élőhelyeit tartjuk karban. A jövőben a létszám növelése elsőrendű fontosságú. Osztott karám létesítésével bevezettük a háremszerű pároztatást, aminek eredményeképpen külön kerültek a fekete és fehér állatok. Hárembe helyezett anyacsoportok egyéni kezelésével szeretnénk elérni, hogy 2007 évi fedtetési ciklus után ismert származású jerekék és kosbárányok gyarapítsák a nyáj számát.

Baromfi:

2005-ben elkezdtük az őshonos tyúkfajták tenyésztését, génrezervációs okból, bemutató jelleggel. 2005 szeptemberben előnevelt csirkét vettünk a felszámolás alatt lévő gödöllői Kisállattenyésztő és Takarmányozási Kutatóintézetből. 2007 december havi záró létszám: 42 db volt.

Magyartarka szarvasmarha:

A szarvasmarhánál február 14-én kezdődött az ellési szezon és augusztus 29-én zárult. Az élő szaporulat 49 db borjú volt. 2007 volt az első év, amikor a teljes szaporulat értékesítésre került, mivel a kívánni való 150-es tehénlétszámhoz elértük az optimális vemhes üsző mennyiséget. A termékenyített 64 növendék üszőből 62 vemhesült (98%). A 205 napos választási súly bikánál 249 kg, üszőnél 184 kg volt, amely a száraz júliust figyelembe véve jónak mondható. Júliusban és decemberben sikerült a Magyar Tarkatenyésztők Egyesülete (MTE) jóvoltából 2 db tenyész bikát bérbe vennünk.

Muraközi ló:

A muraközi ló rekonstruálásának, illetve visszakeresztezésének programja során hidegvérű lovainknál 16 kancára gyarapodott az állomány. 2007-ben az élő szaporulat 8 csikó volt (5 mén, 3 kanca). Az állami tenyészmenünket továbbítottuk másik ménesbe, de helyette sikerült egy finomabb testfelépítésű, saját tulajdonú ménre szert tennünk. Egy kancát vásároltunk, egyet pedig cseréltünk. A 2007-ben született méncsikókat hízóba helyeztük, amelyeket 2008 tavaszán szeretnénk értékesíteni. Bodó Imre professzor vezetésével történt tenyész-vizsgálat során megállapításra került, hogy a korábbi évek tenyésztése nem megfelelően örökítő tenyészmen miatt kevésbé volt sikeres. Jelenleg néhány csikó mutat kifejezett muraközi jelleget. Nem kizárt, hogy a jövőben tenyészmeneket kell importálnunk külföldről.

4.5a táblázat: Saját állatállomány (Győr-Moson-Sopron megye)

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2007-ban
Szarvasmarha /magyar szürke/	Tehén	463	-31
	Tenyészbika	16	6
	Üsző	306	58
	Választási üszőborjú	177	25
	Választási bikaborjú	54	7
	Hízó bika	124	108
	Ökör	4	0
	Összesen:	1144	238
Bivaly	Tehén	96	13
	Üsző	52	20
	Választási üsző borjú	41	8
	Választási bika borjú	35	1
	Tenyészbika	3	3
	Hízóbika	32	15
	Összesen	259	60
Juh /Racka/	Anyajuh	563	87
	Tenyészkos	11	-4
	Jerke toklyó	244	-34
	Kos toklyó	6	-3
	Összesen:	824	46
Ló	Kanca	5	0
	Összesen	5	0
Őshonos baromfi		55	-67
Mudi		3	0
Komondor		3	0
Anyakecske		0	0

4.5b táblázat: Saját állatállomány (Vas megye)

Faj	Korcsoport	Egyedszám	Változás 2007-ban
Szarvasmarha /magyartarka/	Tehén	86	4
	Tenyészbika	3	0
	Szopós borjú	34	14
	Növendék üsző	63	-9
	Növendék tinó	3	-2
	Választási üsző	29	8
	Hízó	2	1
	Összesen:	220	16
Szarvasmarha /magyar szürke/	Ökör	2	0
	Összesen	2	0
Ló /muraközi/	Kanca	15	0
	Szopós csikó	8	5
	Választási csikó-mén	5	0
	Választási csikó-kanca	5	3
	Növendék mén	1	-1
	Növendék kanca	5	0
	Tenyészmén	1	1
	Összesen	40	8
Ló /magyar félvér/	Kanca	1	0
	Összesen	1	0
Juh /cigája/	Anyajuh	4	0
	Szopós bárány	5	5
	Jerke toklyó	5	0
	Növendék kos	2	-3
	Ürü	2	2
	Összesen	18	4
Szamár/magyar parlagi/	Kanca	1	0
	Mén	0	-1
	Összesen	1	-1

4.6 Vadászterületek

2007. február 28-ával lezárult egy 10 éves üzemtervezési ciklus. Az új, 10 éves időtartamra (2007-17) kialakított vadgazdálkodási egységek március 1-én kezdték meg tevékenységüket. A vadgazdálkodási egységet a Győr-Moson-Sopron Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központ Földművelésügyi Igazgatóság vezetője 04.3/392/2007. számú határozatával természetvédelmi érdekből, valamint a vad génállományának megőrzése céljából – kérelmünkre – különleges rendeltetésűvé nyilvánította.

Az újonnan kialakított Fertő-tavi, 103810 kódszámú különleges rendeltetésű vadászterület kiterjedése 9145 ha. Tulajdonosi megoszlása a következő: Észak-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság vagyongazdálkodásában (52 %), a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában (44 %), egyéb nem állami tulajdon (4 %).

Személyzet:

A fővadásszal együtt 8 fő hivatásos vadász látta el 2007 év folyamán a vadgazdálkodással, vadászattal kapcsolatos teendőket. Jelenleg ebből 7 fő az őrszolgálat tagja, és az itt ellátott munkája mellett működik közre a munkában. Az év során ezzel a konstrukcióval teljes körűen megoldott volt a vadgazdálkodási feladatok ellátása.

Gazdálkodás:

A területen sportvadászat, vadásztatás 2007-ben sem volt. A természetvédelem érdekében szükséges állományszabályozó beavatkozásokat a hivatásos vadászok, és a NP alkalmazásában álló 4 fő felsőfokú és 4 fő középfokú vadgazdálkodási szakképzettséggel rendelkező munkatárs végezte el. Ez a tevékenység a vaddisznó, a róka és az egyéb dűvad állományának apasztására irányult. A vaddisznó állomány apasztása részben élővad befogással, részben fegyveres lesvadászattal valósult meg. A vadászható ragadozók - kiemelten a róka – állományának apasztása fegyveres vadászattal történt, elsősorban a természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű területekre (élőhely-rekonstrukció) koncentrálva. Ezeknek eredménye 2007 naptári évre vonatkoztatva: (a vadgazdálkodási év III. 1-től II. 28-ig tart) 35 lőtt vaddisznó, 5 befogott vaddisznó, 44 róka, valamint a vadászati hatóság előírásai alapján 9 őz hasznosítása a NPI vadászati jogosultságában álló területen. Társas vadászat, vízivad vadászat továbbra sem volt a területen. A számunkra kiemelt jelentőségű területeken a szomszédos vadgazdálkodókkal együttműködve rendszeresen kotorekvadászatot folytatunk. A vaddisznó élővadvad befogása továbbra is három üzemelő befogóval történt. Az élővadvad befogás e vadászterületen történt bevezetése óta eddig összesen 135 vaddisznó került befogásra. A vaddisznók lédézés után a Kisalföldi Erdőgazdaság ZRt. Rábaközi Erdészetének disznóskertjébe kerülnek a Göbösmajorba. A rövid távú, természetes mozgáskörzeten belüli szállítás előnye, hogy az állatokat nem Igazgatóságunknak kell karanténozni, így mentesülünk ennek nem lebecsülendő költségeitől.

Tervek:

A vaddisznó, és a rókaállomány további intenzív apasztása. A Fertő-tó más területén is megkíséreljük a vaddisznó befogással történő hasznosítását. Ehhez 1 db mobil befogó, valamint 2-3 db ládacsapda elhelyezését vettük tervbe

4.6 táblázat: Vadászterületek

No.	Vadászterület megnevezése (ahol az igazgatóság a vadászatra jogosult)	Kiterjedése (ha)
1	Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési különleges rendeltetésű	9145
Összesen:		9145

4.7 Halászati vízterek

Igazgatóságunk a Hanság Tóköz nevű területén két fokozottan védett vízterületen, a Fehértavon és a Barbacsi-tavon rendelkezik halászati haszonbérlettel. 2007 év során a két vízteren halászati tevékenységet nem végeztünk.

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe az év végére – kérésünkre – halastó művelési ágba került. Halgazdálkodási tevékenységet ezen a vízteren az év során nem végeztünk.

A Fertő-tó teljes magyarországi részének halászati haszonbérletével 2004. július 1. óta rendelkezünk.

2007. évben 6 fő őstermelő halász számára bocsátottunk ki területi engedélyt halászati tevékenység folytatására. A halászok egy háromfős és egy kétfős halászbokor keretében folytatták tevékenységüket. Egy fő nyugdíjas halász csökkentett területen (11 ha) halászott. A négy halászati kerületből a fokozottan védett Madárvárta-öböl kerületet lezárva tartottuk, ott halászati tevékenységet nem folytattunk.

Az év első hetére elkészültek a 2007. évi horgász területi engedélyek formanyomtatványai. Ezeket azonnal eljuttattuk az érintett horgászegyesületekhez, valamint a bizományosi értékesítést végző szaküzletekhez. 2007. évben 785 fő váltott éves, 56 fő heti és 231 napi területi engedélyt a Fertő-tóra. Az év során vizsgázott halőreink (6 fő), valamint a természetvédelmi őrszolgálat által ellenőriztük mind a halászati mind a horgászati tevékenység szakszerűségét, a szükséges halfogásra jogosító okmányok meglétét.

A tervszerű halgazdálkodási tevékenység keretén belül gondoskodtunk az évre előírt haltelepítésről. Ennek során 2007-ben telepítettünk 35000 db előnevelt csukát, 25000 db előnevelt süllőt, valamint 5 tonna egy- és kétnyaras nyurgapontyot.

Az év során az FVM „természetes vizek halállományának védelmére, pótlására, élőhelyek javítására” kiírt 50 %-os finanszírozású pályázatán nyertünk, amelyből 2300 kg 1 nyaras nyurgapontyot, 200 kg 1 nyaras compót, valamint 100 kg 1 nyaras aranykárászt telepítettünk.

A korábbi évben elkezdett együttműködés keretében ez év során is tartottuk a kapcsolatot a Fertő-tó osztrák oldalának halászaival, a Fertő-tó halgazdálkodási tevékenységének összehangolása tárgyában.

4.7a Védett vízterek

A védett vízterek adatállományának kitöltésénél a rendelkezésünkre álló digitális adatbázisból válogattuk le a tó, patak, csatorna, stb. művelési ágú területeket. Ezek minden esetben csak a nyílt vízterületek nagyságát mutatják. A Fertő-tó jogi partvonalá által határolt terület így lényegesen nagyobb: 7523,3 hektár, míg a nyílt víz ebből csak 1245,1 hektár. Ez igaz a többi állóvízre is.

4.7b Védett halastavak

A Hanságban a Nyirkai-Hany vizes élőhely-rekonstrukciós területe az év során halastó művelési ágba került. Halgazdálkodási tevékenységet ezen a vízteren az év során nem végeztünk.

4.7 táblázat: Halászati vizek

No.	A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)	Kiterjedése (ha)
1	Barbacs-tó	19.50
2	Fehér-tó	19.50
3	Fertő-tó	1744,19
Összesen:		1783,19

4.7a táblázat: Védett vízterek

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Fertő-tó nyílt vízfelülete	1245,1	+
2	Dél-Hanság (Királytó /5,4 ha/, Fövényes-tó, Nyirkai-Hanyi rekonstrukció, illetve a vízfolyások)	97,8	+
3	Észak-Hanság (kis tavak, vízfolyások)	22,6	+
4	Tóköz (Barbacci-tó /15 ha/, Fehértó /19 ha/, Kónyi-tavak /17 ha/, illetve vízfolyások)	136,6	+
5	Répcement (vízfolyások)	19,7	+
6	Soproni TK (Fehérúti tó /2,4 ha/, Szalamandra-tó /0,6 ha/, illetve a vízfolyások)	7,7	+
7	Szigetközi TK (Duna-ágak, Mosoni-Duna, holtágak)	2639,0	+
8	Pannonhalmi TK (Holt-Rába)	20,4	+
9	Rába-folyó	184,0	(-)
10	Kerka-patak	7,7	(-)
11	Kerca-patak	10,7	(-)
12	Rába holtágak	110,8	(-)
13	Himfai-tó	12,9	(-)
14	Szentgotthárd-Máriaújfalu Hársas-tó	14,9	(-)

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
15	Hegyhátszentjakab Vadása-tó (1)	4,0	(-)
16	Felsőjánosfa Borostyán-tó	1,1	(-)
17	*Nagysimonyi-tó (hrsz: 031/5/d)	0,9	-
18	*Hosszúperesztegi-tó (hrsz: 0359-ből)	1,0	-
19	*Szenye-tó (Szemenye:0166 és 0154 hrsz)	3,7	-
20	*Vép Külsőerdő (hrsz 0217/5-ből)	8,8	-
21	*Balogunyom (Dermany)	1,5	-
22	*Tömördi-tó (hrsz: 0140/4,5)	11,8	-
23	*Alsóújlaki tavak	2,9	-
Összesen:		4565,6	

* lapterület

(-) a természetvédelmi kezelési terv elkészült, de még nincs kihirdetve

4.7b táblázat: Védett halastavak

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Nyirkai-Hany	410	+
Összesen:		410	

5. Jogi tevékenység

5.1 Hatósági eljárások

5.1.1 Szakértői közreműködés a zöldhatóságok felé

2005. január 1-től Igazgatóságunk hatósági és szakhatósági jogköre megszűnt, azt az újonnan létrehozott egységes Zöld Hatóságok vették át. Működési területünk két felügyelőség, a győri Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségét és a sombathelyi Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, illetékességi területét érinti. A Felügyelőségek és Igazgatóságunk együttműködését megállapodások formájában rögzítettük.

A szakértői munka zömét a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály, a Természetmegőrzési, Ökológiai és Területfenntartási Területi Osztály és a Kőszegi Területi Osztály végezte 8 fős személyzettel, míg a terepi munkarészeket az a Természetmegőrzési és Ökológiai Osztály, a Természetmegőrzési, Ökológiai és Területfenntartási Területi Osztály, a Kőszegi Területi Osztály és az Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály munkatársai végezték el.

A hatósági megkeresések száma 2007-ben összesen 294 volt. A szakértői közreműködések többsége környezetvédelmi és építési engedélyezési eljárás, illetve telekalakítás véleményezésére irányult. Az Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség részéről 106, míg a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 188 megkeresést kaptunk.

5.1.2 Eljárások saját jogon

Igazgatóságunk a 347/2006. (XII.23.) kormányrendelet 37.§ e) alapján vesz részt a településrendezési, illetve térségi rendezési tervek véleményezésében. 2007 folyamán Igazgatóságunk 341 eljárásban vett részt. Az elfogadott településrendezési tervek közül egy esetben (Sopron, Fertői Vízitelep Szabályozási Tervét és Helyi Építési Szabályzat) tettünk törvényességi észrevételt az illetékes közigazgatási hivatalhoz.

5.2 Bírságok

Szabálysértési eljárást 8 esetben folytattunk le. Közülük 9 főt pénzbírsággal sújtottunk, 2 személy esetében figyelmeztetést alkalmaztunk. Helyszíni bírság kiszabására 4 alkalommal került sor.

5.3 Büntető ügyek

2007-ben összesen 9 esetben tettünk büntető feljelentést. Három esetben lopás ügyében – ezeknél a rendőrség bizonyíték hiányában a nyomozást megszüntette, 6 esetben természetkárosítás büntettének alapos gyanújával indult nyomozás: egy külföldi állampolgár védett ragadozó madár fajok illegális behozatala és tartása miatt (pénzbírsággal zárult), két esetben fokozottan védett ragadozó madarak mérgezése ügyében, (ebben bizonyíték hiányában a nyomozás eredménytelenül zárult), három további esetben még tart a nyomozás.

5.4 Perek

Az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatósággal közösen pert indítottunk a Fertő-tavi Nádgazdasági Rt. ellen, a tulajdoni lapra bejegyzett (nád) „használat joga” törlése tárgyában. A peres eljárás 2007-ben számunkra kedvezőtlen ítélettel zárult. Az ítélet jogerős.. Az Igazgatóságnak 2007-ben négy munkaügyi peres ügye volt, amelyekből hármát megnyert, egy eset pedig még folyamatban van.

5.1 táblázat: Engedélyezés, szakhatósági ügyek

	Ügyek száma	Másodfokon			Közigazgatási per	
		helyben hagy- va	új eljárás	megváltoztat- va	helyben hagy	új eljárás
Hatósági szakvélemény	294					
Saját jogú eljárás	341					
Összesen	635	0	0	0	0	0

5.2 táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (e Ft)
Szabálysértési eljárás	8	240
Helyszíni bírság	4	42

5.3 táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	6	1	5
Egyéb büntető ügyek	3	0	3

5.4 táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Munkaügyi peres ügy	4	3	0	1
Polgári perek	1	0	1	0

6. Őrszolgálat

6.1 Személyi állomány

A 2007-es év elején Igazgatóságunk Természetvédelmi Őrszolgálatára 13 fővel látta el feladatait, ebből 6 fő felsőfokú, 7 fő középfokú végzettségű volt. Az Őrségi NPI-vel történt összevonás után 23 főre bővült a létszám, de ennek megfelelően nőttek feladataink is.

Év közben 2 fő tett sikeres maroklőfegyver vizsgát, egyéb, jogszabályban előírt képesítéssel minden őr rendelkezik.

Az egyéb szükséges jogosítványokkal (maroklőfegyver vizsga, „B” kategóriás jogosítvány) már mindenki rendelkezik, 6 főnek vízi járműre érvényes vezetési engedélye is van (kisgéphajó vezetői). 6 fő csatolt munkakörben hivatásos vadász feladatokat is ellát, 4 fertői őr pedig halóri vizsgát tett még 2006-ban. Idegen nyelv ismerete 5 főnek van, német és angol nyelvből középfokú nyelvvizsgával rendelkeznek, öten térinformatikai továbbképzésen vettek részt,

6.2 Felszereltség

A jogszabályban előírt egyenruházattal az őrszolgálat minden tagja rendelkezik. A rendszeresen, minden tájegységben, tartott helyszíni őrszolgálat-vezetői ellenőrzések eredményeként azt az őrök előírászerűen viselik.

Jelenleg 17 gépjármű (3 db Ford Ranger, 3 db NIVA, 9 db Land Rover és 2 db motorkerékpár) áll az őrszolgálat használatában, átlagos életkoruk 7 év körüli, műszaki állapotuk jó. Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal, távcsővel. Tájegységenként 1-1 db digitális fényképezőgép (összesen 7 db) és egy teljes iroda (vezetékes telefon, faxgép, számítógép), spektív és GPS készülék áll rendelkezésre.

A fertői, a hansági és a szigetközi örkerületekben összesen 6 kisgéphajó van külmotorral, ezekkel rendszeres terület ellenőrzéseket folytattunk a Dunán és a Fertő tavon. Az őrszolgálat használatában van még egy túrakenu, amely jelenleg javításra szorul.

6.3 Szolgálatteljesítés jellemzői

- A szolgálat teljesítés jelenleg legjellemzőbb módja a hatósági őrzés rendszeres járműves terület bejárással, kiemelten a tavaszi tőzike, a hóvirág és a kockás liliom virágzási idejében. Utóbbit a legfrekvenciáltabb területekre koncentráltuk, folyamatos ügyeletet biztosítva a virágzási időszakban, különösen a hétvégeken.
- A tárgyévben 4 helyszíni bírságot szabtuk ki, 8 szabálysértési eljárást folytattunk le, és 6 esetben tettünk természetvédelmi bírság kiszabására irányuló feljelentést a hatóságok felé.
- Rendszeresen együttműködtünk - a megkötött együttműködési megállapodások alapján - a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, a Határőrséggel, valamint a Vám- és Pénzügyőrséggel, 3 alkalommal tartottunk közös járőrőrszolgálatot a rendőrhatalóság tagjaival, elsősorban a védett területeken végzett engedély nélküli közlekedés visszaszorítása érdekében. Egy esetben eltűnt személy felkutatásában segédkeztünk.
- Munkánkat továbbra is 36 polgári természetőr segítette, a további létszámfejlesztést nem tartjuk indokoltnak, inkább az aktív tagok továbbképzése a tervünk.
- A Szlovák Köztársaság természetvédőivel (a Dunamenti Erdők TK-val) kötött szakmai együttműködési megállapodás alapján végeztünk monitoring tevékenységet a Duna szi-

getközi szakaszán, az osztrák madár védelmi szervezetekkel (WWF Austria, Birdlife Austria) pedig a határmenti területek ragadozó madár monitoringját folytattuk a korábbi évekhez hasonlóan.

- A hatósági, szakhatósági eljárásokban az Észak-Dunántúli, és a Nyugat-Dunántúli KTVF az Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának bevonását kérte, elsősorban a friss terepi információk szükségessége, a helyszíni bejárások és a határozatokban foglaltak ellenőrzése miatt.
- Rendszeresen végezzük védett-, fokozottan védett, illetve Natura 2000 jelölőfajok monitoringját.
- Az örök részt vettek az élőhely-megőrzési, terület-fenntartási munkákban, irányították a közmunkás brigádok munkáját örkerületükben.
- Szükség szerint az örök részt vettek az ökoturisztikai osztály feladataiban.
- Az Őrszolgálat 3 tagja osztott munkakörben szakfelügyelői feladatot is ellát.

6.4 Fejlesztési tervek

A jelenlegi kis létszámú, de a lehetőségekhez képest jól felszerelt őrszolgálat szakmai továbbképzésében látjuk a rövid és közép távú fejlődés lehetőségét.

Hosszabb távon azonban a létszámfejlesztés elengedhetetlen lesz!

6. táblázat: Őrszolgálat

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám	14	9	23

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	32773	3355	101985
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)*	4259	3175	6795

Helyszíni bírságok száma	4
Az igazgatóság által tett feljelentések száma	6(+3**)

*nem védett Natura 2000 területek nélkül

** nem természetvédelemmel kapcsolatos feljelentés

7. Költségvetés és vagyon

7.1 Kiadások

Az Igazgatóságunk gazdálkodását ebben az évben is a takarékos gazdálkodás jellemezte. Az elemi költségvetésben meghatározott előirányzathoz képest a módosított előirányzat 617.095 eFt-tal emelkedett. A módosított előirányzatból 206.426 eFt előirányzat módosítás az Őrségi Nemzeti Park 2007. február 1-től átvett előirányzat összege. A módosítás főbb jogcímei:

Jogcím	Összeg
Kormányzati hatáskörben /létszámcsökkentés/	18.443 eFt
Fejezeti hatáskörben	213.236 eFt
Intézményi működési többletbevétel	93.075 eFt
Működésre átvett pénzeszköz	144.445 eFt
Felhalmozásra átvett pénzeszköz	90.037 eFt
Előző évi pénzmaradvány	57.859 eFt

7.2 Bevételek

Mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel/állateltetés, szántó, rét, legelő, nádas bérbeadás/	28.781 eFt
Ökoturisztikai bevétel	28.136 eFt
Erdei fatermék	22.840 eFt

7.3 Vagyon

Nincs külön szöveges megjegyzés.

7.4 Épületek

2007 évben összesen 1.794 eFt összegű előirányzat állt rendelkezésünkre épületek felújítására. A rendelkezésünkre álló előirányzatot a saját intézményi működési többletbevételből egészítettük ki 16.217 eFt összeggel. A beszámolási időszakban felújításra mindösszesen 18.010 eFt összeget fordítottunk:

Harmatfű Természetvédelmi és Oktatóközpont Keszérúszert	2.116 eFt
Pityerszer falumúzeum	70 eFt
Központi épület Sarród	13.344 eFt
Majorság nádtető felújítás	1.260 eFt
Magaslesek felújítása	947 eFt

7.5 Eszközök

Traktor felújítás	277 eFt
-------------------	---------

7.1 táblázat: Kiadások

		Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	307.283
	Járulék	94.727
	Dologi	362.162
	Egyéb	4.222
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházás	82029
	Felújítás	18.011
	Egyéb felhalmozási kiadás	4.917
	Egyéb központi beruházás	
Kölcsönök nyújtása		-
Kiadások összesen		873.351

7.2 táblázat: Bevételek

		Teljesítés (e Ft)
Bevételek	Működési	336.853
	Felhalmozási	80.299
	Kölcsönök visszatérülése	
Bevétel összesen:		417.152
Költségvetési támogatás	Működési	383.392
	Felhalmozási	24.989
Támogatás összesen:		408.381
Összes bevétel		825.533

7.3 táblázat: Vagyon

		Bruttó érték	Értékesítés	Nettó érték
Vagyoni értékű jogok		11.199	4.101	7.098
Szellemi termékek		11.467	10.928	539
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	földterület	1.206.052		1.206.052
	Telek	15.600		15.600
	Épület	769.291	93.050	676.241
	építmény	361.260	70.875	290385
	Erdő	18.960		18.960
Gépek, berendezések, felszerelések	ügyviteli	83.793	60.487	23.306
	Egyéb	462.736	243.795	218.941
	képzőművészeti alkotások	425	55	370
Járművek		275.398	235.204	40.194
Tenyészállatok		147823	75.408	72.424
Beruházások, felújítások /befejezetlen/		109320		109320
Összesen		3.473.333	793.903	2.679.430

7.4 táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	19	
Szolgálati lakás	5	
Állattartó épület	6	
Egyéb állattartó építmény	9	

7.5 táblázat: Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	33	1
Terepjáró	23	
Egyéb gépjármű	8	
Motorkerékpár	2	
Kerékpár	210	
Vízijármű	29	
Videokamera	2	
Digitális fényképezőgép	38	8
Hagyományos fényképezőgép	7	
Spektív	7	
Kézitávcső	129	
Éjjellátó készülék	2	
Számítógép	78	8
Mobiltelefon	69	7

8. Bemutató, oktatás, PR

8.1 Turisztikai infrastruktúra

8.1.1 Tanösvények a védett természeti területeinken:

Kitáblázott tanösvények:

- Ciklámen Tanösvény (Soproni TK) (kezelő: TAEG Rt.)
- Gyöngyvirág Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: TAEG Rt.)
- Kövi Benge Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHÖNPI + Fertőrákos Önkormányzat)
- Sziki Őszirózsa Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHÖNPI)
- Holt-Rába Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHÖNPI + Reflex Egyesület)
- Ravazdi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHÖNPI + Reflex Egyesület)
- Ökoturisztikai Bemutató Útvonal (Szigetközi TK) (kezelő: FHÖNPI + Reflex Egyesület)
- Rezgőnyár Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Töllös Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Sárgaliliom Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Furge Cselle Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Szomoróczi Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Szala menti Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Felsőszéri Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Körtike Tanösvény (kezelő: FHÖNPI)
- Védett növényeket bemutató tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: FHÖNPI)
- Madárvédelmi Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: FHÖNPI)
- Búbos cinege Élmenyösvény (Kőszegi TK) (kezelő: FHÖNPI)
- Csillaghúr Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: FHÖNPI)
- Királyvölgyi Tanösvény (Kőszegi TK) (kezelő: Kőszeg Város Önkormányzata)
- Sághegyi Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: FHÖNPI)
- Geológiai Tanösvény (Sághegyi TK) (kezelő: FHÖNPI)

Nem kitáblázott, vezetővel látogatható túraútvonalak:

- Vízi Rence Túraútvonal (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHÖNPI)
- Hany Istók Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHÖNPI)

Fogadóközpontok:

- Sarród: Kócsagvár
- Fertőújlak: Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont
- Fertőrákos: Püspöki Kőfejtő (önkormányzati kezelésben)
- Öntésmajor: Hanság Élővilága Kiállítás
- Osli: Esterházy Madárvárta
- Kőszeg: Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont
- Őriszentpéter: Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont
- Szalafő-Pityerszer: Őrségi Népi Műemlékegyüttes

8.1.2 *Eszközök*

A védett területeket látogatók a Nemzeti Park környező zónájában, valamint a megőrző zóna szabadon látogatható övezetében fordulnak meg. Igazgatóságunk a fentebb megemlített tanösvényekkel, túravezetőkkel és 124 kölcsönözhető kerékpárral valamint 10 db 3 személyes és 5 db 4 személyes kenukkal segítette tavaly is a védett területeken zajló turizmust, úgy a Fertőtájon, mint a Hanságban és az Őrségben.

A Fertő partján jelenleg három madármegfigyelő torony található, és a Hanságban is további három kilátó segíti a területeken megforduló látogatók élményszerzését. További két madármegfigyelő torony van a Szigetközi TK-ban. Egy a Pannonhalmi TK-ban a Holt-Rábánál.

Az Igazgatósághoz tartozó védett területeken kijelölt turista utak sűrűsége kielégítő, de az utak állapota több helyen továbbra is felújításra szorul. Igazgatóságunk a saját vagyongazdálkodásában lévőket lehetőségei szerint folyamatosan karbantartja.

8.1.3 *Egyéb fontos információk*

Az Ausztria-Magyarország INTERREG III/A Közösségi Kezdeményezési Programban, az Európai Unió és a Magyar Köztársaság társfinanszírozásának keretében elkészült a Közös Magyar-Osztrák Fertő-Hanság Nemzeti Park / Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel hétéves ökoturisztikai fejlesztési terve. A fejlesztési terv kiemelt részét képezi egy egységes információs táblarendszer létrehozása a nemzeti parkok területén. 20 db terepi, kétnyelvű, információs tábla és 8 db irányjelző tábla, valamint 2 db folyót jelölő táblát helyeztünk ki.

Az Őrségi Nemzeti Park a Szlovénia-Magyarország-Horvátország INTERREG III/A Közösségi Kezdeményezési Programban, az Európai Unió és a Magyar Köztársaság társfinanszírozásának keretében megvalósult „Őrállók útja” című pályázaton közel 52 millió Ft-ot nyert, ebből került kialakításra többek közt egy egységes információs táblarendszer is. 19 db eligazító tábla, 6 db térképes tábla, 6 db idegenforgalmi jelzőtábla, 32 db tanösvény tábla és 32 db irányító tábla került kihelyezésre. A fenti forrásból a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontnál egy fedett kerékpártároló, egy lábas pajta és egy kézműves helyiség is kialakításra került.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete 40 vendégágygal, korszerű vizesblokkal és konyhai előkészítővel, közösségi helyiséggel várta egész évben a csoportokat, vendégkörét elsősorban erdei iskolai, diák-, és turistacsoportokra alapozva.

Oktatóközpontunk előadóterme az erdei iskola belső foglalkozásainak lebonyolítása mellett több konferencia, illetve továbbképzés számára biztosított kultúrált előadóteret.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont fogadóterében működő Tourinform Őrség iroda a nemzeti parkról és annak szolgáltatásairól, valamint a nemzeti park területén lévő turisztikai szolgáltatásokról adott egész évben pontos információt. A tourinform iroda szezonálisan hétvégén is nyitva tart, így hatékonyan egészíti ki a Zöld Pont iroda ügyei iránt érdeklődők igényeit, szolgáltatásait is.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont szállásépülete mögött az erdei iskolai bázis szolgáltatási struktúrája az „Őrállók útja” című projekt keretében egy vizes és száraz kézműves műhellyel bővült, ahol az erdei iskolában résztvevő csoportok a helyi kézműves hagyományok minél szélesebb körű megismerése érdekében különböző kézműves foglalkozásokon vehetnek részt.

A Keserűszeri Vendégház és sátorozóhely elsősorban családoknak, baráti társaságoknak, kerékpáros, és bakancsos turistáknak, nyári táborozóknak jelentett ideális szálláslehetőséget.

A 100 db kerékpárral rendelkező kerékpárparkunk beváltotta a hozzá fűzött várakozásokat. Ez mind a kölcsönzők számának gyarapodásában, mind a bevételben realizálódott.

A 2007. május 1-jével a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásába átkerült a Szalafőn lévő Őrségi Népi Műemlékegyüttes, amelynek belépőjegyeiből származó bevételek is intézményünkönél realizálódtak.

Az Őrállók útja című pályázat keretében a lovas turisztikai szolgáltatásaink bővítése érdekében egy terepkocsival gazdagodtunk. Az igazgatóság 2007. évben felújította a Csillaghúr tanösvényt és a Sághegyi tanösvényt.

Az igazgatóság még 2006-ban elkezdte az INTERREG III/A Magyarország-Ausztria projekt keretében a Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont berendezését. Az objektum avatása 2007. május 18-án volt. Azóta az épületben alakítottuk ki Igazgatóságunk ZÖLD PONT információs központját is.

8.2 Kiadványok

Igazgatósági kiadványaink az alábbiak:

- Fertő-Hanság Nemzeti Park (angol és német nyelven is)
- Szigetközi Tájvédelmi Körzet
- Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet
- Soproni Tájvédelmi Körzet
- Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)
- Tőke Péter: Hany Istók (regény, nemzeti parki ismertetővel)
- Fertő-Hanság NP (térkép)
- Sziki Őszirózsa Tanösvény
- A/3-as túrasegédletek
- Ismerje meg a Fertő-táj keleti vidékét
- Ismerje meg a Fertő-táj nyugati vidékét
- Ismerje meg a Hanságot
- Ismerje meg az ausztriai Fertőzugot
- Ismerje meg a Nyirkai-Hanságot és a Répce árteret
- Ismerje meg az osztrák Hanságot
- A/4-es leporellók
- Kócsagvár
- Bemutatóhelyek
- Tanösvények
- Ebben az esztendőben is elkészítettük a Fertő-Hanság Nemzeti Park Turisztikai programajánlóját.
- A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által újryomásra került a „mini leporello”, amelyben a nemzeti park bemutatóhelyeit és tanösvényeit aktualizáltuk.
- A Zöld Turizmus éve kapcsán, a Magyar Turizmus ZRt és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közös kiadványt jelentetett meg a 10 nemzeti parkról. Ennek a fertő-Hanság Nemzeti Parkra vonatkozó részét készítettük el.

- „...Dunán innen” c. film a Fertő-Hanság Nemzeti Parkról
- Nagy Csaba A Fertő-Hanság Nemzeti Park c. fotóalbuma
- Ökoturisztikai szolgáltatások az Őrségi Nemzeti Parkban
- Tanösvények az Őrségben
- Üdvözöljük az Őrségi Nemzeti Parkban
- Az Őrállók útja
- Kalandozások az Őrállók útján – Szalafő
- Kalandozások az Őrállók útján – Őriszentpéter
- Kalandozások az Őrállók útján – Kercaszomor
- A szentgyörgyvölgyi szálalóerdő
- A szőcei tőzegmohás láprét
- Az Őrségi és vendvidéki népi építészet
- A szalafői őserdő-erdőrezervátum
- Programok az Őrségi Nemzeti Parkban 2007

8.3 Látogatottság

Igazgatóságunk színes programkínálatával úgy a belföldi, mint a külföldi turistákat is megcélozta meg. Kiemelt célcsoportunk a ifjúság, a diákok voltak. Ökoturisztikai nyári programjaink több ezer aktív turistát mozgattak meg. A külföldi látogatók is jelentős érdeklődést mutatnak a védett területeink - elsősorban a nemzeti park - iránt, azonban részarányukat tekintve – a Fertő-Hanság NP-ben lévő jelentős érdeklődést leszámítva - minimális volt részvételük az igazgatóságunk által szervezett programokban.

Igazgatóságunk védett területeinek látogatottsága az elmúlt évben nem emelkedett. Pontos adatok csak a nálunk regisztrált, turizmusban és környezeti nevelési programjainkban részt vevőkről állnak rendelkezésünkre.

8.3.1 Környezeti nevelés

Az Igazgatóság környezeti neveléssel foglalkozó munkatársai egész évben folyamatosan ellátják a környezeti neveléssel kapcsolatos feladatokat. A korábbi évekhez hasonlóan nagy érdeklődés közepette zajlottak előre meghirdetett programjaink, melyeket sok esetben már egy esztendővel korábban lefoglalnak az iskolai csoportok. Jó kapcsolatot ápolunk óvodákkal, általános és középiskolákkal, valamint felsőfokú oktatási intézményekkel, ahol a programjainkat látogató célközönség, a diákság folytatja tanulmányait. Az iskolák részére sok esetben terepi helyszínt, valamint szakmai segítséget nyújtunk a tananyag könnyebb elsajátítása érdekében. Igény esetén előadásokat, szakköri foglalkozásokat tartunk természetismeret, természetvédelem témakörhöz kapcsolódóan.

A Fertő-tájon 2007-től már két helyszínen, Sarródon, a Kócsagvárban és a májusban ünnepélyes keretek között átadott fertőújlaki Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban fogadtuk az erdei iskolába vagy nyári táborba érkező iskolai csoportokat. Az első erdei iskola csoport április 23-án érkezett. A tavaszi és őszi idényben a két helyszínen, párhuzamosan vezetett erdei iskolás programokon 420 fő vett részt, az előző évi 330 helyett. A Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont így eleget tett várakozásainknak és sikeres, bevezető évet hagyott maga után. A diákok számára szervezett fél és egynapos túravezetéseinken részt

vettek száma meghaladta a 6000 főt a Fertő-Hanság Nemzeti Park védett területein. Ezek mintegy harmada, az együttműködési megállapodások alapján, valamint a középiskolák természet és környezetvédelmi szakképzési tevékenységét segítő, térítésmentes túravezetéseket jelentett.

A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontot mintegy 9500 fő látogatta, ebből szakvezetést 2684 fő vett igénybe. Ez a tavaly szakvezetettek számát 391 fővel haladta meg. Erdei iskolai csoportoknak 39 alkalommal nyújtottunk szakvezetést.

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontot 2007. évben 8788 fő fizető vendég (jelentős részük diák) és mintegy 1200 óvodás látogatta.

Nyári táborok

2007-ben 4 helyszínen szerveztünk nyári táborokat.

Az egyhetes kócsagvári napközis táborban 24 környékbeli diák számára szerveztünk különböző, egész napos természetismereti programokat.

A Csapody István Természetiskolában két turnusban egyhetes, bentlakásos természetismereti tábort szerveztünk. A két táborban összesen 40 diák vett részt az ország különböző részeiből.

A Fehértői Természetvédelmi és Ornitológiai Táborban az előző évekhez hasonlóan két turnusban, összesen 55 diák ismerhette meg a Fehér-tó élővilágát és a madárgyűrűzés fortélyait.

A Szigetközi Természetvédelmi Tábor az Igazgatósághoz tartozó Szigetközi Tájvédelmi Körzet lipóti, Gombócosi gátórházában rendeztük két egyhetes turnusban. A tábort összesen 44 fő érdeklődő látogatta.

Iskolai környezeti nevelés segítése

Együttműködési megállapodások keretében az érintett iskolákkal közösen kidolgozott tematika alapján az alábbi iskolák környezeti nevelési munkáját segítettük:

- Zalalövői Általános Iskola
- Felsőszölnöki Kossics József Általános Iskola és Óvoda
- Őriszentpéteri Körzeti Általános Iskola
- Bajánsenyei Alapfokú Művészeti és Oktatási Intézmény
- III. Béla Szakképző Iskola Szentgotthárdon

Az Őriszentpéteri Körzeti Általános Iskolában és a Zalalövői Általános Iskolában természetvédelmi szakkört is létesítettünk, a többi intézménynél a jeles napok megszervezésében, terepi bemutatásokban, túrák szervezésében nyújtottunk segítséget.

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban az alábbi 51 általános iskola környezeti nevelési programjait szervezzük együttműködési megállapodás alapján:

1.	Acsalag	Önkormányzati Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda	9168 Acsalag, Fő u. 20.
3.	Agyagosszergény	Általános Iskola	9441 Agyagosszergény, Arany J. u. 2.
2.	Ágfalva	Váci Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9423 Ágfalva, Váci Mihály u. 1.
4.	Babót	Általános Iskola	9351 Babót, Fő u. 74.
6.	Barbacs	Általános Iskola	9169 Barbacs,

			József A. u. 82.
5.	Bágyogszovát	József Attila Általános Iskola	9145 Bágyogszovát, Árpád u. 51.
7.	Beled	Általános Művelődési Központ	9343 Beled, Rákóczi u. 122.
8.	Bezi	Bezi - Fehértói Általános Iskola és Óvoda	Bezi, Szabadság út. 65
9.	Bősárkány	Eötvös József Önkormányzati Általános Iskola	9167 Bősárkány, Petőfi u. 49-51.
10.	Brennbergbánya	Általános Iskola - Grundschule	9408 Brennbergbánya, Soproni u. 24.
11.	Csorna	Csornai Középiskola, Kollégium, Alapfokú Művészetoktatási és Általános Iskola, Óvoda	9300 Csorna, Soproni u. 97.
12.	Csorna	CSNOK Széchenyi István Körzeti Általános Iskola	9300 Csorna, Árpád u. 2.
13.	Csorna	II. Rákóczi Ferenc Katolikus Óvoda, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9300 Csorna, Andrássy u. 27.
14.	Enese	Általános Iskola	9143 Enese, Petőfi u. 24.
15.	Farád	Általános Iskola	9321 Farád, Győri u. 27.
16.	Fertőd	Általános Iskola	9431 Fertőd, Madách sétány 2.
17.	Fertőendréd	Endrédy Vendel Általános Iskola	9442 Fertőendréd, Iskola u.1.
18.	Fertőrákos	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9421 Fertőrákos, Fő u. 236/a.
19.	Fertőszentmiklós	Fertőszentmiklós - Csapod Községi Önkormányzat Általános Iskolája	9444 Fertőszentmiklós, Szent István u. 42.
20.	Fertőszéplak	Széchenyi Ferenc Általános Művelődési Központ Általános Iskolája	9436 Fertőszéplak, Soproni u. 1.
21.	Győrsövényház	Körzeti Általános Iskola	9161 Győrsövényház, Gárdonyi u. 45.
22.	Harka	Általános Iskola	9422 Harka, Keresztúri u. 2.
23.	Hegykő	Általános Iskola	9437 Hegykő, Iskola u. 9.
24.	Jánossomorja	Körzeti Általános Iskola	9241 Jánossomorja, Iparos u. 10.
25.	Jobaháza	Általános Művelődési Központ	9323 Jobaháza, Ady Endre u. 5.
26.	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola	9330 Kapuvár, Fő tér 27.
27.	Kapuvár	Pátzay Pál Általános Iskola	9330 Kapuvár,

			Kossuth L. u. 9-11.
28.	Kapuvár	Széchenyi István Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola és Pedagógiai Szakszolgálat	9330 Kapuvár, Ifjúság u. 3.
29.	Kóny	Deák Ferenc Általános Iskola és Művészeti Alapiskola	9144 Kóny, Béke u. 1.
30.	Kópháza	Nakovich Mihály Általános Iskola	9495 Kópháza, Fő u. 23.
31.	Lébény	Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9155 Lébény, Iskola u. 1.
32.	Lövő	Általános Iskola és Óvoda	9461 Lövő, Fő u. 183.
33.	Mihályi	Kisfalud - Mihályi - Vadosfa Általános Iskola	9342 Mihályi, Árpád u. 2.
34.	Mosonszentmiklós	Széchenyi István Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9154 Mosonszentmiklós, Felszabadulás u. 1.
35.	Nagycenk	Széchenyi István Általános Iskola	9485 Nagycenk, Iskola út. 4.
36.	Oslip	Általános Iskola	9354 Oslip, Rákóczi u. 7.
37.	Pereszteg	Általános Iskola	9484 Pereszteg, Fő u. 76.
38.	Petőháza	Általános Iskola	9443 Petőháza, Kinizsi u. 21.
39.	Rábakecöl	Közös Igazgatóságú Közoktatási Intézmény Intézményegysége Rábakecöl	9344 Rábakecöl, Kossuth u. 51.
40.	Rábatamási	Móra Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9322 Rábatamási, Szent István u. 47.
41.	Sopron	Deák Téri Általános Iskola	9400 Sopron, Deák tér 78.
42.	Sopron	Gárdonyi Géza Általános Iskola	9400 Sopron, Ferenczy J. u. 1-3.
43.	Sopron	Hunyadi János Evangélikus Általános Iskola	9400 Sopron, Hunyadi u. 8-10.
44.	Sopron	Lackner Kristóf Általános Iskola	9400 Sopron, Révai M. u. 2.
45.	Sopron	Petőfi Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	9400 Sopron, Halász u. 25.
46.	Sopron	Szent Orsolya Római Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	9400 Sopron, Orsolya tér 2-3.
47.	Sopron-Balf	Petőfi Sándor Általános Iskola és Művészetoktatási Intézmény , Balfi Tagiskola	9400 Sopron, Halász u. 25.
48.	Sopronkövesd	Általános Iskola	9483 Sopronkövesd, Kossuth L. u. 81.

49.	Újkér	Általános Iskola és Óvoda Újkér-Répceszemere	9472 Újkér, Fő utca 28.
50.	Veszvény	Önkormányzati Általános Iskola	9352 Veszvény, Fő u. 53.
51.	Vitnyéd	Petőfi Sándor Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda	9371 Vitnyéd, Mátyás kir. u. 4.

Természetismereti vetélkedők

Általános iskolai csapatok részére a 2007/2008-as tanévre ismét meghirdettük az egész évben zajló „Leselkedő” című természetismereti vetélkedőt, melynek záró konferenciájára 2008. májusában kerül sor. A korábbi évekhez hasonlóan a feladatsorok, értékelések a nemzeti park honlapjáról letölthetők. A vetélkedőre 16 iskolából 30 csapat jelezte részvételi szándékát. Többfordulós „A henye boroszlántól a siketfajdig” című természetismereti vetélkedőjátékot szerveztünk a márciustól májusig terjedő időszakban. Az Őrségi Nemzeti Park területéről és a szlovén határmenti településekről 156 fő vett részt a játékban, melynek döntőjére az Európai Nemzeti Parkok Napján került sor. A nyertesek egy hosszú hétvégét tölthettek el a Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban, egész napos tartalmas terepi programokkal gazdagítva.

Továbbképzések, erdei iskolai minősítési eljárás

A Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézettel együttműködve, előzetes egyeztetések után általános és középiskolában tanító pedagógusok részére 60 órás, bentlakásos jellegű akkreditált tanártovábbképzést hirdettünk meg „A környezeti nevelés elmélete és módszertana. Ismerkedés a Fertő-Hanság Nemzeti Park természeti értékeivel és megismertetésük módszereivel” címmel. A program során a nemzeti park környezeti neveléssel foglalkozó munkatárai mellett a megye szakmailag elismert pedagógusai tartanak elméleti és gyakorlati foglalkozásokat.

2007 végére készült el a fertőújlaki Csapody István Természetiskola, valamint az őriszentpéteri Harmatfű Természetvédelmi Központ erdei iskolai programjainak minősítési dokumentációja. Az alsós és felsős korosztály számára kidolgozott erdei iskolás program mellett további modulok kerültek minősítésre. A teljes minősítési eljárás befejezése 2008 tavaszára várható. A minősítési eljárást a KOKOSZ Szakmai Testülete végzi. Az erdei iskola minősítése révén a jövőben a pályázati lehetőségek is bővülnek. Jelenleg a *KEOP-3.3.0. Az erdei iskola hálózat infrastrukturális fejlesztése pályázatos projektek támogatására* kiírt pályázat csak minősítéssel rendelkező erdei iskolák számára vehető igénybe.

8.3.2 Turisztika

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban

A Fertő-Hanság Nemzeti Parkban jelentős a látogatóforgalom. Becslések szerint évente mintegy 300 000 ember fordul meg hosszabb rövidebb időre a védett területeken, valamint a különböző védett objektumokban. Így például a Fertő-tájon a jó kerékpározási lehetőségek legalább 200 000 ember tartalmazó kikapcsolódását segítik (korábbi határőr igazgatósági adatok a kerékpáros határátlépések alapján), és a Fertőrákosi Önkormányzat kezelésében lévő védett Kőfejtő látogatószáma több min. 70 000 volt tavaly.

A természeti területeken (pl. a Fertő-táj keleti vidékén, a szikes tavak térségében a Hanságban az Esterházy-madárvárta környezetében, vagy a Csáfordi-erdőnél tőzike virágzáskor) Igazga-

tóságunk természetvédelmi őrszolgálat, valamint ökoturisztikai munkatársai a turisztikai főszezonban hétvégén is rendszeres ügyeletet tartva segítették a szabadon látogatható helyeket, tanösvényeket felkereső tízezrek élményszerzését, tartalmas kikapcsolódását. Kollégáink óvatos becslése alapján a védett területeket önállóan felkereső látogatók száma a nemzeti parkban meghaladta a 30 000-et. Ebben a számban benne vannak a tavalyi évben az ún. hosszú hétvégéken megtapasztalt jó időjárást kihasználó nagyszámú (alkalmanként napi több száz ember) látogatók csakúgy, mint a térséget felkereső nyaraló tömegek is.

Igazgatóságunk azonban az elmúlt évekhez hasonlóan úgy a látogatócsoportoknak, mint az egyéni látogatóknak megannyi térítéses szolgáltatást kínált. Amellett, hogy kicsit jobb marketing munkával a jövőben fokozható a szolgáltatásainkat igénybe vevők köre és száma, tavaly a korábbi éveknek megfelelően szép számú érdeklődő vett részt programjainkon, kiállításainkon. E tevékenységek során nem elsősorban csak a nemzeti park bemutatására törekedtünk, hanem egyúttal megfelelő természetvédelmi szemlélet hiteles továbbadását is megcéloltuk.

Az Igazgatóság turisztikai kínálata a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén alapvetően a megőrző ill. környező zónában lévő területek és az ott kialakított tanösvények túravezetővel történő bemutatásán alapul. A Fertő nádasában egy kijelölt útvonalon rendszeresen szervez Igazgatóságunk kenus terepprogramot.

A diákcsoporthok és egyéb szervezett csoportok az alábbi programokon vehettek részt:

- Kirándulás a Fertő szikes tavai mentén
- Kenutúra a Fertő nádasában
- Kirándulás Hany Istók birodalmában

Igazgatóságunk Turisztikai programajánlójában többféle programot hirdettünk meg egyéni látogatóink számára. A Fertő part magánszálláshelyein, panzióiban megszálló turisták a tavalyi évhez hasonlóan szép számban vettek részt ezeken a programokon. (Lásd alább statisztikai táblázat!). Turisták és látogatók túravezetése az előre meghirdetett programokon (július-november) időszakban)

- Kenutúra a nádasban
- Kalandos túra a Hanyban
- Hajnali madárles
- Vérfűves rét titkai
- Fényes lepkék

A turisztikai programajánlóban természetesen szerepeltek olyan programjaink is, amelyek nem csak a turistáknak, hanem az itt élő lakosságnak is szóltak. A 2007-es esztendőben is több jeles zöldnapi eseményt szerveztünk és lebonyolítottuk.

- Kezdő Madarászok napja (április 1.)
- Föld Napja (április 21.)
- Európai Nemzeti Parkok Napja (május 24.)
- Nemzetközi Madármegfigyelő Nap a Fertő szikes tavainál, a Nyirkai-Hanyba, a Pannonhalmi TK-ban (október 6.)
- Libahúzás (november 10.)
- Adventi játszóház (december 8.)

2007 a Zöld Turizmus éve volt, kiemelt egyhetes rendezvénysorozatot szerveztünk 2007. június 18-24. A hét minden napján különböző programokat szerveztünk az érdeklődő turistáknak.

Regisztrált látogatók a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban szervezett programokon:

LÁTOGATOTTSÁG	Látogatószám (fő)
Túravezetéseken részt vevők száma (fő)	5178
Kenus program látogatói (fő)	1534
Kiállítások látogatói (Öntésmajor, Esterházy-Madárvárta) (fő)	2613
Kócsagvár kiállításai (becsült)	8 000
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont	10 068
ÖSSZES Regisztrált látogató (fő)	19 393

TÚRAVEZETÉSEK	2007
Óvodás	699
Diák (6-18év)	4153
Felnőtt	258
Külföldiek	68
Kenus program látogatói	1534
ÖSSZESEN	6712

Védett területek becsült látogatói a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban (azon látogatók, amelyek közvetlenül nem vettek igénybe igazgatósági fizetős szolgáltatást)

LÁTOGATOTTSÁG	Látogatószám (fő)
Fertőrákosi-kőfejtő	70 000
Fertő-táj, szikes tavak vidéke	20 000
Répcse-ártér, Csáfordi-erdő	4 000
Dél-Hanság, Esterházy-madárvárta térsége	6 000
Fertő-tájon és Hanságban kerékpározó látogatók	200 000
ÖSSZES becsült látogató (fő)	300 000

A látogatottsági adatokat bemutató táblázatból kiolvasható, hogy a 2007-es esztendőben a meghirdetett túravezetéseinken és az erdei iskolás programjainkon diákok vettek részt. Így a fő célcsoportja a diákok voltak ebben az esztendőben is Igazgatóságunknak. Az előző évekhez mérten emelkedett a túravezetéseken részt vevők száma. A kerékpáros turizmus szolgáltatásait 917 fő vette igénybe Ezek az Igazgatóságunkon regisztrált látogatószámot jelentik.

Csapody István természetiskola és Látogatóközpontot 2007. május 18-án avattuk fel ünnepélyes keretek között és adtuk át a nagyközönségnek. A multifunkcionális épületet a megnyitástól kezdve 3568-an egyénileg keresték fel, valamint 6500 fő csoportos látogatóként érkezett az objektumba. A hétvégén és ünnepnapokon is nyitva tartó Látogatóközpont eredményes „csonka” évet zárt.

SZÁLLÁS	Vendég (fő)	Vendégéjszaka (éj)	Átlagos tartózkodási idő (nap)	Férőhely kapacitás kihasználtság (%)
Kócsagvár, Sarród	1359	3819	2,81	23,06
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont, Fertőújlak	989	2849	2,88	17,20
ÖSSZESEN:	2348	6668	5,69	40,26

A Fertő-Hanság Nemzeti Park szálláshelyeink kihasználtsága a 2007-es évben 40,26%-os volt, amely az ifjúsági szállalkategóriákban jó eredménynek számít. Az átlagos tartózkodási idő, pedig igen magasnak mondható. A Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban kialakított 42 férőhelyes szálláshelyünket elsősorban a diákcsoportok, erdei iskolás csoportok, konferenciázó csoportok veszik igénybe. Míg a Kócsagvárat az erdei iskolás csoportok mellett, elsősorban az egyéni látogatók, családok, fiatal párok vették igénybe. A szálláshelyeink egész évben üzemelnek. Kapacitások csúcsát természetesen a nyári turisztikai szezonban érik el, a többi magyarországi szálláshelyhez hasonlóan.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park turisztikai munkatársai az egész év folyamán a következő feladatokat is ellátták:

- Információs ügyelet a látogatóközpontban, hétvégén és ünnepnapokon is
- Látogatóstatisztika készítése
- Kérdőíves felmérések
- Kiadványok szerkesztése
- Szállásnyilvántartás vezetése és szállás kiadása

A Soproni Tájvédelmi Körzetben

A Soproni Tájvédelmi Körzet Sopron vonzerejénél fogva (a regisztrált vendégéjszakák száma Sopronban és környékén meghaladta tavaly a 300 000-et) látogatók tömegeit vonzza. A tájvédelmi körzetben a jó turisztikai infrastruktúra (Károly-kilátó, Várhely-kilátó, jelzett turista utak stb.) révén becslések szerint mintegy 100 000 látogató fordult meg 2007-ben.

A Szigetközi Tájvédelmi Körzetben

A Szigetköz népszerű kirándulóhely, elsősorban a vízi túrázás jelentős, valamint a kiépített kerékpáros útvonalhálózat révén a biciklisprogramok népszerűek. Igazgatóságunk a Szigetközben kerékpáros turisztikai táblarendszert tart fenn közösen a Reflex egyesülettel, valamint a Lipóti – holtág rehabilitációs területen, és az Öntés-tónál madármegfigyelő kilátók növelik az élményszerzési lehetőségeket. 2007-ben elsősorban szakmai- és diákcsoportok szerveztünk

túravezetéseket a TK-ban, azonban a résztvevők száma 400 fő körüli volt összesen. Ugyanakkor becslések szerint mintegy 100 000 látogató mozog a térségben rendszeresen, akiknek kb. 5%-a a szárazföldi védett területek egy részét is megtekinti, jelentősebb számot jelent az a kb. 30 000 vízitúrázó, akik a Duna mellékág-rendszerében és a Mosoni-Dunán szerezhettek természetélményt a TK-ban folyó védett vizeken 2007-ben. A Szigetközben jelentős a horgászturizmus is.

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben

Azt kell mondani, hogy a tájvédelmi körzetben megfordulók nagyobb részét a Magyar Bencés Kongregáció Pannonhalmi Főapátságát, és közvetlen környezetét látogató tízezrek tették ki tavaly is. Azonban kis növekedés volt a Pannonhalmi TK-ban a túravezetéseket igénylő diákcsoportok számában (20 csoport), valamint a szintén tavaly általunk felújított Holt-Rába Tanösvényen is többen fordultak meg, mint 2006-ban. Ez utóbbi népszerű kirándulóhely nemcsak az óvodás- és diákcsoportoknak, hanem Győr közelsége révén az egyéni látogatóknak is. A szabadon látogatható tanösvény 2007-es forgalmát 5 000 – 10 000 közé becsülhetjük.

Az Őrségi Nemzeti Parkban

Az Őrségi Nemzeti Park területén megfordult összes látogatói számot 40.000 főre becsüljük. Külön kiemelendő a Szalafő-Pityerszeren lévő Őrségi Népi Műemlékegyüttes 23 000 fizető látogatója. A látogatószám növekedéséhez a Tourinform iroda, az Őrségi Tökfesztivál, a szezonban folyamatosan működő hétfélig információszolgáltatás, a kiállítások, a nyári hétfélig nyílt bemutatótúrák rendszere, és a kerékpáros szolgáltatások egyaránt hozzájárultak, csakúgy, mint az Őrségi Nemzeti Parkban kialakított tanösvény-hálózat. A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontot mintegy 9500 fő látogatta, ebből szakvezetést 2684 fő vett igénybe. Regisztrált látogatók az Őrségi Nemzeti Parkban

LÁTOGATOTTSÁG	Látogatószám (fő)
Túravezetéseken részt vevők száma (fő)	2684
Pityerszer látogatói	23 000
Harmatfű természetvédelmi központ látogatói)	9 500
ÖSSZES Regisztrált látogató (fő)	35 184

A kerékpáros turizmus szolgáltatásait 747 fő vette igénybe.

2007-ben a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Őrségi Nemzeti Parkban található szálláshelyein a fizető vendégszám 1181 fő (az előző évhez képest 221 fővel kevesebb), az eltöltött vendégéjszakák száma 2878 (az előző évhez képest 1202-vel csökkent), az egy főre jutó vendégéjszakák száma 2,68 volt (az előző évhez képest 0,34-es csökkenés regisztrálható). Szállóvendégeink belföldi-külföldi viszonylatban vizsgált küldőpiaci felmérése továbbra is a belföldi vendégek többségét mutatja.

SZÁLLÁS	Vendég (fő)	Vendégéjszaka (éj)	Átlagos tartózkodási idő (nap)
Őrségi NP Szálláshelyi	1180	2878	2,68

A Kőszegi Tájvédelmi Körzetben

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontot 2007. évben 8788 fő fizető vendég (jelentős részük diák) és mintegy 1200 óvodás látogatta.

Meg kell említeni még, hogy a Tájvédelmi Körzet a fejlett jelzett turistaúthálózatnak köszönhetően, valamint a határon átnyúló Írott-kő-Geschriebenstein Naturpark révén kirándulók tízezreinek kikapcsolódási célpontja

Ság-hegyi Tájvédelmi Körzetben

2007-ben felújítottuk a szabadon látogatható tanösvényt a hegyen. A TK látogatóforgalma szinte kizárólag csak a vulkáni emlékek, valamint a Tanösvény látogatására korlátozódik. Az általunk vezetett túrák száma elenyésző.

A TK becsült látogatóforgalma 5000-10000 közé tehető

8.3.3. Kiállítások

Kócsagvárban:

- Nagy Csaba természetfotós kiállítása
- Az MME Soproni helyi csoportjának fotókiállítása

Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban

- Fazekas Sándor fafaragó művész Gyökerek c. kiállítása

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban:

- Az év természetfotósa 2006.
- A fenyők világa – egy gyűjtő szemével
- Mackó mesék az Írott-kő lábánál – mesekönyv illusztrációk kiállítása
- 10 éves az Írott-kő Natúrparkért - fotókiállítás
- A Természet képekben – gyermekrajz-kiállítás

Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpontban

- állandó kiállítás: 52 db liofilizált gombából álló gombagyűjtemény

8.3.4. Szakmai rendezvények

Legjelentősebbek ezek közül a következők voltak:

- Országjáró körútján, május elején, Sólyom László köztársasági elnök úr látogatást tett a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Parkokban
- 2007. áprilisában nemzetközi tanárképzési program 23 résztvevővel 9 országból Sarródon és Fertőújlakon
- Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont avatása 2007. május 18.
- Magyar Nemzeti Parkok hete 2007. június 15-17., Budapest, Pálvölgyi-barlang

- TT Varsó, utazás kiállítás
- A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szervezésében szeptemberben részt vettünk a nemzeti parkok oktatószervezői számára szervezett háromnapos szakmai találkozón.
- Európai Madárgyűrűző Kongresszus Fertőújlakon a Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban 2007. szeptemberében
- 2007. augusztusában Limicola Gyűrűzőtábor
- 2007. évi Turisztikai konferencia Aggteleken, a 10 nemzeti park részvételével a KvVM szervezésében
- Részvétel a Retyezátban megrendezett természetvédelmi őrök találkozóin
- I. Dunántúli Magyar Szürke Bika Bemutató és Vásár 2007. novemberében
- Előadás sorozat a Zöld Jeles Napokhoz kapcsolódóan a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban – 7 előadás, valamint egész napos program gyermekeknek az Ál-latok Világnapján
- A Madarak és Fák Napi vetélkedő megyei fordulójának megrendezése a Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpontban
- Órállók Útja projekt zárókonferencia
- „A narancslepke védelme az Őrségi Nemzeti Parkban” munkamegbeszélés a védelmi program előkészítéséhez.

8.3.5 Szakmai gyakorlatok

A Fertő-Hanság Nemzeti Park védett területein mind a tavaszi, mind pedig az őszi időszakban tanulmányi terepi gyakorlat keretében 3 szakiskola középiskola tanulóit (összesen 80 főt) foglalkoztattunk. Az elsősorban élőhely-kezelést célzó terepi gyakorlatokon az alábbi intézmények diákjai vettek részt:

- NYME Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium (Sopron)
- Hermann Ottó Kertészeti, Környezetvédelmi, Vadgazdálkodási Szakképző Iskola és Kollégium (Szombathely)
- Petrik Lajos Két Tanítási Nyelvű Vegyipari, Környezetvédelmi és Informatikai Szakközépiskola (Budapest)

Az egyetemisták nyári szakmai gyakorlat helyéül 2007. évben is nagy számban keresték fel a Fertő-Hanság Nemzeti Parkot. A nyári hónapok során 24 hallgató teljesítette gyakorlatát intézményünknel. A gyakorlatosok feladata elsősorban ökológiai, ökoturisztikai, természetvédelmi jellegű, valamint állattenyésztéssel kapcsolatos feladatok megismerése volt. 2007-ben az alábbi felsőfokú intézményekből érkeztek gyakorlatra hallgatók:

- NyME Erdőmérnöki Kar (Természetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Környezetvédelmi Kar (Környezetvédelmi Mérnök Szak) (Sopron)
- NyME Mezőgazdasági- és Élelmiszertudományi Kar (Mosonmagyaróvár)
- Szegedi Tudományegyetem (Szeged)
- Széchenyi István Egyetem (Győr)
- Corvinus Egyetem (Budapest)

A Kőszegi Tájvédelmi Körzet védett területein mind a tavaszi, mind pedig az őszi időszakban tanulmányi terepi gyakorlat keretében 1 szakiskola középiskolás tanulóit (összesen 45 főt) és 1 fő egyetemistát foglalkoztattuk.

Az Őrségi Nemzeti Park területén hat egyetemistát foglalkoztattunk szakmai gyakorlatuk során, akik részt vettek az osztályok munkájában.

A Szentgotthárd melletti Hársas-tónál végzett tavaszi kételtű mentésnél terelőláló építési munkálatait Igazgatóságunk irányításával gyakorlat keretében a szombathelyi Hermann Ottó Szakközépiskola diákjai végezték. A békamentésben nagy szerepet vállaltak a szentgotthárdi III. Béla Szakképző Iskola diákjai és a körmendi 55.számú Cserkészcsapat.

Gyakorlat keretében a szombathelyi Hermann Ottó Szakközépiskola diákjai szénagyűjtést végeztek a fokozottan védett Météki réteken.

8.4 PR és egyéb marketingtevékenységek

A Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság turizmusának eredményessége és hatékonysága érdekében munkatársaink az alábbi PR feladatokat végezték el:

Honlap

Az Igazgatóság honlapjának turisztikai oldalait egész évben friss adatokkal töltöttük fel, hiszen az interneten keresztül keresnek meg bennünket a legtöbben.

A Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont honlapjának programokat bemutató oldalát egész évben friss adatokkal töltöttük fel. Az év elején a látogatóközpont ajánlatával direct mailos csatornán megkerestük az összes hazai általános és középiskolát.

Az Őrségi Nemzeti Park honlapját bővítettük a két Interreg pályázatunkat, az „Őrállók Útját” és az „Ökoremediációt” bemutató résszel.

Turisztikai naptár

A turisztikai szezon ökoturisztikai programjait és a jeles zöld napokat tartalmazó kalendárium, amely a Fertő part szálláshelyeire és vendéglátóipari egységeibe valamint a turisztikailag frekvenciált információs helyekre raktunk ki.

Naptár

2007. évben elkészítettük a Fertő-Hanság és Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság közös falinaptárát.

Egyéb elosztási csatornák

A kőszegi látogatóközponttal elnyertük a vendégbarát múzeum pályázat harmadik helyezését, amellyel lehetőséget kaptunk az "Itthon otthon van" című, országos terjesztésű turisztikai kiadványban való hirdetés ingyenes megjelentetésére.

Egész évben megjelentettük turisztikai programjainkat, rendezvényeinket az alábbi csatornákon keresztül:

- Soproni Programajánló
- Soproni Est
- Plakátok
- Rábaközi Mozaik
- www.vendegvaro.hu weboldal
- Tópart c. határon átnyúló kétnyelvű turisztikai magazin
- Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel turisztikai programajánlója

Kiállításokon, rendezvényeken való részvétel

- UTAZÁS 2007 turisztikai kiállítás, Budapest
- Művészetek Völgye, Kapolcs
- Fogathajtó verseny, Fertőd
- Fogathajtó verseny, Lukácsháza
- Fertő-táj Expo
- Hanság Expo, Kapuvár

8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktatóközpont	7	-	Jó
Kiállítás	4	-	Jó
Tanösvény	25	-	Rongálások miatt a felújítás folyamatos.
Szálláshely	6	194	Jó

8.1a táblázat: Oktató- és Látogatóközpontok – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadó- képesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Kócsagvár	9435 Sarród, Rév-Kócsagvár	46	Jó	25
Csapody István Természetisko- la és Látogatóközpont	9434 Fertőújlak, Petőfi u. 23/a	42	Jó	20
Gombócosi gátórház	Lipót (0123/1 hrsz.)	20	Jó (nyári tábori igény- bevétele)	10
Gombócosi gátórház udvarán sátorozóhely	Lipót (0123/1 hrsz)	20	Jó (nyári tábori igény- bevétele)	10
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/A	40		
Keserűszeri Kutatóház	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	16	Jó	30
Keserűszeri Kutatóház udvarán sátorozóhely	9941 Óriszentpéter, Keserűszer 17.	30	Jó	20

8.1b táblázat: Kiállítás

Cím	Befogadó-képesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
Hanság Élővilága állandó kiállítás (Öntésmajor)	50-80	Hanság élővilága	minden nap 10-17 óra között
Esterházy Madárvárta (Osli)	40	Hanság faunája	előre bejelentkezés alapján
Képek a múltból (Sarród – Kócsagvár) állandó kiállítás + időszakos kiállítások	150	Fertő-táj múltja + más, időszakos kiállítások	minden nap 8-18 óra között
Csapody I. Természetiskola és Látogatóközpont Fertő-Hanság Nemzeti Park kiállítása		Fertő-Hanság Nemzeti Park bemutatása	03.01-10.31.: minden nap: 9-16-ig, hétvégén és ünnepnap 10.00-17.00-ig
A Kőszegi-hegység természeti értékei	100	A Kőszegi-hegység természeti értékei	Egész évben, nyitva tartás szerint
Chernel István Emlékszoba	100	Kőszegi természettudósok munkássága	Egész évben, nyitva tartás szerint
A madarak élete	100	A madarak élete	Egész évben, nyitva tartás szerint
A Sághegyi Tájvédelmi Körzet	80	A Sághegy múltja és értékei	Májustól októberig, nyitva tartás szerint
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	80	Ehető és mérges gombák az Őrségben.	minden nap 8.00-16.30 között
Pityerszeri Népi Műemlékegyüttes	200	A helyszínen megőrzött és berendezett műemlékegyüttes épületei szemléletesen példázzák lakói hagyományos életmódját és kulturális örökségét.	03.15-10.31.: K-V: 10.00-18.00 06.01.-08.31.: H-V: 10.00-18.00

8.1c táblázat: Tanösvény

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Holt-Rába Tanösvény	Pannonhalmi TK	6km	természetismereti	FHŐNPI + REFLEX Egyesület	
Pannonhalmi Tanösvény	Pannonhalmi TK	3km	természetismereti	FHŐNPI + REFLEX Egyesület	
Ravazdi Tanösvény	Pannonhalmi TK	16km	természetismereti	FHŐNPI + REFLEX Egyesület	
Ciklámen Tanösvény	Soproni TK	7,4km	természetismereti	TAEG Rt.	
Ökoturisztikai Bemutató Útvonal	Szigetközi TK	20km	természetismereti	FHŐNPI + REFLEX Egyesület	
Gyöngyvirág Tanösvény	FHNP	3,5km	természetismereti	TAEG Rt.	
Kövi Benge Tanösvény	FHNP	1km	természetismereti	Fertőrákos Önkormányzat + FHŐNPI	
Sziki őszirózsa Tanösvény.	FHNP	4km	természetismereti	FHŐNPI	Készült
Hany Istók Tanösvény	FHNP	10km	természetismereti	FHŐNPI	
Vizi Rence Túraútvonal	FHNP	6km	természetismereti	FHŐNPI	
Védett növényeket bemutató tanösvény	Kőszegi TK	100 m	természetismereti	FHŐNPI	
Madárvédelmi Tanösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	FHŐNPI	
Búbos cinege Élményösvény	Kőszegi TK	400 m	természetismereti	FHŐNPI	
Csillaghúr Tanösvény	Kőszegi TK	4 km	természetismereti	FHŐNPI	

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Királyvölgyi Tanösvény	Kőszegi TK	2 km	természetismereti	Kőszeg Város Önkormányzata	
Sághegyi Tanösvény	Sághegyi TK	200 m	természetismereti	FHÓNPI	
Geológiai Tanösvény	Sághegyi TK	2 km	természetismereti	FHÓNPI	
Rezgőnyár tanösvény	Őriszentpéter, Siska szer	300 m	botanikai	FHÓNPI	Készült
Sárgaliliom tanösvény	Velemér-Magyarszombatfa	6200 m	természeti-kulturális	FHÓNPI	Készült
Töllös tanösvény	Szentgyörgyvölgy	2500 m	erdészeti-botanikai	FHÓNPI	Készült
Szala-mente tanösvény	Szalafő-Őriszentpéter között	3800 m	természetismereti	FHÓNPI	Készült
Körtike tanösvény	Szalafő Csörgőszertől-Szalafő Pityerszerig	6200 m	természetismereti	FHÓNPI	Készült
Felsőszéri tanösvény	Szalafő Felsőszerről-Szalafő Pityerszerre	1700 m	néprajzi	FHÓNPI	Készült
Fürge Cselle tanösvény	Kercaszomor határában	3200 m	természetismereti	FHÓNPI	Készült
Szomoróczi tanösvény	Kercaszomoron	3000 m	kultúrtörténeti	FHÓNPI	Készült

8.2 táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Fertő-Hanság Nemzeti Park (magyar, német, angol nyelven)	1995	2446
2	Szigetközi TK	1997	775
3	Pannonhalmi TK	1997	629
4	Soproni TK	1998	799
5	Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)	2000	401
6	Tőke Péter: Hany Istók	1999	109
7	Bárdosi János: A magyar Fertő Halászata	1995	18
8	Fertő-Hanság Nemzeti Park térkép	2000	360
9	Sziki Őszirózsa Tanösvény	2004	10
10	Kőszegi Tájvédelmi Körzet	2004.	430
11	A kőszegi Chernel-kert védett növényeket bemutató tanösvénye	2004.	413
12	Sághegyi Tájvédelmi Körzet	2004.	1055
13	A Jeli Arborétum	2004.	1018
14	A Kámoni Arborétum	2004.	1012
15	A Szelestei Arborétum	2004.	582
16	A Sárvári Arborétum	2004.	474
17	A körmendi Várkert természetvédelmi terület	2004.	1105
18	Az Őrségi Nemzeti Park ökoturisztikai ajánlata	2004.	385
19	A Kőszegi Chernel-kert	2004.	239

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
20	A Rezgőnyár tanösvény	2004.	522
21	Állattartás a Nyugat-Dunántúlon	2004.	159
22	A csörgőalma gyümölcsöskert	2004.	234
23	Az őrségi-vendvidéki népi építészet	2007.	9776
24	A szalafői Őserdő erdőrezervátum	2007.	9965
25	A veleméri Szentháromság templom	2004.	320
26	A szócei tőzegmohás láprét	2007.	9901
27	Madármentés a Nyugat-Dunántúlon	2004.	178
28	A szentgyörgyvölgyi szálalóerdő	2007.	9890
29	Üdvözljük az Őrségi Nemzeti Parkban	2005.	5400
30	Ökoturisztikai szolgáltatások az Őrségi Nemzeti Parkban	2007.	1800
31	Tanösvények az Őrségben	2007.	3050
32	Őrállók útja	2007.	4500
33	Kalandozások az Őrállók útján, Őriszentpéter	2007.	340
34	Kalandozások az Őrállók útján, Szalafő	2007.	360
35	Kalandozások az Őrállók útján, Kercaszomor	2007.	380
36	Programajánló 2007.	2007.	0
37	Fertő-Hanság Nemzeti Park Turisztikai Programajánlója	2007.	0

8.3 táblázat: Látogatottság

Épület/Esemény	Látogatók száma
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont (regisztrált látogatók, 2007. 05.19-10.31.) egyéni	3 568
Csapody István Természetiskola és Látogatóközpont (regisztrált látogatók, 2007. 05.19-10.31.) csoportos	3 568
Kócsagvár egyéni + csoportos (becsült)	8 000
Kőszegi Látogatóközpont	8 788
Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont	9 500
Túravezetés (regisztrált látogatók)	12 009
Kiállítás	35 107
Nyílt/jeles nap, rendezvény	13 200

8.4 táblázat: PR

		Megjelenés/részvétel száma	
		Írott	Elektronikus
Kiállítás, vásár		UTAZÁS 2007, Pécsi UATÁZÁS KIÁLLÍTÁS, HANSÁG-EXPO, FERTŐ-TÁJ EXPO, MŰVÉSZETEK VÖLGYE	
Média	helyi	198	94
	regionális	34	31
	országos	67	127
	nemzetközi	17	18
Egyéb			
Honlap címe	http://www.ferto-hansag.hu http://fhnp.nemzetipark.gov.hu http://onp.nemzetipark.gov.hu		

9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

9.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Győr, Árpád u. 28-32.	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Észak-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Győr, Árpád u. 28-32.	Szakvélemények adása
Gy-M-S Megyei Főügyészség	Győr, Szent István u. 6.	Jogi ellenőrzés, tájékoztatás
Gy-M-S Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Győr	Szakmai tanácsadás tervezési és engedélyezési eljárásokban
Gy-M-S Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Vadászati és Halászati Osztály	Győr	Vadászati, halászati ügyek
Gy-M-S megyei Rendőr Főkapitányság	Győr Szt. Imre u. 2	Közös szolgálat, továbbképzések
Győri Határőr Igazgatóság	Győr	Természeti értékek védelme, államhatár védelme, továbbképzések
Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Győr, Munkácsy u. 4.	Közös járőrszolgálat, továbbképzése, Fertő tó tűzvédelme
Győr-Moson-Sopron Megyei Közigazgatási Hivatal	Győr	Közigazgatási továbbképzések
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Megyei és körzeti földhivatalok	Győr, Sopron. Csorna, Kapuvár	Védett területek bejegyzéseinek javítása
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Szombathely Vörösmarty u. 2.	Vízjogi engedélyezések egyeztetése, természetvédelmi szakmai szempontok érvényesítése a vízügyi létesítmények kezelésében
Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	Szombathely Vörösmarty u. 2.	Szakvélemények adása
Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság,	Sopron, Új u.4	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Nyugat-magyarországi Hírközlési Felügyelet	Sopron, Kossuth u. 26.	Mozgó telefontornyok építése és használatbavétele
Sopron M.J. Város Rendőrkapitányság	Sopron, Lackner K. u. 5.	Rendszeres közös szolgálat a természetvédelmi segédelőadói státuszban működő rendőrrel
Vám és Pénzügyőrség Nyugat-dunántúli Regionális Parancsnokság	Budapest	Közös ellenőrzések, továbbképzések
Vas M. Mg. Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	Szombathely, Győr, Sopron	Erdészeti engedélyezés, üzemtervek véleményezése és előkészítése
Vas Megyei Közlekedési Fel-	Szombathely	Szakmai tanácsadás tervezési és enge-

Szervezet	Székhely	Tevékenység
ügyelet Hatósági Osztály		délyezi eljárásokban
Veszprémi Bányakapitányság	Veszprém, Tatabánya	Ásványi anyagkutatás, bánya műszaki tervek, bányanyitás, bányabezárás, táj-rendezés

9.2 Együttműködés civil szervezetekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
55. Batthyány L. cserkészcsapat	Körmend	Békamentésben részvétel.
Bivalytenyésztők Egyesülete	Csopak, Kossuth u. 16.	Tenyésztési program
Castanea Környezetvédelmi Egyesület	Sopron, Károlymagaslati u. 14.	Környezeti nevelés a Soproni TK-ban
Chernel István Természetbarát Egyesület	9730 őszeg. Arborétum u. 2.	
Értékeinkért Alapítvány	8900 Zalaegerszeg Határ- járó út 5.	
EUROPARC Federation	Grafenau (Németország)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek, nemzetközi konferenciák, tanulmányutak, szakember csere programok
Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa Egyesület	Fertőszéplak	Világörökségi státuszról adódó feladatok
Győr-Moson Sopron megyei Vadászkamara	Győr, Csaba u. 16.	Közreműködés a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete	Győr	Közmunkaprogramok
Írottó Natúrparkért Egyesület	9730 Kőszeg, Rajnis u. 7.	
Kerekerdő Alapítvány	9700 Szombathely, Petőfi S. u. 24.	
Kerka-mente Natúrpark Egyesület	8879 Szécsisziget Kossuth u. 17.	
Kitaibel Pál Tudományos Asztaltársaság	Sopron	Természetvédelmet érintő tudományos tevékenység
Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége	8082 Gánt, Hegyalja u. 21.	

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Magyar Cserkész Szövetség	Bp. Tömörkény u. 3/A	Természetvédelmi táborok
Magyar Hidrológiai Társaság	Bp.	Rendezvények
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Vas Megyei Csoportja	9700 Szombathely, Károlyi Gáspárt tér 4.	
Magyar Szürkemaráhát Tenyésztők Egyesülete	Bp. Lőportár u. 16.	Tenyésztési program
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	1367 Bp. Rózsa u. 6.	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
Magyarhoni Földtani Társulat	Budapest	Konferencia Szervezése
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete	Budapest	Tenyésztési program
MME Kisalföldi Helyi Csopt.	Jánossomorja, Vadász tér 9.	Fehér Gólya kisalföldi állományának felmérése, haris felmérés a Hanságban
MME Soproni Helyi Csopt	Sopron, Hátulsó u. 7.	Fertői parti madárvonulás-kutatás, Fertői vízivad szinkron
MME Vas Megyei HCS	Szombathely	Sasszinkron, gyurgyalag és parti fecske felmérés
Mosonmagyaróvári Környezetvédelmi Egyesület	Mosonmagyaróvár, Pf. 72.	Szigetközi és hansági táborok, Föld Napi rendezvények
Műemlékek Nemzeti Gondnoksága, Esterházy-kastély	Fertőd	Turisztikai programok kölcsönös értékesítése
Nimphéa Egyesület	Szarvas	Halfaunisztikai kutatások a védett területeken
Országos Erdészeti Egyesület	Bp. Fő u. 68.	Erdők Hete Rendezvénysorozat Erdei iskolai program
Őrség és Vidéke Vendégvárók Egyesülete	9941 Őriszentpéter Városszer 116.	
Őrség-Vendvidék Natúrpark Egyesület	9941 Őriszentpéter, Városszer 55.	
Pro Natura Egyesület	9700 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.	
Pro Silva Hungária	Budapest	Erdőgazdálkodás, tájékoztatók
Rackatenyésztők Egyesülete	Debrecen, Sumen u. 2.	tenyésztési program
Reflex Környezetvédelmi Egyesület	Győr, Bartók B. u. 7.	Közreműködés kezelési tervek elkészítésében

Szervezet	Székhely	Tevékenység
		Tanösvények a Pannonhalmi TK-ban, Táborok a Szigetközi TK-ban
Régiófókuszt Kht.	9700 Szombathely, Kisfaludy u.57.	
Regional Environmental Center	Szentendre	Partnerként közreműködünk a Fellowship és Know-How programok- ban
Rotary Club	Sopron	Környezeti nevelési programok hátrá- nyos helyzetű gyerekeknek
Scarbantia Leánycserkész Csapat	Sopron	Természetvédelmi Táborok
Sopron Tájégségi Vadászövetség	Sopron, Ady E. u. 5.	Közreműködés a vadgazdálkodásban és a vadállományt érintő védelmi progra- mokban a védett területeken
Szalkay József Lepkészet Egyesület	Budapest	Közös narancslepke élőhely és fajszám felmérés, kutatás alapján védelmi pro- gramot dolgoztunk ki a narancslepke megmentésére. Rétkezelések hatásának vizsgálata a hangyaboglárkákra.
Szegedi Tudományegyetem	Szeged, Egyetem tér 1.	Tudományos kutatások
Tájház, Sarród Tájház, Fertőszéplak	Sarród Fertőszéplak	Erdei iskolás programok
TeleHáz	9941 Őriszentpéter, Városszer 116.	
Tornádó Egyesület	Debrecen, Teleki Pál u. 7.	Vizes élőhelyek vízi gerinctelen fauná- jának felmérése
Tourinform Iroda Sopron	Sopron	Turisztikai programkínálat értékesítése
Uniklub	Körmend	Várkert TT fenntartási munkáiban vet- tek részt (kaszálás, útkarbantartás, bok- rozás stb.)
Varangy Akciócsoport	Budapest	Kétéltű-hüllő védelem
Wetlands International	Hollandia	Vizes élőhely-rekonstrukció monitoring a Hanságban
WWF Austria	Apetlon, Seewinkel-Hof	határon átnyúló környezeti nevelési programok
WWF Magyarország	Bp. Németvölgyi út 78/b	Hód visszatelepítési program a Hanság- ban Vidra állományfelmérés stb.

A fentebb említett hatósági társszervezetekkel és hazai civil szervezetekkel az együttműködés folyamatos. Egyes esetekben azonban eseti (pl. projektfüggő). A fenti lista nem tartalmazza azokat az iskolákat, akikkel az Igazgatóság folyamatos együttműködést alakított ki, és ápol, immár évek óta, a környezeti tudatformálás céljából.

10. Külföldi együttműködés

Partnereink közül a Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, az illmitzi Biológiai Állomás, valamint WWF Austria közvetlenül a határ túloldalán tevékenykedik. Velük a kapcsolattartás napi szinten működik, és már eddig is számos közös projektet valósítottunk meg sikeresen. Tavaly ősszel elindítottunk egy nagy határon átnyúló (INTERREG jellegű) projekt előkészítését környezeti nevelés és ökoturizmus témában, amelyhez osztrák nemzeti parki partnerünk is csatlakozott

A Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel szervezettel a természetvédelmi programokat érintő együttműködés is napi kapcsolatokon alapul (réti sas program, tűzok program, vízivad-program, szikes gyepek fenntartása, kezelése stb.)

A Bécsi Egyetem Vadbiológiai és Ökológiai Kutatóintézet (Universität Wien - Forschungsinstitut für Wildtierkunde und Ökologie) vaddisznó befogókat üzemeltet a határmenti nemzeti parki területeken, az osztrák oldalon. A befogásra kerülő vaddisznókat egyedi jelölésekkel, esetenként rádióadókkal látják el. Méréseket végezve következtetnek a térség vaddisznó állományának mozgáskörzetére. Határmenti vadgazdálkodási együttműködés keretében Igazgatóságunk, valamint szervezésünkben a környező magyar oldali vadász-társaságok fontos szerepet játszanak az eredmények előállításában, hiszen gyakran a magyar oldalon kerülnek terítékre a jelölt vaddisznók. A krotáliák, valamint az elejtési adatok (elejtés helye, ideje, az állat testtömege stb.) rajtunk keresztül jutnak vissza a kutatóintézethez.

Igazgatóságunk 2005-ben kötött együttműködési megállapodást a szlovák Természetvédelmi Ügynökséggel (SOPSR), melynek keretében a Duna-menti Erdők Tájvédelmi Körzet és a Szigetközi Tájvédelmi Körzet területén közös programokat, kutatásokat és pályázatokat működtet a két intézmény. Az együttműködés évente elkészített munkaterv alapján folyik. 2007-ben a közösen végezhető kutatási programok összehangolását végeztük el, illetve elkészítettük a régió térinformatikai alapadatbázisát. A tervezett közös kutatások közül a ragadozómadarak és a fekete gólya vizsgálatát sikerült elvégezni.

A szlovéniai Prlekija Fejlesztési Ügynökséggel közösen valósítottuk meg az „Ökoremediáció” Interreg projektet. A projekt alatt szoros volt az együttműködés, részt vettünk egymás projektjeinek zárókonferenciáin is és bemutattuk az igazgatóság tevékenységét. Megállapodtunk arról, hogy az együttműködést a jövőben is folytatjuk és újabb közös pályázatokat írunk.

A szlovéniai Goričko Natúrparkkal és az ausztriai Raab Naturparkkal is szorosan együttműködtünk és számos szakmai és stratégiai egyeztetést tartottunk. Megállapodtunk egy közös pályázat benyújtásában az Európai Területi Együttműködés Operatív Programra a 2007-2013-as időszakban.

A németországi Schleswig-Holstein szövetségi államban működő Verein Jordsand természetvédelmi egyesülettel 20 éve működünk együtt a madárvédelemben és a kétéltűvédelemben. 2007-ben a szervezet fennállásának 100 éves évfordulója tiszteletére tudományos konferenciát szervezett Peenemündében, amelyen Igazgatóságunk két fővel képviseltette magát.

A Quebec Labrador Found közreműködésével a Montenegrói Skodra-tó Nemzeti Parkkal a Határon átnyúló vizek természetvédelme témában indult el együttműködés. Fersch Attila osztályvezető tavaly látogatást is tett a térségben.

10. táblázat: Külföldi együttműködés

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
BfN (Német Szövetségi Természetvédelmi Ügynökség)	Németország (Bonn)	„Európai Zöld Övezetek” konferencia szervezése
Birdlife Austria	Ausztria (Bécs)	Természetvédelmi monitoring
Duna-menti ártér TK	Szlovákia (Dunaszerdahely)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
Europarc Federation	Németország (Grafenau)	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek
Goričko Naturpark	Szlovénia (Grad)	Közös ETE projekt előkészítése
Duna Delta Bioszféra Rezervátum	Románia	Együttműködés kutatások, élőhely-rekonstrukciók, tapasztalatcsere területén.
IUCN Green Belt Office	Sarród	Az egykori vasfüggöny mentén található természetközeli állapotú területek megóvása, népszerűsítése előadásokkal
IUCN Regional Office	Belgium (Brüsszel)	„Európai Zöld Övezetek” konferencia szervezése
Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel	Ausztria (Apetlon)	Napi együttműködés a nemzeti parki védett területek kezelésére, bemutatására
Prlekija Fejlesztési Ügynökség	Szlovénia (Ljutomer)	Közös Interreg projekt
Raab Naturpark	Ausztria (Mogersdorf)	Közös ETE projekt előkészítése

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
SOPSR (Természetvédelmi ügynökség)	Szlovákia (Besztercebánya)	Együttműködés kutatások, pályázatok és természetvédelmi kezelések terén
WWF Austria	Ausztria (Bécs)	Szakmai és diák csereprogramok a Fertő-tó környékén élők bevonásával.
Verein Jordsand természetvédelmi egyesület	Németország (Hamburg)	Madárvédelem és a kétéltűvédelem.

11. Ellenőrzés

Lásd táblázat.

11. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
ÁSZ	2006 évi beszámoló	Vagyonértékű jog pontos meghatározása az Szt. szerint
APEH	ÁFA ellenőrzés	Hiányosság nem került megállapításra
Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség	Feljelentés kivizsgálása	Törvénysértés nem került megállapításra

12. Fontosabb célkitűzések a következő évre

12.1 Gazdasági téren

Legfontosabb feladatok 2008-ban

- Pályázati forrásból megteremteni a László majorban kialakítandó bemutató majorság fejlesztésének anyagi hátterét. Rendelkezünk engedélyezett építési tervvel.
- Pályázati forrásból az öntésmajori múzeum és központ felújításának anyagi fedezetét. Rendelkezünk engedélyezett építési tervvel.
- Az 5 évnél idősebb Lada Niva gépkocsik cseréje.
- Hansági teletől szállás kialakítása
- Bikanevelő telep fejlesztése
- Halászati eszközök vásárlása
- Őrségi telep hatósági engedélyeztetése

12.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

Az Igazgatóságra vonatkoztatva

Fontosnak ítéljük azt, hogy a 2008-as évben az Európai Unió forrásai közül minél hatékonyabban tudjunk pénzügy eszközöket bevonni a természetvédelmi tudatformálásba és az ökoturisztikai fejlesztéseinkbe. Így 2008-ban az alábbi jelentősebb projektek kidolgozása elsőbbséget élvez tevékenységünkben:

pályázati forrás	védett terület	pályázati cél
NYDROP	FHNP	Bemutató majorság projekt első szakaszának megkezdése Lászlómajorban, a kerékpáros turizmus lehetőségeinek fejlesztése
NYDROP	ŐNP	Az Őrségi Nemzeti Park fogadóközpontjainak, kapuinak kialakítása
NYDROP	ŐNP	Szalafő-Pityerszer fejlesztése
KEOP	ŐNP	Erdei iskolázás feltételrendszerének javítása az Őrségi Nemzeti Parkban
KEOP	FHNP	Erdei iskolázás feltételrendszerének javítása a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban
Magyar-osztrák ETC (INTERREG utódja)	FHNP	Határon átnyúló együttműködési programok a környezeti nevelés és ökoturizmus tárgykörben osztrák partnereinkkel

Fertő-Hanság Nemzeti Park

- Az elmúlt év végén indult, de az idei év egyik legfontosabb célkitűzése lett az Igazgatóság Fertő-Hanság Nemzeti Parkjában folyó erdei iskolai táborok programjainak minősítése. Ennek keretében részben megújulnak az eddigi programjaink, ill. több segédanyaggal (feladatlapok, határozólapok, foglalkoztató füzetek, stb.) szeretnénk bővíteni környezeti nevelés terén nyújtott kínálatunkat.

- A minősítéssel párhuzamosan részt veszünk a KEOP 3.3.0 Az erdei iskola hálózat infrastrukturális fejlesztése című pályázatán. Ennek keretében az erdei iskolai programjaink eszközellátásának javítására, valamint egy az erdei iskolai csoportjainkkal rendszeresen felkeresett hansági központunk felújítására adunk be pályázatot.
- A Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézettel közösen akkreditált tanártovábbképzésünket az idei évre is meghirdetjük.
- Nem ennek a képzésnek a keretében, hanem tőle függetlenül szervezünk egy tájékoztató jellegű 3 napos találkozót - előadásokkal, terepi foglalkozásokkal - erdei iskola témakörben pedagógusok részére, április elején.
- A korábbi évekhez hasonlóan a Szigetközi TK-ban, Lipóton zajló táboroztatást az idén is folytatni szándékozunk. A tavaly ismét meghirdetett hansági ornitológiai táborunk idén is várja az érdeklődőket.
- A helyi és környékbeli oktatási intézmények számára az elmúlt években nagy sikerrel lebonyolított „Leselkedő” vetélkedősorozatot a 2007/2008. tanévben is újtárra indítottuk. Ennek zárása 2008. májusában lesz.
- Ökoturisztikai programjaink programkínálatát a következő évben is szeretnénk hasonló módon levezényelni. „Vizes” programjainkat a 2008. a Vizek éve - s ehhez kapcsolódóan szeretnénk jobban népszerűsíteni. A Magyar Nemzeti Parkok Hete kapcsán, érdekes és attraktív programokkal várjuk majd az érdeklődőket.
- A meglévő tanösvények és kilátótornyok folyamatos karbantartásáról is - hasonlóan a korábbi évekhez - gondoskodni szeretnénk.
- Újabb tanösvények kialakításával szeretnénk élményszerűbbé tenni a védett területeink bemutatását.
- Információs táblák kihelyezésével a területen történő irányított mozgást szeretnénk elérni.
- A 2008-as esztendőben is szeretnénk Turisztikai programajánlónkat megjelentetni.
- Lehetőségeink függvényében kisebb konferenciákat és tréningeket, szeretnénk szervezni a turizmusban érintettek számára Fertőújlakon a Csapody István Természetiskola és Látogatóközpontban.

Őrségi Nemzeti Park

- A Harmatfű Természetvédelmi Oktatóközpont kültéri szemléletformálási eszközeinek fejlesztése (természetvédelmi témaúttal kialakítása), a szállásépület korszerűsítése, környezetbarát fűtési technológia kiépítése.
- Az igazgatóság kezelésébe került apátistvánfalvi régi határórlaktanya hasznosítása által ökoturisztikai centrum létrehozása.
- A szőcei tőzegmohás láphoz legközelebb eső belterületi ingatlanon kutatóház és bemutatóhely létrehozása.
- Tanösvénykialakítás Szőcén, a Hampó-völgyben, Alsószölnökön, Hegyhátszentjakabon, Apátistvánfalván.
- Turistapihenő létrehozása Alsószölnökön az osztrák –magyar határponton.
- Egységes turisztikai táblarendszer kihelyezésének folytatása, valamint a nemzeti park területére történő belépést jelző táblák kihelyezése.
- A nemzeti parki védjegy bevezetése, valamint az értékesítésre szánt termékskála átgondolt bővítése a szabályok és igények közötti sávban.
- A hármashatár adta lehetőségek kiaknázása közös marketing és promóciós aktivitás a szomszédos szlovén Goricko és osztrák Raab naturparkokkal. A Tourinform iroda együttműködési kapcsolatainak bővítése a határmenti régióban (Moravske Toplice-i, valamint Jeenesdorfi irodákkal).

- Ökoturisztikai kiadványok megjelentetése a szomszédos országok nyelvén és angol nyelven.
- Az információs pont hálózat és az egységes turisztikai táblarendszer nemzeti parki területen való bővítése, a táblák többnyelvűsítése.
- Szlovén és német, valamint angol nyelvű kiadványok nagyobb példányszámban való megjelentetése. Az igazgatóság vagy más fenntartásában lévő bemutatóhelyeken nemzeti parkos kiadványok népszerűsítése.
- Szlovén-magyar két tannyelvű iskolákkal együttműködés kialakítása a környezeti nevelés területén a határmenti régióban (Göntérháza, Dobronak, Pártosfalva)
- A Raab Naturpark központi településén, Jeenesdorfbán lévő iskolával való együttműködési kapcsolat kialakítása.
- Erdei iskolai akkreditáció lefolytatása, sikeres KEOP pályázat végigvitele az erdei iskola infrastrukturális fejlesztése tárgyában.
- Oktatástechnológiai és terepi bemutatást elősegítő eszközök fejlesztése, beszerzése.
- Közös nemzetközi természetismereti tábor szervezése a magyar-szlovén, osztrák határmenti régióban.

12.3 Társadalmi kapcsolatok terén:

- Szakmai összejövetelek, megbeszélések szervezése
- Részvétel az Utazás 2008 kiállításon, Budapesten
- Jeles zöld napi rendezvények szervezése
- Részvétel a „Nemzeti Parkok Hete” budapesti rendezvénysorozaton.
- Magyar Nemzeti Parkok hetén programok szervezése
- Sajtókirándulások szervezése
- Helyi és regionális kiállításokon való részvétel

12.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

- A KEOP projektek kidolgozása és bonyolítása
- Nemzeti Fejlesztési Tervben prioritás szerint finanszírozásra kerülő programok végrehajtása.
- Potenciális vipera élőhelyek rekonstrukciójának folytatása és a tervezett Vipera Rezervátum műszaki tervezésének elindítása. Az év során biztosítani kell az állomány fennmaradásához szükséges kezeléseket.
- Szlovák-magyar Interreg pályázat előkészítése a határmenti közösségi jelentőségű területek természetvédelmi információs rendszerének fejlesztésére.
- Vizes élőhely-rekonstrukciók vízellátásának és kutatásának biztosítása
- Invázió fajok (pl. kárókatona, bütykös hattyú, szürke varjú, róka, bálványfa) visszaszorítása
- A Várbalogi héricses TT, az Ebergöci láprét TT és az Iváni szikesek TT védetté nyilvánítási eljárásnak lefolytatása.
- 2008-ban folytatjuk a fafajcserés állomány-átalakítást a saját kezelésben lévő véghasználatra érett nemes nyarasoknál.
- 2008. folytatjuk vadgazdálkodási tevékenységünket a 2007-17 üzemtervezési ciklusra megalakított Fertő-tavi (103810 kódszámú) vadászterületen. A gazdálkodási alapelvek nem változnak: az eddigi gyakorlatot folytatva gondoskodunk a természetvédelmi és

génmegőrzési különleges rendeltetésű fertő-tavi vadászterület természetvédelmi céloknak alárendelt szakkezeléséről. Továbbra is előnyben részesítjük a vaddisznó-állomány élővad-befogással történő aszttását.

- Saját vagyonkezelésben lévő 150 ha gyep rehabilitációja KEOP forrásból
- Kétéltűvédelem, tókák és békaátjárók kialakítása KEOP forrásból
- Alsószölnökön kb. 600 ha terület saját vagyonkezelésbe vétele és rajta a Rába ártér rekonstrukciójának elvégzése egy Osztrák-Magyar ETE pályázatból.
- Határon átnyúló bioszféra rezervátum jelölésének elindítása az ÖNP a Goričko Natúrpark és Raab Naturpark területén.
- Vizes élőhely-rekonstrukciók vízellátásának és kutatásának biztosítása, előkészítése
- A hiányzó természetvédelmi kezelési tervek készítése és tárcaegyeztetésre történő előkészítése
- Rába-völgy élővilága komplex kutatási program megtervezése, megindítása
- A nemzeti park (ÖNP) rétjeinek teljes felmérése, értékelése a gyakorlati védelem érdekében.
- Natura 2000 jelölőfajok (haris, darázsölyv, lappantyú) felmérése, kutatása, monitorozása, gyakorlati védelme.
- Nappali lepke élőhelyek rehabilitációja és hosszú távú fenntartásának biztosítása a Vendvidéken egy Szlovén-Magyar ETE pályázatból.
- A narancslepke védelmi program keretében élőhelykezelési kísérletek elvégzése, ökológiai kutatások folytatása.
- Egyetemekkel és kutatóintézetekkel jó kapcsolat kiépítése, hamvas küllő, lápi tarkalepke kutatásának beindítása.
- További településeken az egyedi tájértékek felmérése az Őrségi Nemzeti Parkban.
- A kisparcellás tájszerkezet élővilágvédelmi vizsgálata (Őrimagyarósd, Kisrákos, Felsőszölnök, Kétvölgy), értékeinek kimutatása a megőrzés érdekében.
- A Csörgőalma Gyümölcsöskert bővítésének megoldása, további fajták begyűjtése, oltása, kiültetése, katalogizálása.
- Keserűszeri szolgálati férőhely teljes felújítása, lakhatóvá tétele.
- A nemzeti park kezelésében levő kis vízfolyások, lápok teljes állapotfelvétele, a kezelési prioritások meghatározása.
- Szegetális flórazervátum további működtetése, bemutatása.
- Konkrét helyi fajvédelmi prioritások és programok kidolgozása a legveszélyeztetettebb, legritkább fajok megőrzésének érdekében.
- Területvásárlás: annak érdekében, hogy az általunk kívánatosnak tartott természetvédelmi kezelést kiterjesszük nagyobb értékes területekre, a kezelésünkben lévő területet növelni szükséges.
- A Kenyeri reptér környezetében levő molyhostölgyes-cseres erdő átvételének megindítása (HM erdő), a megyében az utolsó, összefüggő ilyen jellegű élőhely megmentése érdekében.
- Botanikai, zoológiai adatgyűjtések a korábbi adatok kibővítésére, az állományok pontosabb feltérképezése céljából, valamint ezen adatok rögzítő és feldolgozó rendszerének finomítása, alakítása.
- A csörötneki Pro Silva és a hegyhátszentmártoni szálalóerdő bekerítése a magas vadlét-szám miatt az újulat megmaradásának biztosítása végett.

- Erdészeti kutatások folytatása. Az Őserdőben a fekvő holtfa felmérése, hiányzó fakoordináták pótlása, monitorozások folytatása, a réten transzettek felvétele az erdősülés nyomonkövetésére. A lékdimaikai kutatások folytatása.
- A határőrségtől átvett erdeink kezelési tervének elkészítése.
- Vendvidéki szálaló erdőtömb vegetációtérképének elkészítése, az ott található erdők üzemterveinek kigyűjtése és feldolgozása.

12.5. Hatósági tevékenység terén

- A vonatkozó 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség megkeresésére a lehető legrövidebb időn belül szakvéleményt adunk a hatósági határozatok, szakhatósági állásfoglalások elkészítéséhez.
- Továbbra is ellátjuk a természetvédelmi szabálysértési hatósági teendőket.
- Őrszolgálatunk területi ellenőrzései során törekedni fog a már megszokott állampolgárbárát eljárásának fenntartására és továbbvitelére.